

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2004-2005

22 oktober 2004

BELEIDSNOTA

Energie en Natuurlijke Rijkdommen

2004-2009

ingediend door de heer Kris Peeters,
Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur

Met deze beleidsnota wordt voor de periode 2004-2009 een meer concrete uitwerking gegeven aan de basisopties in het regeerakkoord. Een beleidsnota geeft de grote strategische keuzen en opties van het beleid voor de duur van de regeerperiode weer. De nota is de weergave van de visie van de functioneel bevoegde minister en vormt de basis van een debat in het Vlaams Parlement. In voorkomend geval zullen de uitvoeringsmaatregelen, daar waar nodig, ter goedkeuring aan de Vlaamse Regering of het Vlaams Parlement worden voorgelegd.

INHOUDSTAFEL

	Blz.
BELEIDSVELD ENERGIE	7
DEEL 1 BEVOEGDHEDEN	7
1 Stand van zaken	7
2 Staatshervorming	8
DEEL 2 OMGEVINGSANALYSE	9
1 Mondiaal	9
1.1 Toestand en ontwikkelingen	9
1.1.1 Het primair energieverbruik	9
1.1.2 Het finaal energieverbruik	11
1.1.3 De elektriciteitsproductiesector	12
1.1.4 De uitstoot van broeikasgassen	14
1.2 Internationaal beleid	14
2 Europa (EU-15)	15
2.1 Toestand en ontwikkelingen	15
2.1.1 Het primair energieverbruik en de energie-intensiteit	15
2.1.2 Het finaal energieverbruik	16
2.1.3 De energiesector	17
2.1.4 De uitstoot van broeikasgassen	19
2.2 Europees beleid	20
3 België	22
3.1 Toestand en ontwikkelingen	22
3.1.1 Het primair energieverbruik en de energie-intensiteit	22
3.1.2 Het finaal energiegebruik	23
3.1.3 De energiesector	25
3.1.4 De uitstoot van broeikasgassen	26
3.2 Federaal beleid	27
4 Vlaanderen	28
4.1 Het primair energieverbruik en de energie-intensiteit	28
4.2 Het finaal energiegebruik	30
4.3 De elektriciteitsproductiesector	31
4.4 De uitstoot van broeikasgassen	32
5 Gemeenten	35
DEEL 3 BELEIDSPRINCIPES	36
1 Missie	36
2 Visie	37

DEEL 4 DOELSTELLINGEN	38
1 Liberalisering van de Vlaamse energiemarkten: van keuze naar mededinging	38
2 Realisatie van Vlaamse Kyotodoelstelling	42
DEEL 5 PROJECTEN	45
1 Vrijmaking van de energiemarkten	45
2 REG voor gebouwen	45
2.1 Energieprestatieregelgeving	45
2.2 Energieprestatiecertificatie	47
3 REG-acties van netbeheerders	48
4 REG voor huishoudens en gelijkgestelden	49
4.1 Energiebeleidsovereenkomsten met brandstofleveranciers	49
4.2 Stimuleren van energieadvies en energiediensten	50
4.3 Communicatie	50
5 REG voor industrie	51
5.1 Energiebeleidsovereenkomsten	51
5.1.1 Benchmarkingconvenant	51
5.1.2 Auditconvenant	52
5.1.3 Belasting van energieproducten en elektriciteit	52
5.2 Besluit energieplanning	53
5.3 Verhandelbare emissierechten	53
5.4 Samenwerking met bedrijfsfederaties en versterking bedrijfsadvies	54
6 Milieuvriendelijke energieproductie	55
6.1 Invulling beleidsdoelstelling	55
6.2 Warmtekrachtkoppeling	57
6.3 Hernieuwbare energiebronnen in Vlaanderen	58
6.4 Specifieke actiepunten	62
7 Sociale openbaredienstverplichtingen	65
8 Uitbouwen van de distributienetwerken en kwaliteitstoezicht	68
9 Bestuurlijke organisatie	68
DEEL 6 NAAR EEN INCLUSIEF BELEID	71
1 Energieonderzoek en -ontwikkeling	71
2 Ecologiesteun	72
3 REG en het landbouwbeleid	72
4 REG en het mobiliteitsbeleid	73
5 REG en het huisvestingsbeleid	74
6 REG in overheidsgebouwen	74
7 REG in onderwijs	75

8 Milieuvriendelijke energieproductie en andere beleidsvelden	76
9 Overleg met het federale en Europese niveau	77
DEEL 7 BEGROTINGSMIDDELEN	78
BELEIDSVELD NATUURLIJKE RIJKDOMMEN	83
DEEL 1 BEVOEGDHEDEN	83
DEEL 2 OMGEVINGSANALYSE	84
DEEL 3 MISSIE EN VISIE	86
1 Visie	86
2 Missie	86
DEEL 4 STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN	86
DEEL 5 PROJECTEN	88
1 Het Oppervlakedelfstoffendecreet en zijn uitvoeringsbesluit VLAREOP	88
2 Implementatie van het Oppervlakedelfstoffendecreet en zijn uitvoeringsbesluit VLAREOP	89
3 Het Grinddecreet	90
3.1 Evaluatie van het Grinddecreet van 14 juli 1993	90
3.2 Aanpassingen aan het Grinddecreet ter uitvoering van haar initiële doelstelling	91
3.3 Grindwinning na afronding van het Grinddecreet	91
4 Kennis van de diepere ondergrond	92
5 Databeheer van de ondergrond	93
5.1 Huidige stand van zaken	93
5.2 Verdere uitbouw van DOV	94
5.3 Specifieke actiepunten vanuit het bevoegdheidsdomein natuurlijke rijkdommen	94
DEEL 6 ONDERSTEUNING VAN HET BELEID INZAKE HET BEHEER VAN DE NATUURLIJKE RIJKDOMMEN	95
1 Middelen	95
2 Betrokken overheidsorganisaties	95
3 Beter Bestuurlijk Beleid	96
Terminologische verduidelijkingen	97
Lijst van figuren	99
Lijst van tabellen	99

BELEIDSVELD ENERGIE

DEEL 1 BEVOEGDHEDEN

1 STAND VAN ZAKEN

De bevoegdheidsverdeling inzake energie onderscheidt zich van de andere beleidsdomeinen door haar bijzonder complexe structuur.

Sinds 1988 beschikken de gewesten over een autonome bevoegdheid inzake energie.

Paragraaf 1 van artikel 6 van de Bijzondere Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen, zoals bij bijzondere wet gewijzigd op 8 augustus 1988 en 16 juli 1993, bepaalt als regionale bevoegdheden *"de gewestelijke aspecten van de energie, en in ieder geval:*

- a) De distributie en het plaatselijke vervoer van elektriciteit door middel van netten waarvan de nominale spanning lager is dan of gelijk is aan 70.000 volt;*
- b) De openbare gasdistributie;*
- c) De aanwending van mijn gas en van gas afkomstig van hoogovens;*
- d) De netten voor warmtevoorziening op afstand;*
- e) De valorisatie van steenbergen;*
- f) De nieuwe energiebronnen met uitzondering van deze die verband houden met de kernenergie;*
- g) De terugwinning van energie door de nijverheid en andere gebruikers;*
- h) Het rationeel energieverbruik."*

Een aantal bevoegdheden wordt uitdrukkelijk aan de federale overheid voorbehouden:

"De federale overheid is echter bevoegd voor de aangelegenheden die wegens hun technische en economische ondeelbaarheid een gelijke behandeling op nationaal vlak behoeven, te weten:

- a) Het nationaal uitrustingsprogramma in de elektriciteitssector;*
- b) De kernbrandstofcyclus;*
- c) De grote infrastructuren voor de stockering, het vervoer en de productie van energie;*
- d) De tarieven."*

De in de Bijzondere Wet gehanteerde criteria om bevoegdheden federaal te houden zijn met betrekking tot de tarieven achterhaald door de feiten.

Overigens ligt de bovengaande bevoegdheidsverdeling niet voor de hand, aangezien vrijwel alle materies die op nationaal vlak van belang zijn, ook op gewestelijk vlak hun gevolgen hebben. Dit wordt geïllustreerd door het feit dat de Raad van State, afdeling wetgeving, het nodig geacht heeft om in een advies van 13 juni 1996 te stellen dat *"de gewesten, behoudens de uitzonderingen, principieel bevoegd zijn voor het energiebeleid, voor het leefmilieu en het economisch beleid"*.

2 STAATSHERVORMING

Het Vlaams **regeerakkoord** pleit uitdrukkelijk voor “meer bevoegdheden inzake energie”, met name “eigen regulering van de nu reeds toegewezen energiedomeinen”, “overheveling van het beslissingsrecht over de vaststelling van de tarieven en de technische aansluitingsvoorwaarden voor de beleidsdomeinen die tot de bevoegdheid van de deelgebieden behoren (distributie, rationeel energiegebruik, decentrale productie)” en “de verdeling, op basis van hun bevoegdheden, tussen de gewesten en de federale overheid, van de opbrengst van een eventuele energieheffing binnen een Europese context” Om geen twijfel te laten bestaan over de betekenis van een en ander wordt zowel de reden (coherent beleid) als de inzet (bevoegdheid tarieven) nog eens herhaald. “Met het oog op een coherent energiebeleid bepleiten we een overdracht van de bevoegdheid inzake energietarieven.” Overigens is van “technische en economische ondeelbaarheid” geen sprake, als het om distributietarieven gaat, gezien de verdeling van de netbeheerders in de ruimte en de spreiding van de liberalisering in de tijd. Ook de openbardienstverplichtingen voor de distributie zijn gewestelijk geregeld en hebben een belangrijke impact op de distributienettarieven. Bovendien is er een logische samenhang tussen de kwaliteitsbewaking bij de distributienetbeheerders, de investeringsplannen en de tarifaire implicaties.

In het kader van het streven naar homogene bevoegdheidspakketten en binnen een globaal akkoord over verdere stappen in de staatshervorming zijn wij bereid te onderzoeken of het voor de technische uitbating van de netten aangewezen is de afbakening van transmissienet en distributienet te verlagen tot 30 kV. Het distributienet zou dan samenvallen met de spanning van 30 kV en lager en onder de gewestelijke bevoegdheid vallen, met inbegrip van de distributienettarieven. Het transmissienet wordt dan het net met een spanning boven 30 kV zou samenvallen met het vastleggen van de transmissienettarieven onder de federale bevoegdheid. Voor aardgas is er geen duidelijke grens tussen vervoer- en distributienet. Ook deze bevoegdheidsverdeling wordt best eenduidig vastgelegd. Voor de nettarieven geldt hetzelfde als voor elektriciteit.

Tevens maant het Vlaams regeerakkoord de federale overheid aan de nog niet gedefederaliseerde bevoegdheden aan te wenden om voldoende bevoorrading en voldoende mededinging tot stand te brengen: “Om tot een betere werking van de vrijgemaakte elektriciteitsmarkt te komen, dringen wij bij de federale overheid aan op effectieve maatregelen om het aanbod aan vrij beschikbare elektriciteit op de markt te verhogen.” Gezien de kloof tussen de elektriciteitsproductie en –consumptie in Vlaanderen, en de effecten daarvan op de stroomprijs dient dringend werk te worden gemaakt van meer productiefaciliteiten in het binnenland of meer importcapaciteit met het buitenland. Een beurs, een veiling, de opsplitsing van een bedrijf of een andere ingreep geeft misschien wel meer mededinging maar niet noodzakelijk meer stroom. Overigens blijkt uit de situatie in Nederland dat verschillende producenten van vergelijkbare omvang nog geen garantie zijn voor lage stroomprijzen.

Op verschillende vlakken dient er binnen de huidige bevoegdheidsverdeling duidelijkheid geschapen te worden en dienen anomalieën tussen de federale en gewestelijke wetgeving uitgeklaard te worden. De Elektriciteitswet voorziet bijvoorbeeld nog dat een productie-installatie een federale vergunning nodig heeft. De Bijzondere wet van 8 augustus 1988 voorziet dat alle nieuwe vormen van elektriciteitsopwekking een bevoegdheid zijn van de gewesten zonder dat rekening moet gehouden worden met het net waarop dergelijke productie-installaties worden aangesloten. Als algemeen principe moet worden gehanteerd dat de aansluiting van de installatie op het distributie- of transmissienet bepaalt of de gewestelijke of de federale overheid bevoegd is. De bevoegdheid voor het uitreiken en inleveren van certificaten moet hierop wel een uitzondering blijven. Deze bevoegdheid is in eerste instantie immers gekoppeld aan de gewestelijke doelstellingen en is in wezen niet gerelateerd aan het spanningsniveau.

Ook facturatie en affichering van de prijzen verdient aandacht in deze context. Ook op dit vlak is er een problematiek van concurrerende bevoegdheden. Enerzijds is het federaal beleidsniveau bevoegd voor contractrecht en voor consumentenaspecten. Anderzijds zijn de gewesten bevoegd indien maatregelen op het vlak van de factuur moeten worden genomen die noodzakelijk zijn voor de uitoefening van de bevoegdheden waarvoor ze wel exclusief bevoegd zijn. Er wordt gestreefd naar een overleg met de federale overheid om tot een afgestemd kader te komen voor de kwaliteits- en vormvereisten voor de

informatie vanwege de leveranciers aan de afnemers. Dit kader dient niet alleen betrekking te hebben op de facturen, maar ook op de offertes en andere informatie van de leveranciers aan de afnemers.

De rapporteringsverplichtingen van de marktpartijen naar de verschillende beleidsniveaus moet zo beperkt en eenvormig mogelijk worden gehouden, zonder echter de kwaliteit van het toezicht op de energiemarkt te hypothekeren. Om de administratieve verplichtingen voor de marktpartijen te verminderen zal er gestreefd worden naar afspraken met de federale overheid om informatie te delen en opgelegde rapporteringen beter op elkaar af te stemmen.

DEEL 2 OMGEVINGSANALYSE

1 MONDIAAL

1.1 Toestand en ontwikkelingen

1.1.1 Het primair energieverbruik

In 2002 bedroeg het mondiaal primair energieverbruik 9405 Mtoe (miljoen ton olie equivalent). Beschouwd over de periode 1990-2002, is het mondiaal verbruik van primaire energie gestegen met 15,4% of met gemiddeld 1,2% per jaar.

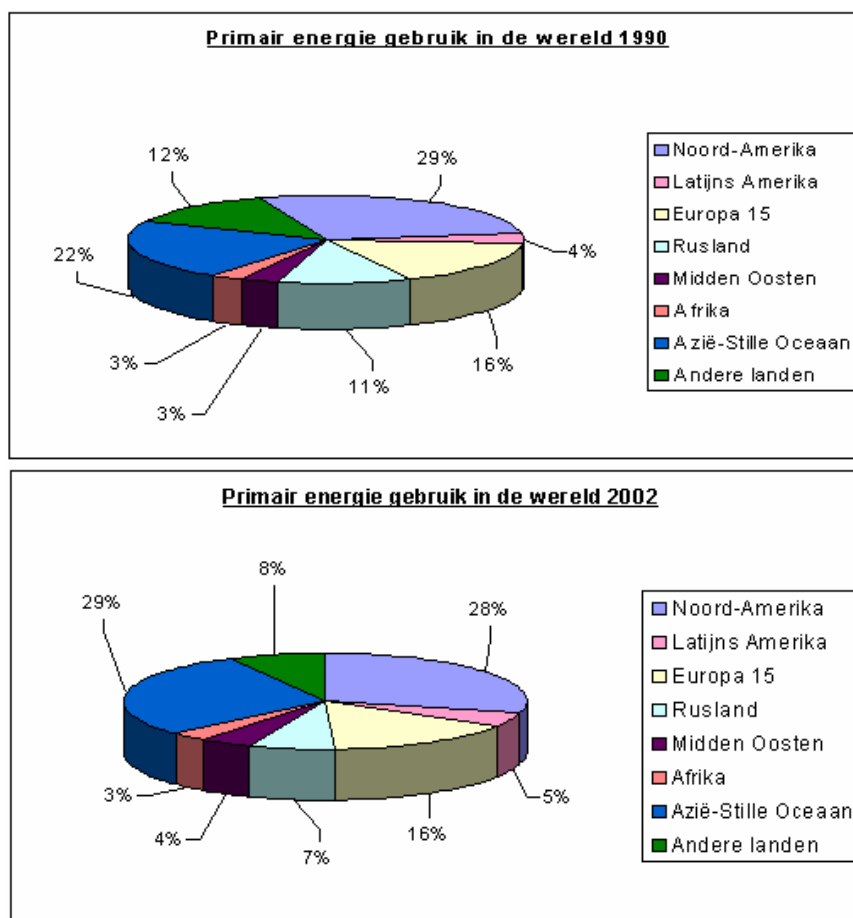
Ondergaande tabel toont het primair energieverbruik in 1990 en 2002 per geografische zone. De daarop volgende grafieken illustreren de evolutie van de marktaandelen van de verschillende geografische zones in het mondiaal energieverbruik in 1990 en 2002.

Tabel 1: Primair energieverbruik (in Mtoe) per regio in de wereld

	1990	2002	% 2002 tov 1990
Noord-Amerika	2316	2715	+17,2
<i>waarvan VS</i>	1966	2293	+16,6
Midden- en Zuid-Amerika	321	448	+39,6
Europa 15	1324	1469	+10,9
Overige landen van Europa	1008	720	-28,6
Rusland	873	640	-36,4
Midden-Oosten	258	403	+56,2
Afrika	223	291	+30,5
Azië-Stille Oceaan	1828	2718	+48,7
<i>waarvan China</i>	686	998	+45,5
<i>waarvan Japan</i>	435	509	+17,0
Totaal	8151	9405	+15,4

Bron: *Evolutie van de energiemarkt in 2002, FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie*

Figuur 1: Marktaandelen van de verschillende geografische zones in het mondiaal energieverbruik in 1990 en 2002

Bron: *Evolutie van de energiemarkt in 2002, FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie*

De energievraag is spectaculair gestegen in Azië (met 49% of gemiddeld 3,4% per jaar) en in het bijzonder in China (met 46% of gemiddeld 3,2% per jaar). Het marktaandeel van het gebied 'Azië-Stille Oceaan' in het mondiaal primair energieverbruik is dan ook toegenomen van 22% in 1990 tot 29% in 2002, even groot als dat van Noord-Amerika.

De toename in de Verenigde Staten bedroeg 17% tussen 1990 en 2002 (gemiddeld 1,3% per jaar). Europa-15 scoort beter met een toename van 11% (gemiddeld 0,9% per jaar).

Het primair energieverbruik is gedaald in de overige landen van Europa (met 29%) en in Rusland (met 36%). Het marktaandeel van Rusland is dan ook sterk verminderd (van 11 naar 7%).

Ondergaande tabel geeft de aandelen van de energiedragers in het primair energieverbruik in 2002.

Tabel 2: Marktaandelen van de energiebronnen in 2002 in de wereld

	2002 Mtoe	2002 %
Aardolie	3522	37,5
Aardgas	2282	24,3
Steenkool	2398	25,5
Kernenergie	611	6,5
Hydro-elektriciteit	592	6,3
Totaal	9405	100,0

Bron: Evolutie van de energiemarkt in 2002, FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie

Aardolie is de meest verbruikte energiedrager op wereldvlak met 37,5%, gevolgd door steenkool (25,5%) en aardgas (24,3%). Kernenergie vertegenwoordigt slechts 6,5% van de wereldmarkt en hydro-elektriciteit 6,3%.

1.1.2 Het finaal energieverbruik

Het mondiaal finaal energieverbruik bedroeg in 2002 7.095 Mtoe of 75,4% van het primair energieverbruik.

De meeste energie wordt aangewend door de residentiële en aanverwante sectoren (tertiair, land- en tuinbouw): het aandeel bedraagt 39,7%. De tweede belangrijkste energieverbruikende sector is de industrie (31,6%). Op de derde plaats komt de transportsector (25,9%). 2,8% komt voor rekening van het niet-energetisch gebruik (het gebruik van energie als grondstof).¹

Het belang van de eindsectoren in het finaal energiegebruik is verschillend van land tot land. Het is afhankelijk van de levensstandaard, de industrialisatiegraad en politieke en sociale factoren.

¹ Key world energy statistics 2004, Internal Energy Agency

1.1.3 De elektriciteitsproductiesector

In 2002 werd wereldwijd 15.289,8 TWh elektriciteit (netto) opgewekt. Dit is 34,8% meer dan in 1990 (11.340,2 TWh).

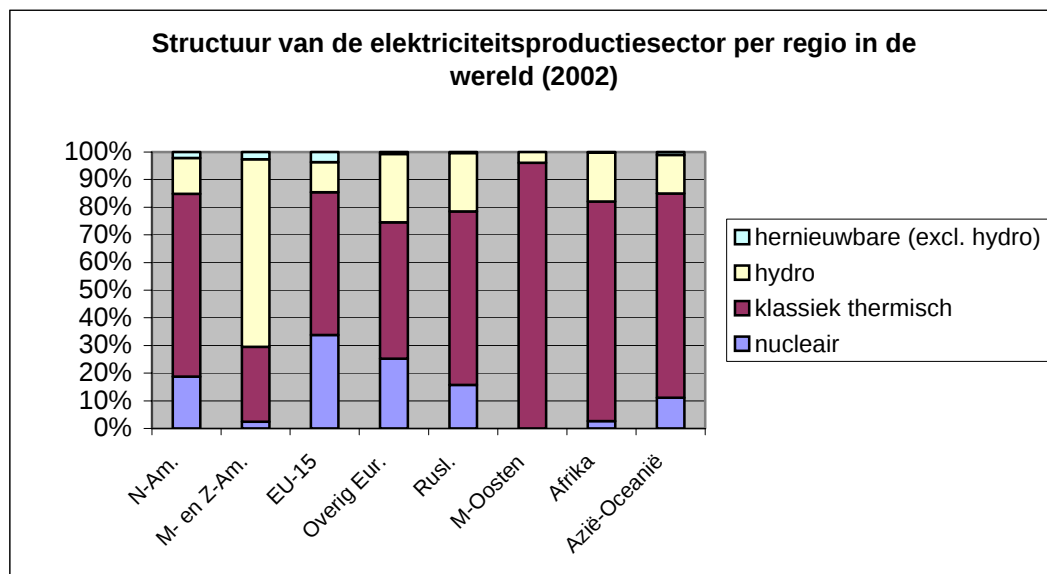
Tabel 3: Verdeling van de elektriciteitsproductie per regio in de wereld

	Netto-electriciteits- productie in 2002 (TWh)	Aandeel (%)
Noord-Amerika	4592,0	30,0
<i>waarvan VS</i>	<i>3838,5</i>	<i>25,1</i>
Midden- en Zuid-Amerika	789,7	5,2
Europa 15	2.520,6	16,5
Overige landen van Europa	1.167,1	7,6
Rusland	850,6	5,6
Midden-Oosten	490,0	3,2
Afrika	453,9	3,0
Azië - Stille Oceaan	4.425,9	28,9
<i>waarvan China</i>	<i>1575,1</i>	<i>10,3</i>
<i>waarvan Japan</i>	<i>1044,0</i>	<i>6,8</i>
Totaal	15.289,8	100,0

Bron: Energy Information Administration VS, International Energy Annual 2002

De verdeling van de elektriciteitsproductie over de regio's is analoog aan de verdeling van het primair energieverbruik.

Wereldwijd bekeken is steenkool al dertig jaar lang de belangrijkste energiebron voor elektriciteitsopwekking (aandeel van 39,0% in 2002). Door de sterke groei in de jaren '80 en '90 heeft aardgas nu een aandeel van 19,1% in de mondiale elektriciteitsopwekking. Daarna volgen de hernieuwbare energiebronnen met een aandeel van 18,1% waarvan 16,2% hydro. Dit is hoger dan het aandeel van nucleair opgewekte elektriciteit (16,6%), dat vooral tussen 1970 en 1985 in opmars was. De nucleaire elektriciteit moest als alternatief dienen voor de oliegestookte centrales die werden afgebouwd na de oliecrisis van 1973-1974 en 1979. Het aandeel van de oliegestookte installaties in de mondiale elektriciteitsproductie bedraagt in 2002 nog slechts 7,2%.

Figuur 2: Brandstofmix voor elektriciteitsproductie in de regio's van de wereld

Bron: Energy Information Administration VS, International Energy Annual 2002

In Noord-Amerika wordt 67% van de elektriciteit opgewekt in klassieke thermische centrales. De helft van de elektriciteit in de Verenigde Staten wordt opgewekt met behulp van steenkool. De Verenigde Staten hebben immers de grootste ontginbare kolenvoorraden ter wereld.

In Midden- en Zuid-Amerika zijn hydro-elektrische centrales alom aanwezig.

De EU-15 is de regio met het grootste aandeel nucleaire elektriciteit. Wereldwijd wordt in 30 landen elektriciteit in nucleaire centrales opgewekt waaronder in acht landen van de EU-15. Frankrijk, België en Zweden staan op de tweede, vierde en vijfde plaats wat het aandeel van nucleair opgewekte elektriciteit in de totale elektriciteitsproductie betreft.² Ook het overige Europa heeft een hoog nucleair aandeel. De EU-15 is de regio met het grootste aandeel hernieuwbare energiebronnen exclusief hydro.

In Rusland, die de tweede grootste steenkoolvoorraden ter wereld heeft, wordt in één derde van de elektriciteitscentrales steenkool verstookt. In tegenstelling tot andere kolenrijke landen, heeft Rusland haar brandstofmix voor elektriciteitsopwekking meer gediversifieerd (aardgas vanwege de eigen reserves, hydro en nucleaire elektriciteit).

De reserves van olie en aardgas in het Midden-Oosten bepalen de brandstofmix voor de elektriciteitsopwekking.

43% van de elektriciteitscentrales in Afrika staan opgesteld in Zuid-Afrika. De belangrijkste energiebron voor elektriciteitsopwekking in Zuid-Afrika is steenkool omwille van de eigen reserves. Egypte heeft de tweede grootste elektriciteitsgeneratiecapaciteit van Afrika. Ongeveer 80% is er olie- of gasgestookt, 20% zijn hydro-elektrische centrales.

De elektriciteitsproductie in Azië vindt voor 60% plaats in China en Japan. In China heeft steenkool een aandeel van meer dan 75% in de elektriciteitsopwekking, wegens eigen voorraden. De elektriciteitsproductie in Japan is gebaseerd op fossiele brandstoffen en nucleaire energie.

² Bron: Power Reactor Information System 2003, Internationaal Atoom Energie Agentschap

1.1.4 De uitstoot van broeikasgassen

Op de 9^e Klimaatconferentie in Milaan (dec. 2003) stelde het UNFCCC-secretariaat een overzichtsdokument voor dat de evolutie van de broeikasgasemissies van alle Partijen onder het Klimaatverdrag weergeeft (FCCC/SBSTA/2003/14). De totale geaggregeerde emissies van alle Annex 1 Partijen³ zijn tussen 1990 en 2001 gedaald met 6,6%. Op deze manier werd de korte termijn doelstelling van het UNFCCC, namelijk een stabilisatie in 2000 ten opzichte van 1990, gehaald.

Een belangrijke oorzaak is de sterke daling van de emissies in landen in economische transitie in de periode 1990-2001 en dit met bijna 40%. In de sterk geïndustrialiseerde landen namen de emissies toe met ongeveer 7,5%. De emissies in de EU daalden met 2%, terwijl Australië (21%), Canada (18,5%), Japan (9,5%) en de Verenigde Staten (13%) met sterke emissiestijgingen geconfronteerd werden. Huidige prognoses, met inbegrip van het actueel lopende en geplande beleid, voorspellen een toename van de emissies in ontwikkelende landen over de periode 1990-2010 met 10%. De heropleving van de economieën in transitielanden is daarbij een belangrijke factor.

1.2 Internationaal beleid

Op het vlak van klimaatbeleid hebben de geïndustrialiseerde landen zich in het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering (UNFCCC, Rio, 1992) verbonden om hun broeikasgasemissies te stabiliseren ten opzichte van het niveau van 1990 tegen het jaar 2000. In het Protocol van Kyoto (1997) hebben de geïndustrialiseerde landen de verplichting opgenomen om hun broeikasgasemissies met gemiddeld 5% te reduceren ten opzichte van 1990 tijdens de eerste verbintenissenperiode 2008-2012. De Europese Unie engageert zich globaal voor een reductie met 8 procent van de uitstoot. Volgens de interne lastenverdeling (burden sharing) op Europees niveau moet België individueel de uitstoot met 7,5 procent verminderen.

Het Protocol van Kyoto treedt in werking wanneer een kritische massa van 55 (industrie)landen die verantwoordelijk zijn voor 55% van de CO₂-emissies in het referentiejaar 1990, het verdrag ratificeren. Medio 2004 werd 44,2% van die emissies bereikt. Europa was in 1997 en de voorbije jaren een van de grootste pleitbezorgers van Kyoto. Zelfs als de 55%-drempel niet zou gehaald worden heeft de Europese Unie steeds vooropgesteld te zullen streven naar de naleving van de opgelegde normen.

De Russische ministerraad stuurde het Protocol van Kyoto op 30 september 2004 door naar de Doema, het Russische parlement. De kansen op goedkeuring van het klimaatakkoord zijn daarmee erg gestegen. Na de Amerikaanse beslissing van 2001 om Kyoto de rug toe te keren, leek het voortbestaan van het internationaal klimaatverdrag onzeker. Enkel de houding van Rusland, goed voor 17 procent van de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen in 1990, was bepalend voor het in werking treden van het zeven jaar oude klimaatakkoord.

Volgens de Europese Commissie zal de bewustwording van het Protocol van Kyoto groeien, nu het in werking kan treden. 125 landen hebben het protocol aanvaard of geratificeerd, samen goed voor driekwart van de wereldbevolking. Ook de druk op de VS neemt toe om alsnog in wereldwijde afspraken in verband met klimaatverandering te treden.

De Europese Unie wil op de Lentetop van 2005 een middellange en lange termijn reductiestrategie voorstellen, als Europese input voor de internationale besprekingen omtrent post-Kyotobesprekingen waarvan verwacht wordt dat ze van start zullen gaan eind 2005. Ter voorbereiding van de concrete Europese voorstellen voor de internationale klimaatonderhandelingen werd eind september 2004 een Belgische werkgroep opgericht met actieve participatie van Vlaamse experts.

³ Annex 1 Partijen onder het Raamverdrag (UNFCCC) zijn alle industrielanden en landen met een economie in transitie.

2 EUROPA (EU-15)

2.1 Toestand en ontwikkelingen

2.1.1 Het primair energieverbruik en de energie-intensiteit

In 2001 bedroeg het primair energieverbruik in de EU-15 1486 Mtoe en in 2002 1469 Mtoe.

De laatst beschikbare, gedetailleerde energieverbruiksgegevens voor de EU bij Eurostat hebben betrekking op 2001 voor de EU-15.

Ondergaande tabel toont voor 2001 het primair energieverbruik per lidstaat. Als maat voor de energie-intensiteit in de lidstaten, worden ook het primair energieverbruik per miljoen euro bruto binnenlands product (BBP) en per inwoner weergegeven.

Tabel 4: Primair energieverbruik en energie-intensiteit in de lidstaten van de EU-15

	Primair energie- verbruik 2001 (Mtoe)	Aandeel (%)	Primair energie- verbruik per BBP (**) (toe/Meuro)	Primair energieverbruik per inwoner (toe/capita)
België	55,6 (*)	3,7	219	5,4
waarvan Vlaanderen:	43,6	2,9	299	7,3
Denemarken	19,9	1,3	112	3,7
Duitsland	348,8	23,5	168	4,2
Griekenland	28,9	1,9	221	2,7
Spanje	126,3	8,5	193	3,1
Frankrijk	262,3	17,6	178	4,4
Ierland	14,4	1,0	125	3,7
Italië	176,6	11,9	145	3,0
Luxemburg	3,8	0,3	173	9,5
Nederland	77,6	5,2	181	4,9
Oostenrijk	30,3	2,0	142	3,7
Portugal	24,2	1,6	198	2,3
Finland	33,2	2,2	246	6,4
Zweden	51,6	3,5	211	5,8
Verenigd Koninkrijk	232,5	15,6	145	3,9
Totaal	1.486,2	100,0	168	3,9

(*) Dit komt niet overeen met het primair energieverbruik in de Belgische statistieken (58,4 Mtoe). In het Europese cijfer is wellicht een gedeelte van de bunkers voor lucht- en scheepvaart niet meegenomen.

(**) BBP in lopende prijzen

Bronnen: EU Energy and Transport in Figures, Statistical Pocketbook 2003, EC, DG for Energy and Transport, Eurostat

Duitsland neemt bijna één vierde van het primair energieverbruik in de EU-15 voor zijn rekening. De drie andere landen met een opmerkelijk aandeel zijn Frankrijk (17,6%), het Verenigd Koninkrijk (15,6%) en Italië (11,9%). België heeft een aandeel van 3,7%.

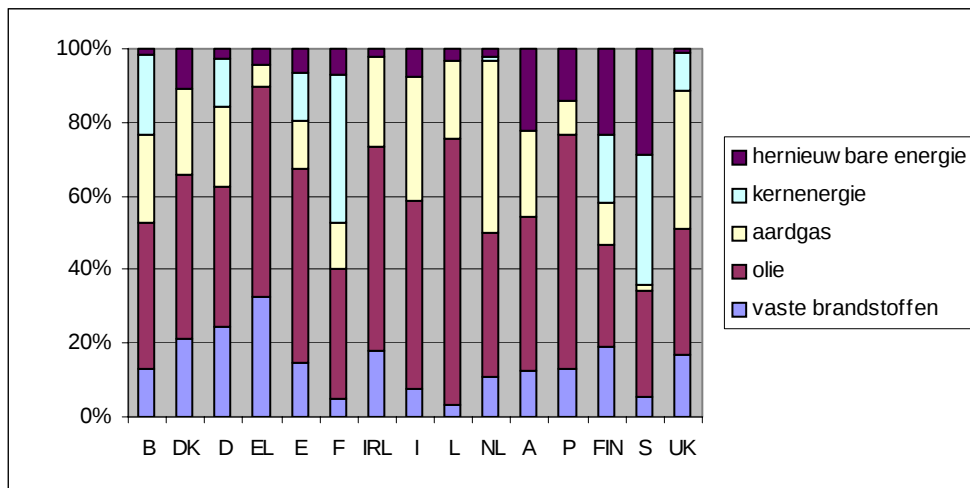
Het gemiddeld primair energieverbruik per miljoen euro BBP in de EU-15 is 168 toe. Volgende landen scoren beter of even goed: Denemarken, Ierland, Oostenrijk, Italië, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland. Omwille van de sterke aanwezigheid van energie-intensieve industrie, steekt het primair

energieverbruik per miljoen euro BBP van België in 2001 een stuk boven het EU-gemiddelde uit (219 toe). In 2002 is de energie-intensiteit in België ten opzichte van 2001 echter sterk afgenomen naar 204 toe⁴. Dit is een voortzetting van de dalende trend sinds 1996.

Het primair energieverbruik per inwoner in de EU-15 is gemiddeld 3,9 toe. Het primair energieverbruik per inwoner in de zuiderse landen, met name Griekenland, Spanje, Italië, Portugal maar ook in Denemarken, Ierland, Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk ligt onder of is gelijk aan het Europees gemiddelde. De andere landen scoren hoger, waaronder België met een verbruik van 5,4 toe per inwoner. In 2002 daalt het primair energieverbruik per inwoner in België tot 5,2 toe.²

Olie is ook in de EU-15 de meest gebruikte energiebron (40% aandeel), gevolgd door aardgas (23%). Kernenergie en de vaste brandstoffen hebben een even groot aandeel (15%). De hernieuwbare energiebronnen waren in 2001 voor 6% vertegenwoordigd in het totaal primair energieverbruik. Volgende figuur toont hoe de brandstofmix is opgebouwd per lidstaat.

Figuur 3: Opbouw van de brandstofmix in het primaire energieverbruik in de lidstaten van de EU-15

Bron: *EU Energy and Transport in Figures, Statistical Pocketbook 2003, EC, DG for Energy and Transport, Eurostat* (B=België, DK=Denemarken, D=Duitsland, EL=Griekenland, E=Spanje, F=Frankrijk, IRL=Ierland, I=Italië, L=Luxemburg, NL=Nederland, A=Oostenrijk, P=Portugal, FIN=Finland, S=Zweden, UK=Verenigd Koninkrijk)

In België, Frankrijk, Italië, Nederland, Oostenrijk, Finland, Zweden en het Verenigd Koninkrijk is meer dan 40% van de brandstofmix samengesteld uit CO₂-vriendelijke energiebronnen (hernieuwbare energie, kernenergie en aardgas). Uitschieters wat betreft het gebruik van hernieuwbare energiebronnen zijn Oostenrijk, Finland en Zweden (aandeel van meer dan 20%), hoofdzakelijk omwille van het bestaan van grote waterkrachtcentrales.

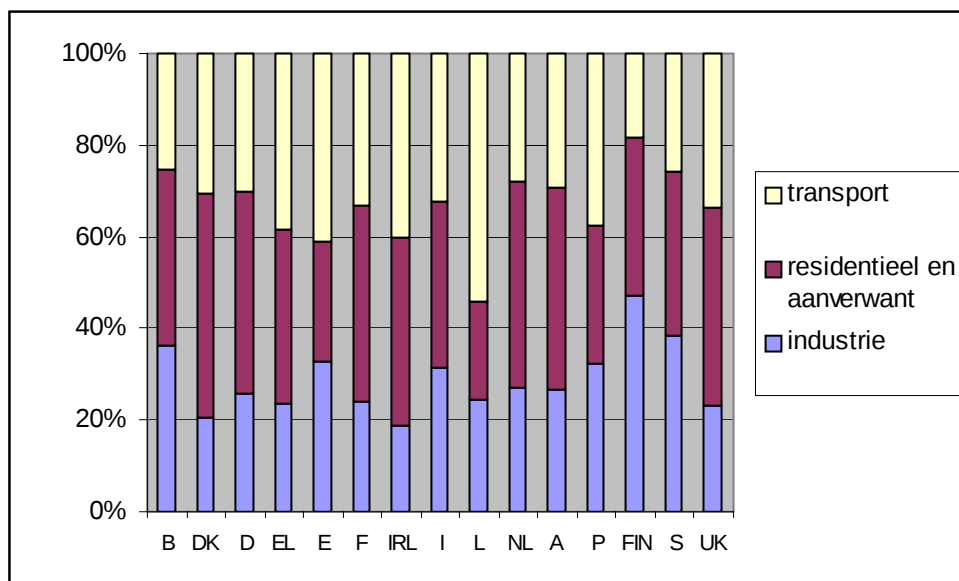
2.1.2 Het finaal energieverbruik

Het finaal energieverbruik in de EU-15 bedroeg in 2001 970,3 Mtoe of 65,3% van het primair energieverbruik.

De 'residentiële en aanverwante sector' (incl. tertiair en land- en tuinbouw) is de grootste energieverbruiker in de EU-15 (40,0% aandeel in totaal finaal verbruik). De tweede belangrijkste energieverbruiker is de transportsector (32,1%). De industrie staat in de EU-15 op nummer drie. Het belang van de subsectoren varieert sterk per lidstaat (zie ondergaande figuur).

⁴ Eigen extrapolatie vertrekkende van de Europese cijfers voor 2001

Figuur 4: Aandelen van de grote subsectoren in het totaal energieverbruik per lidstaat

Bron: EU Energy and Transport in Figures, Statistical Pocketbook 2003, EC, DG for Energy and Transport, Eurostat

De drie landen waar de industrie het grootste aandeel van het totaal totaal energieverbruik uitmaakt, zijn Finland, Zweden en België. In Luxemburg, Spanje en Ierland neemt de transportsector meer dan 40% van het totaal energieverbruik voor haar rekening. Het aandeel van de sector 'residentieel en aanverwant' (incl. tertiair en land- en tuinbouw) is het grootst in Denemarken, Nederland en Duitsland.

2.1.3 De energiesector

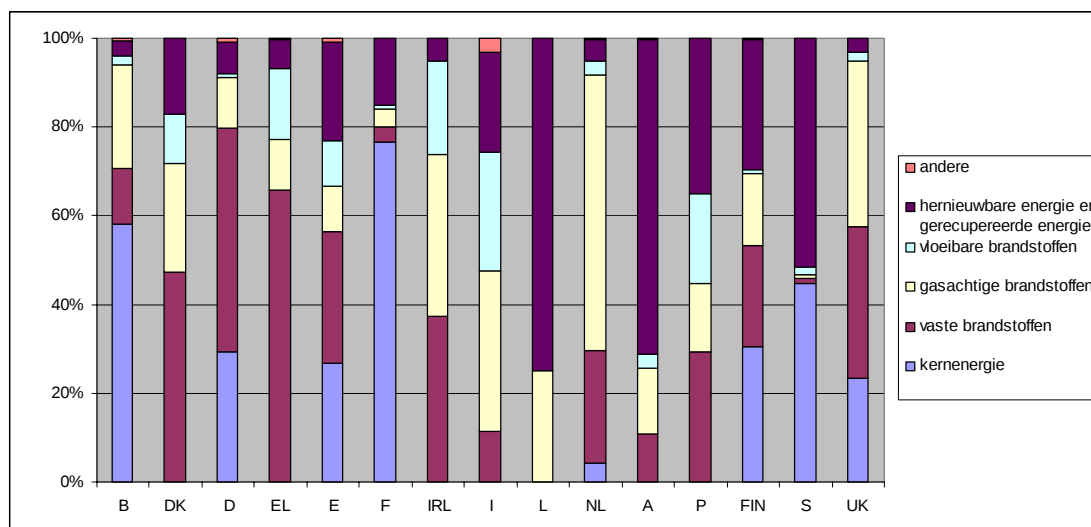
De elektriciteitsproductiesector

De elektriciteitsproductie in de EU-15 bedroeg in 2001 2671,4 TWh.

Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk nemen samen ongeveer 57% van de totale elektriciteitsproductie in de EU-15 voor hun rekening. Ook Italië en Spanje vertegenwoordigen een groot aandeel in de totale productie, met respectievelijk 10% en 9%. De elektriciteitsproductie in België bedraagt slechts 1% van het EU-totaal.

34% van de elektriciteitsproductie in de EU-15 wordt opgewekt in kerncentrales. Een vierde van de elektriciteit wordt geproduceerd op basis van vaste brandstoffen, 18% op basis van gas en 6% op basis van vloeibare brandstoffen. Groene elektriciteit vertegenwoordigt 16% van de elektriciteitsproductie in de 15 EU lidstaten.

De inzet van energiedragers bij de elektriciteitsopwekking varieert sterk per lidstaat (zie volgende figuur).

Figuur 5: Structuur van de elektriciteitsproductie in de verschillende lidstaten (2001)

Bron: EU Energy and Transport in Figures, Statistical Pocketbook 2003, EC, DG for Energy and Transport

Frankrijk kent het grootste aandeel aan kernenergie, gevolgd door België, Zweden, Finland en Duitsland. De productie op basis van vaste brandstoffen is het hoogst in Griekenland, Duitsland en Denemarken. Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Ierland en Italië produceren meer dan een derde van hun elektriciteit op basis van gasachtige brandstoffen. Italië is de enige lidstaat waar meer dan 25% van de elektriciteit geproduceerd wordt door middel van vloeibare brandstoffen. Oostenrijk en Zweden zijn koplopers op het gebied van groenestroomproductie, onder meer omwille van de grootschalige waterkrachtcentrales waarover deze landen beschikken.

De vrijmaking van de elektriciteits- en aardgasmarkt

De elektriciteitsmarkt is in 7 van de 15 EU-landen reeds volledig geliberaliseerd (zie ondergaande tabel). Op de aardgasmarkt is dit het geval voor 6 lidstaten. Op het gebied van aardgas worden Griekenland, Portugal en Finland beschouwd als groeimarkten waardoor zij recht hebben op substantiële afwijkingen ten aanzien van de Europese liberaliseringsregelgeving.

Tabel 5: Graad van vrijmaking elektriciteits- en aardgasmarkt in de verschillende EU-lidstaten (2003)

	Opening van de elektriciteitsmarkt (%)	Opening van de aardgasmarkt (%)
België	80	83
Denemarken	100	100
Duitsland	100	100
Griekenland	34	/
Spanje	100	100
Frankrijk	37	37
Ierland	56	82
Italië	66	100
Luxemburg	57	72
Nederland	63	60
Oostenrijk	100	100
Portugal	45	/
Finland	100	/
Zweden	100	51
Verenigd Koninkrijk	100	100

Bron: Third benchmarking report on the implementation of the internal electricity and gas market, DG TREN – Draft working paper, 01.03.2004

In de EU-15 heeft de grootste elektriciteitsproducent in elke lidstaat een gemiddeld marktaandeel van minder dan 50%, terwijl in België de dominante elektriciteitsproducent een marktaandeel heeft van bij benadering 75%.

2.1.4 De uitstoot van broeikasgassen

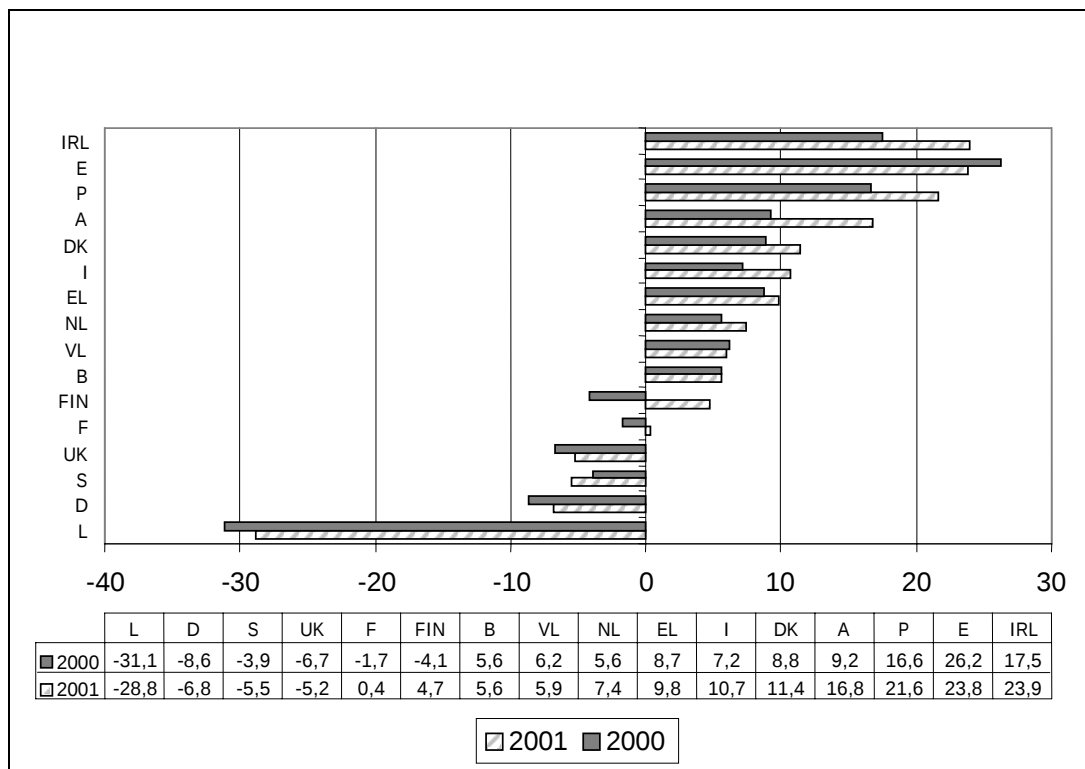
In de EU leek de uitstoot van broeikasgassen gestabiliseerd in de tweede helft van de jaren '90, maar in 2000 en 2001 namen de broeikasgasemissies weer toe (met resp. 0,3 en 1,0%). In 1999 lagen de Europese emissies nog 3,3% onder het emissieniveau in 1990; in 2000 en 2001 daalde dit tot resp. 3% en 2%. De doelstelling voor de EU is een reductie van ten minste 8% tussen 2008-2012 in vergelijking met 1990.

De broeikasgasemissie per EU-inwoner bedroeg in 2001 10,9 ton CO₂-eq³. Voor België was dit 14,6 ton CO₂-eq (idem 2002).

De broeikasgasintensiteit (de emissies per eenheid bruto binnenlands product, uitgedrukt in constante prijzen van 1990) bedroeg in 2001 gemiddeld 574 gram per euro. Voor België was dit 733 gram per euro (732 in 2002).

Tussen 1990 en 2001 daalden de emissies van broeikasgassen in de EU voor de sectoren industrie, energie, landbouw en afval. Emissies afkomstig van de sector transport stegen met 21% in deze periode, door een toename van het wegtransport.

De volgende grafiek geeft voor 2000 en 2001 de afstand in de EU-landen tot hun reductiedoelstelling weer. De afwijking werd berekend ten opzichte van de (hypothetische) lineaire doortrekking tussen het referentiejaar 1990 en de doelstelling in 2010. Landen met een positieve score hebben een achterstand ten opzichte van hun doelstelling, landen met een negatieve score zijn voor op schema. Deze figuur gaat ervan uit dat landen hun doelstelling enkel met binnenlandse maatregelen realiseren. Ook Vlaanderen werd aan de grafiek toegevoegd, rekening houdend met de volgens het lastenverdelingsakkoord vastgelegde doelstelling van -5,2% in 2010 t.o.v. 1990.

Figuur 6: Afwijking in 2000 en 2001 t.o.v. de Kyotodoelstelling in de EU-15

Bron: Greenhouse gas emission trends and projections in Europe 2003, Environmental Issue Report No 36, European Environmental Agency, December 2003, pagina 17, aangepast voor België rekening houdend met de 3M-emissiecijfers en met toevoeging van het cijfer voor Vlaanderen (berekend op een doelstelling van -5,2%)

In de vergelijking wat betreft de haalbaarheid van de Kyotodoelstelling staat België in 2001 op de zevende en Vlaanderen op de achtste plaats binnen de EU. Ierland, Spanje, Portugal, Oostenrijk, Denemarken, Italië, Griekenland en Nederland scoren slechter. Griekenland, Portugal en Ierland hebben de meest broeikasgasintensieve economieën van de EU, door o.a. het grote aandeel van olie en steenkool in hun energievoorziening.

Luxemburg, Duitsland, Zweden en het Verenigd Koninkrijk zitten onder hun Kyoto-drempel. Luxemburg doet het goed dank zij een belangrijke wijziging in de productiemethode van hun staalindustrie. Duitsland zette een grote stap voorwaarts door de economische herstructureringen in de voormalige DDR en een verhoogde energie-efficiëntie in diverse economische sectoren. Het Verenigd Koninkrijk zit in een relatief positieve situatie dankzij de overschakeling van steenkool op gas bij de elektriciteitsopwekking (als gevolg van de liberalisering van de energiemarkt) en door een verhoogde energie-efficiëntie. Bovendien werd er een substantiële reductie van de uitstoot van N₂O bereikt in de chemische industrie.

2.2 Europees beleid

Met het oog op de vrijmaking van de energiemarkten hebben het Europese Parlement en de Raad verschillende richtlijnen uitgewerkt. Volgende richtlijnen zijn vooral van belang voor de Vlaamse energiebevoegdheden inzake vrijmaking van de energiemarkten:

- Richtlijn 2003/54/EG van 26 juni 2003 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en houdende intrekking van Richtlijn 96/92/EG;
- Richtlijn 2003/55/EG van 26 juni 2003 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor aardgas en houdende intrekking van Richtlijn 98/30/EG.

Met het oog op de realisatie van haar Kyoto-engagement hebben het Europese Parlement en de Raad reeds verschillende richtlijnen uitgewerkt. De volgende richtlijnen hebben een invloed op de Vlaamse energiebevoegdheden inzake rationeel energiegebruik en de hernieuwbare energiebronnen:

- Richtlijn 2004/8/EG van 11 februari 2004 inzake de bevordering van warmtekraftkoppeling op basis van de vraag naar nuttige warmte binnen de interne energiemarkt;
- Richtlijn 2003/87/EG van 13 oktober 2003 tot vaststelling van een regeling voor de handel in broeikasgasemissiereducties binnen de gemeenschap en tot wijziging van de Richtlijn 96/61/EG van de Raad;
- Richtlijn 2003/96/EG van 27 oktober 2003 tot herstructurering van de communautaire regeling voor de belasting van energieproducten en elektriciteit;
- Richtlijn 2003/30/EG van 8 mei 2003 ter bevordering van gebruik van biobrandstoffen of andere hernieuwbare brandstoffen in het vervoer;
- Richtlijn 2002/91/EG van 16 december 2002 betreffende de energieprestaties van gebouwen;
- Richtlijn 2001/77/EG van 27 september 2001 betreffende bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen op de interne elektriciteitsmarkt.

De bepalingen van de richtlijnen van 26 juni 2003 zijn, wat de gewestelijke energiebevoegdheden betreft, reeds omgezet in Vlaamse regelgeving. Het Elektriciteits- en Aardgasdecreet voorzagen reeds de strikte “unbundling” tussen het netbeheer en de elektriciteits- en aardgaslevering, zoals die nu wordt opgelegd in de nieuwe Elektriciteits- en Aardgasrichtlijnen. Wat wel nog verdere omzetting in wetgeving vereist zijn een aantal verplichtingen van de Richtlijnen 2001/77/EG en 2004/8/EG. Deze richtlijnen voorzien in de invoering van garanties van oorsprong als instrument ter bevordering van de grensoverschrijdende handel in elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen en hoogrenderende warmtekracht. Deze garanties van oorsprong moeten de producenten ervan in staat stellen aan te tonen dat de elektriciteit die zij verkopen elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen of hoogrenderende warmtekracht is. De groenestroomcertificaten en warmtekrachtcertificaten die momenteel al voorzien zijn in de Vlaamse energiewetgeving kunnen een dergelijke rol spelen. Er zal worden onderzocht of aan deze certificaten, naast hun functie als steunmaatregel, ook de functie kan worden gegeven van garantie van oorsprong in het kader van de verkoop van elektriciteit als elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve warmtekracht. Verder dient in uitvoering van Richtlijn 2003/54/EG de verplichting opgelegd te worden aan de leveranciers om bij hun facturen en in hun promotiemateriaal verwijzen op te nemen naar publiek toegankelijke informatie met betrekking tot de milieugevolgen, tenminste wat betreft CO₂-emissies en radioactief afval, geproduceerd door de totale brandstofmix van de leverancier gedurende het voorafgaande jaar.

Ook heeft de Europese Commissie op 10 december 2003 een voorstel van richtlijn voorbereid betreffende de energie-efficiëntie bij het eindgebruik en energiediensten (COM (2003) 739). De twee grote doelstellingen van het voorstel zijn een toename van de energie-efficiëntie ondersteunen en een dynamische en concurrentiekrachtige markt van energiediensten creëren. Het voorstel voorziet dat vanaf de inwerkingtreding van de richtlijn en tot in 2012 elke lidstaat een bindende doelstelling zal moeten hebben om elk jaar en op een cumulatieve wijze een hoeveelheid energie te besparen die gelijk is aan 1% van het rekenkundige gemiddelde van het energieverbruik in de vijf jaar die de invoering van de richtlijn voorafgaan. Elke lidstaat zal er ook over moeten waken om elk jaar en op cumulatieve wijze een bindende streefwaarde voor energiebesparing in de publieke sector te bereiken, namelijk minstens 1,5% van het rekenkundige gemiddelde van het energieverbruik in de publieke sector in de 5 jaar voorafgaand aan de invoering van de richtlijn. Het betreft relatieve streefwaarden, want ze worden bepaald volgens een referentiescenario (“business as usual”). Er wordt dus niet uitgesloten dat het energieverbruik toch nog zou stijgen.

Het voorstel van richtlijn betreffende diensten op de interne markt (“Bolkenstein richtlijn”) zal waarschijnlijk voor het bevoegdheidsdomein energie geen grote gevolgen meebrengen daar energie grotendeels uitgesloten wordt van het toepassingsveld van de richtlijn. De richtlijn bepaalt immers dat waar specifieke Europese regelgeving bestaat, deze primeert over de dienstenrichtlijn. Men dient echter de dienstenrichtlijn samen te lezen met deze specifieke regelgeving. Indien de specifieke regelgeving geen bepalingen inzake diensten bevat, zal de dienstenrichtlijn van kracht zijn. Energie valt tevens gedeeltelijk onder de uitsluitingsgronden van het oorsprongslanbeginsel (art. 17, 17° van het ontwerp).

Deze uitsluitingen op het vlak van energie zijn echter niet allesomvattend zodat het niet uit te sluiten valt dat een aantal energiegerelateerde diensten eventueel wel onder de toepassing van de richtlijn kunnen vallen. Of dit inderdaad het geval zal zijn, zal echter pas blijken uit de praktische toepassing van de dienstenrichtlijn.

Het onderzoek naar en de ontwikkeling van nieuwe technologieën inzake energie worden ondersteund door de kaderprogramma's onderzoek en ontwikkeling.

3 BELGIË

3.1 Toestand en ontwikkelingen

3.1.1 Het primair energieverbruik en de energie-intensiteit

In 2002 bedroeg het primair energieverbruik in België 55,836 Mtoe of 2337 PJ. Dit is een stijging met 19,2% t.o.v 1990 (1961 PJ) of een gemiddelde jaarlijkse stijging van 1,6%. Voor 2003 wordt een primair energieverbruik van 2440 PJ verwacht, dit is een stijging met 4,4% ten opzichte van 2002.

Tabel 6: Verdeling van het primair energieverbruik naar energiebron in België in 1990 en 2002

Primair energieverbruik in België	1990		2002		2002 tov 1990	2003 (voorlopig)	
	F	%	PJ	%	%	PJ	%
Vaste brandstoffen	443	22,6	274	11,7	-38,1	260	10,7
Aardolie	765	39,0	935	40,0	+22,2	1011	41,4
Aardgas	380	19,4	561	24,0	+47,6	603	24,7
Kernenergie	400	20,4	516	22,1	+29,0	517	21,2
Netto-import van elektriciteit	-274	-1,4	22	1,2		24	1,0
Hernieuwbare energie en energierecuperatie	-	-	29	0,9		25	1,0
Totaal	1961	100,0	2337	100,0		2440	100,0

Bron: Evolutie van de energiemarkt, FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie (uitgave 1996 en 2002)

Over de periode 1990 tot 2002 is het gebruik van vaste brandstoffen in België met 38% gedaald en dit zet zich verder in 2003. Het aandeel is gehalveerd.

Het gebruik van aardolie nam toe met 22% in 2002 ten opzichte van 1990. Het aandeel stijgt lichtjes.

Het belang van aardgas is sterk toegenomen zowel in groeipercentage (+47,6%) als in aandeel (van 19,4 naar 24,0%). Voor 2003 wordt een verdere verhoging verwacht.

Het gebruik van kernenergie is tussen 1990 en 2002 met 29% toegenomen. Voor 2003 wordt een stabilisatie op het niveau van 2002 verwacht.

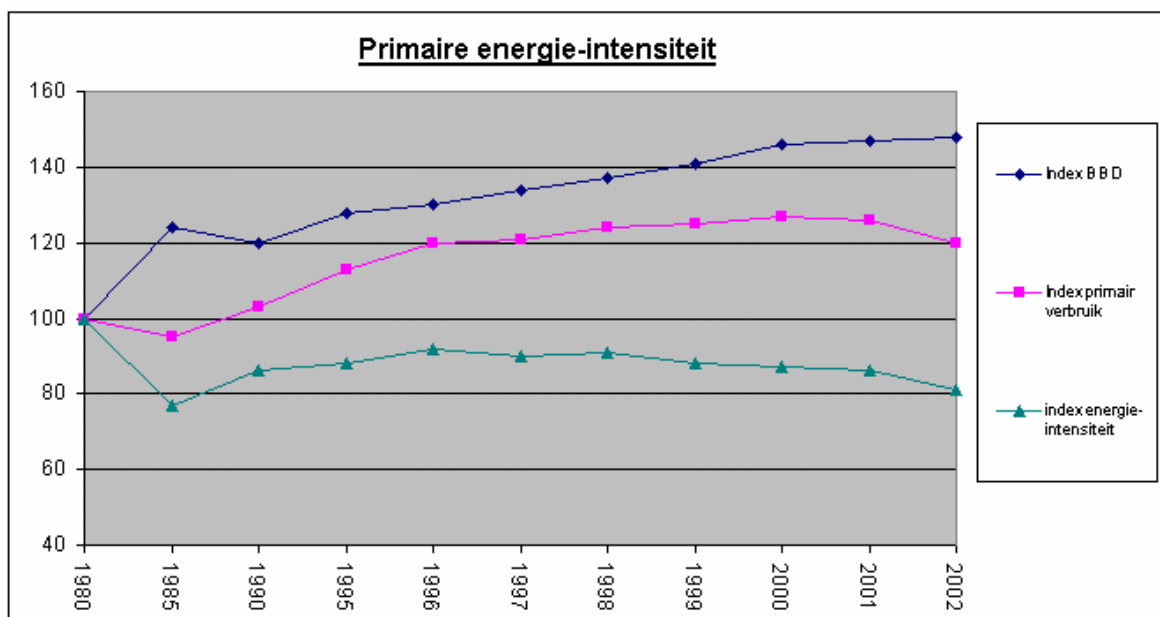
De netto-export van elektriciteit in 1990 is omgebogen naar een netto-import.

Het aandeel van hernieuwbare energiebronnen en energierecuperatie bedraagt in 2002 0,9% van het primaire energieverbruik.

In 2002 ligt de graad van energetische afhankelijkheid in ons land op 87,8%.

In onderstaande grafiek wijst de historische evolutie van de primaire energie-intensiteit (verhouding tussen het primair energieverbruik en het BBP) op een trendbreuk sinds 1996. Vanaf dan is een toenemende ontkoppeling tussen economische groei en energieverbruik vast te stellen. In 2002 was er een belangrijke neerwaartse sprong van de energie-intensiteit ten opzichte van 2001 (het BBP steeg met 0,7% en het primair energieverbruik daalde met 4,4%).

Figuur 7: Historische evolutie primaire energie-intensiteit in België

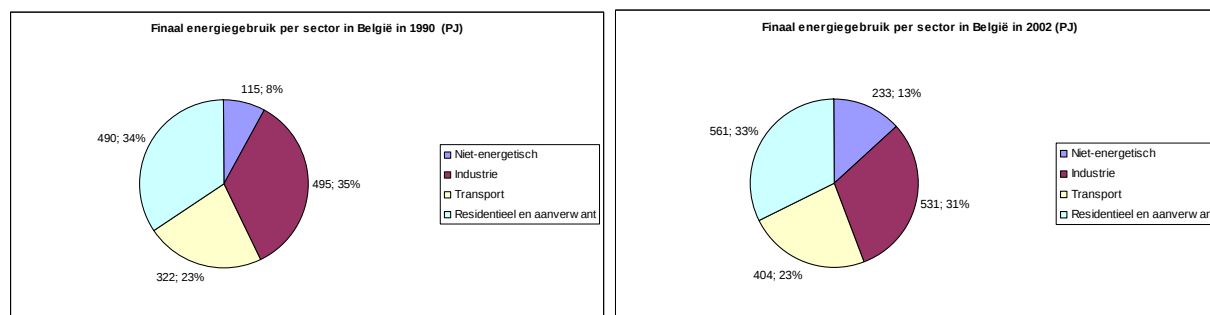
BBD=BBP uitgedrukt in volume (prijs 1990)

Bron: Evolutie van de energiemarkt in 2002, FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie

3.1.2 Het finaal energiegebruik

In 2002 consumeerden de eindgebruikers in België 1729 TJ of 74% van het totaal primair energieverbruik. Dit is een stijging met 21,6% ten opzichte van 1990 (1422 PJ). Onderstaande grafiek toont de verdeling van het finaal energiegebruik over de grote subsectoren.

Figuur 8: Finaal energiegebruik in België per subsector

Bron: Evolutie van de energiemarkt in 2002, FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie en Energievooruitzichten voor België tegen 2030, Federaal Planbureau, januari 2004

De industrie (exclusief het niet-energetisch gebruik) is de belangrijkste subsector met een verbruik in 2002 van 531 PJ en een aandeel van 31%.

Ten opzichte van 1990 is het industrieel verbruik met 7,3% gestegen. De ijzer- en staalsector neemt een derde van het industrieel energiegebruik voor haar rekening. Deze sector is ook in termen van werkgelegenheid en omzet de belangrijkste economische sector in België.

Het niet-energetisch gebruik is bijna verviervoudigd tussen 1990 en 2002.

Het verbruik door de transportsector is gestegen met 25% en door de residentiële en aanverwante sectoren (landbouw en tertiaire sector) met 14,5%.

Tabel 7: Energiedragers die in de eindgebruikssectoren worden aangewend in België

Aandeel energiedrager in finaal verbruik per sector in 2002 (%)	Staal- industrie	Overige industrie	Residentieel en aanverwant	Transport	Niet- energetisch
Elektriciteit	15	31,5	24,4	1,3	-
Gas	33,5	44,4	37,9		12,4
Aardolie	1,3	16,2	35,1	98,7	87,6
Warmte	0,4	4,5	0,5	-	-
Vaste brandstoffen	49,8	3,4	2,2	-	-

Bron: Evolutie van de energiemarkt in 2002, FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie

Het gebruik van vaste brandstoffen is voornamelijk beperkt tot de staalnijverheid.

Het marktaandeel van aardolie blijft overheersend in het totaal finaal verbruik van het land.

Aardolie verzekert hoofdzakelijk de behoeften van de transport- en de residentiële sector en van het niet-energetisch verbruik.

Elektriciteit en aardgas spelen daarentegen een hoofdrol in de overige industrie (met de chemie en de voedingsindustrie als belangrijkste subsectoren) en in de residentiële sector.

3.1.3 De energiesector

De elektriciteitsproductiesector

De totale nettoproductie van elektriciteit (incl. zelfproducenten) bedroeg in België in 2002 78.143 GWh en in 2003 80.807 GWh⁵ (+3,4% t.o.v 2002). 60% hiervan wordt in het Vlaamse Gewest geproduceerd.

Tabel 8: Opsplitsing van de productie per energiebron in België in 1990 en in 2003

Aandeel van de energiebron in de elektriciteitsproductie in België (%)	1990	2003
Kernenergie	63,7	55,6
Vaste brandstoffen	22,0	11,2
Gasachtige brandstoffen	10,3	29,0
Vloeibare brandstoffen	1,9	1,3
Waterkracht (*), windkracht, afval en recuperatiestoom	2,1	2,9

(*) Waterloop-, stuwdam-, en accumulatiecentrales
Bron: Statistisch jaarboek 2000 en 2003, BFE

Het aandeel van kernenergie in de Belgische elektriciteitsproductie is gedaald sinds 1990 maar blijft de belangrijkste energiebron. Het aandeel van de vaste brandstoffen is gehalveerd. Opmerkelijk is de sterke toename van het gebruik van gas.

De vrijmaking van de elektriciteits- en aardgasmarkt

De openstelling voor concurrentie van de Belgische elektriciteitsmarkt werd in 2003 versneld doorgevoerd. Het Vlaamse Gewest heeft reeds het voortouw genomen door de keuzevrijheid te geven aan groenestroomklanten en industriële afnemers vanaf 1 januari 2002. Professionele afnemers komen in aanmerking vanaf 1 januari 2003, alle andere afnemers sinds 1 juli 2003. Vanaf 1 januari 2003 kunnen alle klanten die meer dan 10 GWh verbruiken in Wallonië en Brussel vrij kiezen. Zo vertegenwoordigde het verbruik van alle eindafnemers die in aanmerking kwamen, eind 2003 ongeveer 80% van het totale elektriciteitsverbruik. Dit betekent een stijging van bijna 28% in vergelijking met 2002.⁶

Op basis van de wetgeving die op 31 december 2003 van kracht was, werden door de CREG de volgende ramingen gemaakt met betrekking tot de openstelling van de Belgische aardgasmarkt. In 2002 kon aan 58% van de Belgische aardgasvraag voldaan worden door het vrij kiezen van een leverancier. Op 1 januari 2003 is dit percentage gestegen tot 65% rekening houdend met de verkiesbaarheid van eindafnemers aangesloten op het distributienet in Vlaanderen met een verbruik hoger dan 1 miljoen m³/jaar. Op 1 juli 2003 is dit percentage vervolgens gestegen tot 83% wanneer alle andere afnemers die op het distributienet in Vlaanderen zijn aangesloten, verkiesbaar verklaard werden.

Vanaf 4 januari 2004 kunnen alle eindafnemers aangesloten op het distributienet in Wallonië met een verbruik hoger dan 12 GWh/jaar (ongeveer 1 miljoen m³) per site vrij hun aardgasleverancier kiezen.

⁵ Statistisch jaarboek 2003, BFE

⁶ CREG, Jaarverslag 2003

Volgens de nieuwe gasrichtlijn moet de aardgasmarkt ten laatste tegen 1 juli 2007 volledig opengesteld worden. De totale vrijmaking van de Waalse en Brusselse markt is voorzien voor uiterlijk 1 juli 2007.

3.1.4 De uitstoot van broeikasgassen

De broeikasgasemissie in België bedroeg in 2002 150,3 Mton CO₂-eq, dit is een toename met 2,9% ten opzichte van 1990 (146,1 Mton). De doelstelling voor België is een reductie van 7,5% in 2008-2012 t.o.v. 1990. In een scenario met maatregelen (reeds ingevoerde en toekomstige, maar reeds besliste, maatregelen) voorspelde het federaal planbureau eind 2003 dat de uitstoot van broeikasgassen in België met 6,7% zal toenemen tegen 2010 in vergelijking met 1990.⁷

Tabel 9: Doelstellingen per gewest, volgens het lastenverdelingsakkoord van 8 maart 2004, en de laatst beschikbare cijfers over de huidige toestand

	Gewestelijke Kyotodoelstelling (2008-2012 t.o.v. 1990)	Afwijking tussen de huidige emissies (*) en 1990
Het Vlaamse Gewest	-5,2%	+3,7%
Het Waalse Gewest	-7,5%	-3,4%
Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	+3,475%	+12,2%

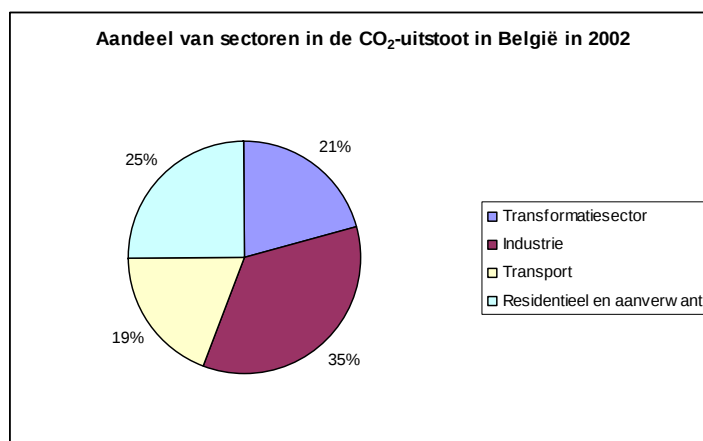
(*) 2002 voor Vlaanderen, 2001 voor de andere gewesten

Bron: 'Belgium's Greenhouse Gas Inventory (1990-2002)', National Inventory Report submitted under the UN Framework Convention on Climate Change (april 2004) en het Voortgangsrappport 2004 bij het Vlaams klimaatbeleidsplan (juli 2004)

84,2% van de uitgestoten broeikasgassen in 2002 is CO₂, voornamelijk te wijten aan de verbranding van fossiele brandstoffen. De uitstoot van CO₂ in België steeg tussen 1990 (118,3 Mton) en 2002 (126,6 Mton) met 7,0%.

Onderstaande grafieken tonen de aandelen van de grote sectoren in de CO₂-uitstoot in België, evenals de wijziging tussen 1990 en 2002.

Figuur 9: Belgische CO₂-uitstoot verdeeld over de grote sectoren

⁷ Vooruitzichten tot 2010 voor de uitstoot van broeikasgassen, Federaal Planbureau, 18 december 2003

De industrie heeft het grootste aandeel in de Belgische CO₂-emissies (35%), gevolgd door de residentiële en aanverwante sectoren (25%). Het aandeel van de transformatiesector (21%) ligt iets hoger dan dat van transport (19%). Enkel de transformatiesector stoot in 2002 minder uit dan in 1990, tengevolge van de omschakeling naar gas bij de elektriciteitsopwekking en energie-efficiëntieverbetering. De transportsector is de sterkste stijger.

3.2 Federaal beleid

De krachtlijnen van het federaal regeerakkoord van juli 2003 in verband met het bevoegdheidsdomein Energie kunnen worden samengevat als volgt:

Verdere liberalisering van de energiemarkten

De regering zal maatregelen nemen om de liquiditeit van de markt te garanderen. De regering zal, indien nodig, maatregelen nemen op het gebied van de veiling van productiecapaciteit en betreffende de toegang tot de grenscapaciteit van het transportnet. In dit verband zal de regering investeringen in het transmissienet (elektriciteit) en vervoersnet (gas) aanmoedigen, onder meer door de introductie van meerjarentarieven. Het afleveren van vergunningen en licenties zal worden versneld door een gecoördineerde aanpak.

Uitvoering van het Protocol van Kyoto

De regering zal twee sporen bewandelen om de noodzakelijke vermindering van broeikasgassen te realiseren. Enerzijds zal zij maatregelen nemen die de diverse actoren ertoe aanzetten over te stappen op meer energie-efficiënte technologieën. Dit houdt in dat op meerdere terreinen een 'vergroening' van de fiscaliteit zal worden ingevoerd. Anderzijds zal zij de in het protocol voorziene zogenaamde flexibele mechanismen aanwenden om de verplichtingen van ons land inzake het terugdringen van broeikasgassen om te zetten in een ecologisch verantwoorde ontwikkeling van minder welvarende naties.

Om het energieverbruik in woningen te verminderen, zal een trapsgewijze aanpassing (verhoging/verlaging) van de energiebijdrage worden doorgevoerd in functie van het vervuילend karakter van de gebruikte energiedrager. In samenwerking met de gewesten zullen bijkomende initiatieven worden ontwikkeld voor de omschakeling van huishoudens die nog met steenkool verwarmen. Alle federale overheidsgebouwen zullen stelselmatig worden uitgerust met de minst vervuilende systemen. Om het programma in de overheidsgebouwen te realiseren, zal beroep worden gedaan op de mogelijkheid van de 'derde-investeerder'.

Ook de bedrijven moeten er toe worden aangezet over te schakelen op minder vervuilende of meer efficiënte energiebronnen. Daartoe zullen sectorale afspraken worden gemaakt, zogenaamde 'branche-akkoorden' waarin boeteclausules zullen worden opgenomen indien de betrokken ondernemingen ze niet naleven.

In het vervoer zal de regering een drastische verschuiving doorvoeren van de vaste naar de variabele kosten. De regering zal er bij de gewestregeringen op aandringen een samenwerkingsakkoord te sluiten met als doel de vaste kosten die zij innen, met name de verkeersbelasting en de belasting op de inverkeerstelling te moduleren in functie van de ecologische kwaliteiten van de gebruikte motoren, het rijgedrag en de verkeersveiligheid. In elk geval zal de regering de ontwikkeling en het gebruik van motoren aangedreven door alternatieve energiebronnen aanmoedigen.

In de elektriciteitssector zal, gelet op de wet op de uitstap uit de kernenergie, een nieuw indicatief uitrustingsplan worden opgesteld waarbij de bevoorrading wordt gewaarborgd en maximaal wordt overgeschakeld op nieuwe energiebronnen. Tegen eind 2004 zal het eerste windmolenpark in de zone op en achter de Thorntonbank voor de Noordzeekust in een productiefase treden. Het afleveren van alle vergunningen, licenties en concessies zal versneld worden, door een gecoördineerde aanpak.

Onderzoek en ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen, warmtekrachtkoppeling, brandstofceltechnologie en energie-efficiënte technologieën zullen, in samenwerking met de gewesten, maximaal worden ondersteund.

De regering zal zo snel mogelijk, voor haar bevoegdheden, de Europese richtlijn inzake verhandelbare emissierechten omzetten en de coördinatie van het Nationaal Allocatieplan, vertrekkend van de beslissingen van de gewesten inzake allocaties, verzorgen.

4 VLAANDEREN

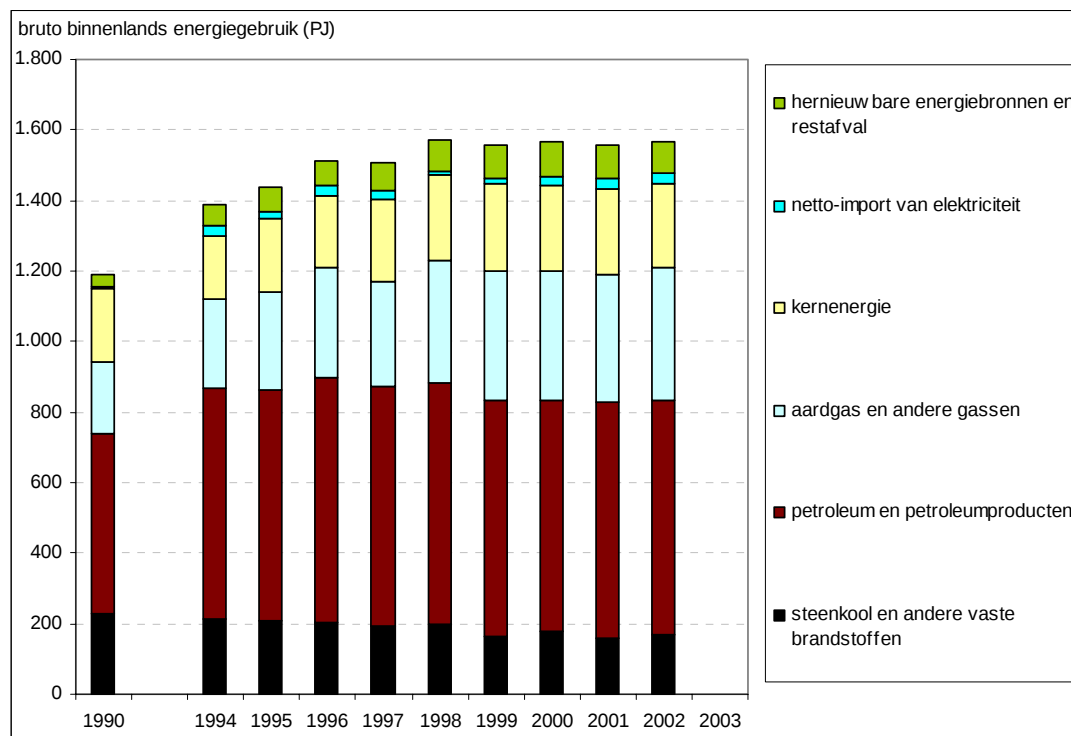
4.1 Het primair energieverbruik en de energie-intensiteit

In 2002 bedroeg het primair energieverbruik in Vlaanderen 1906,3 PJ of 81,6% van het primair energieverbruik in België. Het primair energieverbruik steeg met 35,3% in vergelijking met 1990 (1409 PJ). Dit is een gemiddelde jaarlijkse stijging van 2,9% per jaar die merkbaar hoger ligt dan de Belgische groeivoet (1,6%).

Voor 2003 wordt verwacht dat het primair energieverbruik zal stijgen met 3,3% ten opzichte van 2002 (1969 PJ).

De internationale scheepvaartbunkers en de gestockeerd voorraden ten behoeve van de luchtvaart beslaan een aandeel van 18% (341 PJ) in het cijfer van het primair energieverbruik voor 2002. Het primair energieverbruik minus de internationale bunkers wordt het bruto binnenlands energiegebruik genoemd. Onderstaande figuur is een grafische weergave van de evolutie van het bruto binnenlands energieverbruik tussen 1990 en 2002, verdeeld naar energiedragers.

Figuur 10: Primair energieverbruik in Vlaanderen verdeeld naar energiedrager in 1990 en 2002

Bron: VMM, ontwerp Mira-T 2004

Het gebruik van vaste brandstoffen is met meer dan een kwart gedaald ten opzichte van 1990. Dit is voornamelijk te wijten aan minder gebruik van steenkool bij de elektriciteitsproductie, en in mindere mate door de sluiting van een cokesfabriek en het bijna verdwijnen van steenkool als brandstof voor gebouwenverwarming.

Het verbruik van petroleum en petroleumproducten steeg met 30% in 2002 ten opzichte van 1990 maar het aandeel bleef constant. Dit is het gevolg van de sterke toename van het verbruik in het wegverkeer en de toename van het niet-energetisch gebruik in de chemie.

De gasvormige brandstoffen namen sterk aan belang toe: het verbruik steeg met 85% en hun aandeel in het bruto binnenlands verbruik nam toe van 17,9% in 1990 tot 23,9% in 2002. Dit is te danken aan het toegenomen gasgebruik voor de elektriciteitsopwekking, de toename van het niet-energetisch gebruik in de industrie en de switch van stookolie naar aardgas in de gebouwenverwarming.

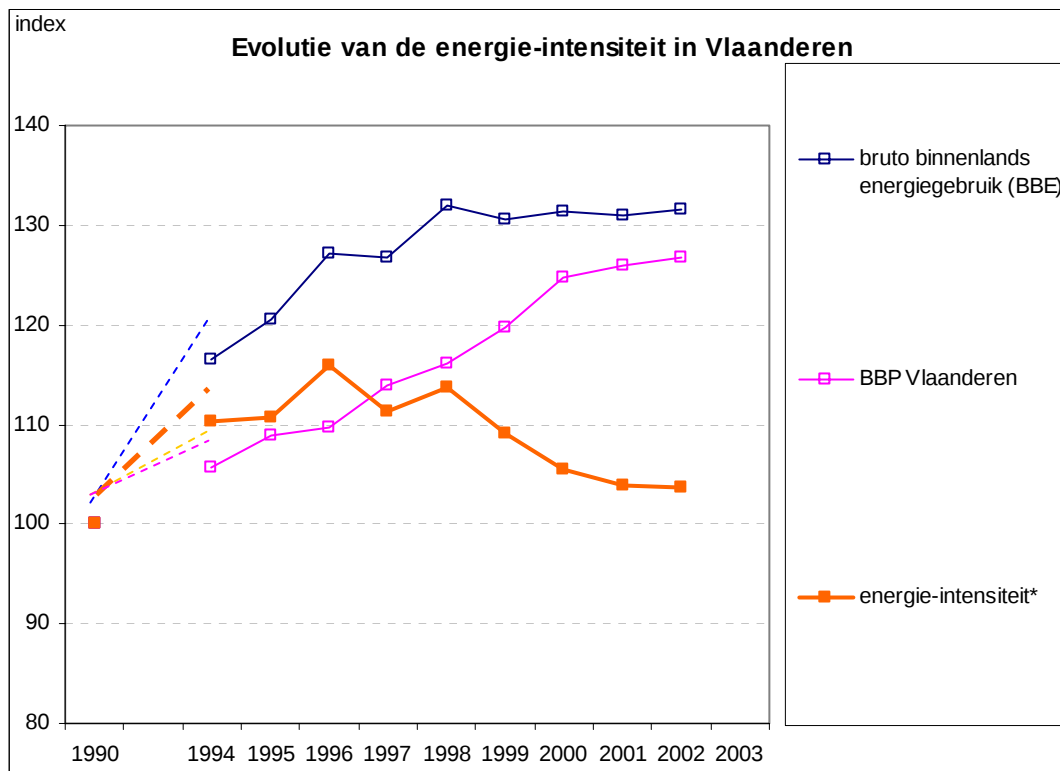
De aanwending van kernenergie is gestegen met 14,4% in 2002 ten opzichte van 1990 maar het aandeel blijft sinds 1997 relatief stabiel.

De netto-invoer van elektriciteit is marginaal in het bruto binnenlands verbruik maar is sinds 1998 jaarlijks toegenomen.

De inzet van hernieuwbare energiebronnen (wind, biomassa, ...) en het gebruik van restafval voor energieopwekking, is over de periode 1990-2002 met bijna 150% toegenomen. Het aandeel nam toe van 3,0 tot 5,7%.

In onderstaande figuur wordt de evolutie van de primaire energie-intensiteit (verhouding tussen het bruto binnenlands energieverbruik en het BBP) in Vlaanderen tussen 1990 en 2002 uitgezet.

Figuur 11: Evolutie van de primaire energie-intensiteit in Vlaanderen

(*) BBP in constante prijzen van 1990

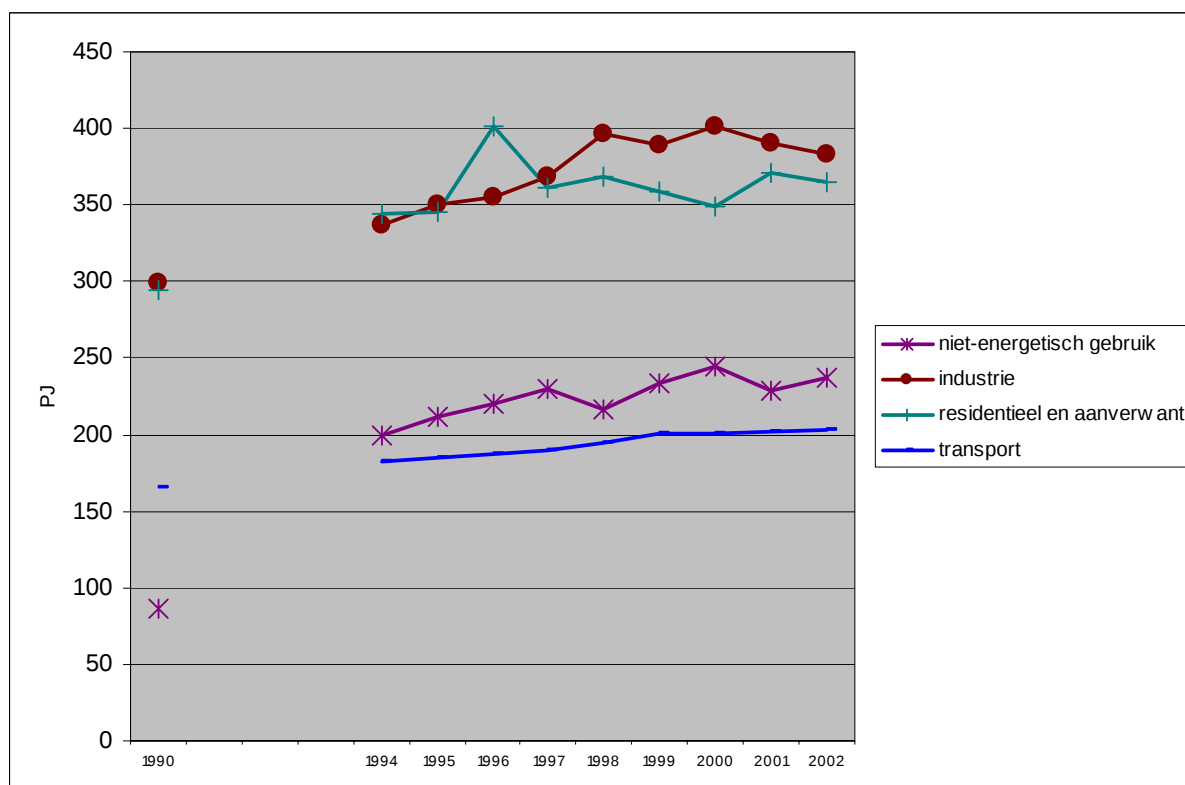
Bron: VMM, ontwerp Mira-T 2004 gebaseerd op VMM en Energiebalans Vlaanderen, Vito

Op de figuur zien we duidelijk een afbuiging van de evolutie van het bruto binnenlands energiegebruik in Vlaanderen vanaf 1996, terwijl het BBP een globaal stijgende trend vertoont. Het zijn vooral de inspanningen voor energie-efficiëntieverbetering door de industrie en de energiesector die geleid hebben tot een ont koppeling van economische groei en energieverbruik in Vlaanderen vanaf 1996.

4.2 Het finaal energiegebruik

Het finaal energiegebruik lag in 2002 41% hoger dan in 1990. De sterkste stijging vond plaats tussen 1990 en 1996. Daarna nam het jaarlijkse groeipercentage af en in 2000 werd een jaarlijkse daling van het finaal energiegebruik ingezet. Onderstaande figuur toont de evolutie van het finaal energiegebruik in de diverse sectoren in Vlaanderen.

Figuur 12: Evolutie van het finaal energiegebruik in de diverse sectoren in Vlaanderen

Bron: Energiebalans 2002, Vito

De belangrijkste stijger in het finaal energiegebruik is het niet-energetisch gebruik : met 176% tussen 1990 en 2002 (van 86 tot 237 PJ). De sterkste toename ligt tussen 1990 en 1994. De chemische sector neemt 97% in van het totale niet-energetische gebruik. Hiervan zijn 85% petroleumproducten, 9% aardgas en 3% vaste brandstoffen. Het niet-energetisch gebruik is sterk toegenomen door ingebruikname van nieuwe installaties en uitbreidingen in de loop van de jaren negentig.

Het energiegebruik in de transportsector steeg met 23% tussen 1990 en 2002 (van 165 tot 203 PJ). 96% van het energiegebruik in de transportsector is toe te schrijven aan het wegvervoer. Het voertuigenpark nam in 2002 ten opzichte van 1990 met 32% toe. Het grootste deel van het energiegebruik in de transportsector bestaat uit gas- en dieselolieverbruik.

Het energiegebruik in de residentiële en aanverwante sectoren (tertiair en landbouw) nam tussen 1990 en 2002 met 24% toe (van 294 PJ tot 365 PJ), niettegenstaande het in 2002 iets warmer was dan in 1990.

Het energiegebruik door de huishoudens nam toe met 15% (van 204 tot 235 PJ). Een belangrijke determinant is het aantal huishoudens. Tussen 1990 en 2002 steeg het aantal huishoudens met 11%.

Het energiegebruik in de tertiaire sector nam toe met 76% (van 55 tot 97 PJ). De sterkste stijging deed zich voor tussen 1990 en 1994. Tussen 1995 en 2002 steeg het energieverbruik met 26%, in hoge mate te verklaren door de stijging van de bruto toegevoegde waarde (+21%).

Het energiegebruik in de landbouw daalde met 6% (van 34 tot 32 PJ). De glastuinbouw is met een aandeel van 62% in het energiegebruik de belangrijkste subsector.

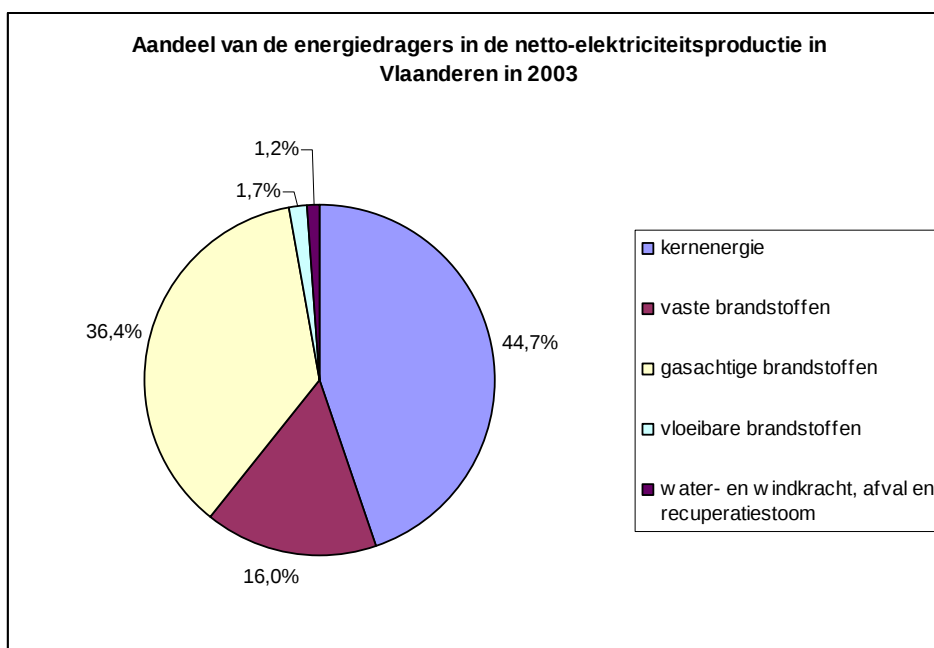
In de residentiële en aanverwante sectoren is stookolie de belangrijkste energiedrager (40% aandeel), gevolgd door gas (35%) en elektriciteit (22%).

Het energiegebruik in de industrie (excl. het niet-energetisch gebruik) lag in 2002 (383 PJ) 28% hoger dan in 1990 (299 PJ). In 2000 werd echter een dalende trend ingezet. Vanaf 1998 daalt de energie-intensiteit in de industrie (energieverbruik/bruto toegevoegde waarde) met gemiddeld 1,8% per jaar. Met een aandeel van 43% in het energiegebruik is de chemie de belangrijkste subsector. De gasvormige brandstoffen hebben het grootste aandeel in het industriële verbruik (aandeel van 27% in 2002), gevolgd door elektriciteit (24%) en de vaste brandstoffen (17%).

4.3 De elektriciteitsproductiesector

De netto-elektriciteitsproductie (inclusief zelfproducenten) is in Vlaanderen tussen 1990 (37.560,2 GWh) en 2003 (48.696,7 GWh) met 29,6% toegenomen. Onderstaande grafiek geeft de verdeling van de energiedragers in de netto-elektriciteitsproductie in 2003.

Figuur 13: Verdeling van de energiedragers in de netto-elektriciteitsproductie in Vlaanderen in 2003

Bron: op basis van het Statistisch Jaarboek 2003, BFE

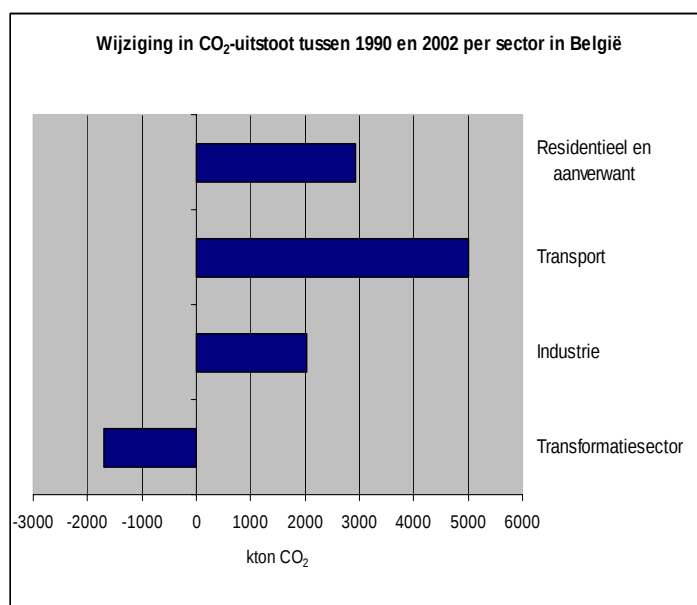
In vergelijking tot de situatie op Belgisch niveau, ligt het aandeel van nucleair opgewekte elektriciteit opmerkelijk lager in Vlaanderen (45% in Vlaanderen versus 56% in België). Op Vlaams niveau wordt vooral meer aardgas gebruikt bij de elektriciteitsopwekking (aandeel van 36% versus 29% voor België).

De energie-input per eenheid productie in de elektriciteitssector (excl. zelfopwekking) is in Vlaanderen afgenomen met 21% tussen 1990 en 2003; de CO₂-uitstoot per eenheid productie met 15%. Dit is voornamelijk te danken aan het voorschakelen van gasturbines voor bestaande stoomketels ('repowering'), door investeringen in stoom- en gasturbines (STEG's) en warmtekrachtkoppeling (zie 6.2, pag. 57), en door de sterke groei van de groenestroomproductie in Vlaanderen (zie 6.3, pag. 58).

4.4 De uitstoot van broeikasgassen

De uitstoot van broeikasgassen in Vlaanderen bedroeg in 2002 91.717 Mton CO₂-eq, dit is een stijging met 3,7% ten opzichte van 1990 (88.419 Mton).

Figuur 14: Wijziging van de Belgische CO₂-uitstoot tussen 1990-2002 per sector

Bron: gebaseerd op de cijfers in 'Belgium's Greenhouse Gas Inventory (1990-2002)', National Inventory Report submitted under the UN Framework Convention on Climate Change, april 2004

Op 20 april 2001 besliste de Vlaamse Regering tot een stabilisatie van de broeikasgassen tegen 2005 op het niveau van 1990, op voorwaarde dat vanuit de federale overheid emissiereducerende acties op het vlak van fiscaliteit, mobiliteit en productbeleid konden worden verwacht. Op het Overlegcomité van 8 maart 2004 tussen de gewesten en de federale overheid, engageerde Vlaanderen zich om haar uitstoot van broeikasgassen tegen 2008-2012 met 5,2% te reduceren in vergelijking tot 1990.

Onderstaande tabel geeft de inschatting met betrekking tot de haalbaarheid van de doelstellingen, volgens het Voortgangsrapport 2004 van het Vlaams klimaatbeleidsplan 2002-2005.

Tabel 10: Inschatting haalbaarheid Vlaamse CO₂-doelstellingen

kton CO ₂ -eq	2005	2010
Doelstelling	88.419 (gelijk aan 1990)	83.821 (-5,2% van 1990)
BAU	102.386	113.077
BAU+	97.097	105.288
Emissiereductiepotentieel maatregelen	3020	15.095
Emissieniveau ná maatregelen	94.077	90.193
Resterende kloof tot doelstelling	5.658	6.372

In het Voortgangsrapport 2004 werden prognoses in een 'business-as-usual' of BAU-scenario opgenomen tot 2010.

Voor de industrie werden de BAU-prognoses voor 2005-2007 gebaseerd op inschattingen van de bedrijven die onder de richtlijn handelbare emissierechten vallen. Deze werden geverifieerd door het Verificatiebureau Benchmarking en vervolgens door een externe consultant geëxtrapoleerd naar de ganse industrie en naar 2010.

Voor de elektriciteitssector werden een BAU en een BAU+-scenario opgesteld. In het BAU-scenario wordt uitgegaan van een jaarlijkse groei van de elektriciteitsvraag met 2,1%⁸ en wordt de brandstofmix van het fossiel park van 2000 aangehouden tot 2010 (760 ton per GWh). In het BAU+-scenario wordt uitgegaan van een jaarlijkse groei van de elektriciteitsvraag met 1,3% (vraagbeheersingsscenario) en evolueert de brandstofmix van het fossiel elektriciteitspark volgens het scenario van dalende emissierechten die aan de elektriciteitssector worden toegekend in het ontwerp allocatieplan zoals principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 28 mei 2004 (416 ton/GWh in 2010).

Voor de andere sectoren zijn de prognoses in het Voortgangsrapport grotendeels gebaseerd op eenvoudige lineaire regressies uit de historische emissies en moeten als een 'worst-case' scenario beschouwd worden. In opdracht van Aminal stelt de Vito wetenschappelijk onderbouwde energie- en broeikasgasemissiescenario's voor 2010 en 2030 op (oplevering eind oktober 2004). In het BAU+-scenario wordt verwacht dat de uitstoot van broeikasgasemissies verder zal toenemen tot 97.097 kton in 2005 en 105.288 kton CO₂-eq in 2010.

Het Voortgangsrapport 2004 beschrijft 42 emissiereducerende projecten. Indien alle geplande maatregelen met een reductiepotentieel van 3020 kton tegen 2005 volledig geïmplementeerd worden, is er nog een reductietekort van 5658 kton ten opzichte van de stabilisatiedoelstelling.

In 2010 bedraagt het totale reductiepotentieel van de maatregelen in het Voortgangsrapport 15.09 kton. Er blijft nog een tekort van 6372 kton ten opzichte van de Vlaamse Kyotodoelstelling. Om deze kloof te dichten zullen nieuwe interne maatregelen worden opgenomen in het Vlaams klimaatbeleidsplan 2006-2012. De overblijvende afstand tot de Kyotodoelstelling zal worden overbrugd door de aankoop van emissiekredieten.

82,3% van de uitgestoten broeikasgassen in 2002 is CO₂, voornamelijk te wijten aan de verbranding van fossiele brandstoffen. De uitstoot van CO₂ in Vlaanderen steeg tussen 1990 (67.109 kton) en 2002 (75.487 kton) met 12,5%. Voor 2003 wordt een uitstoot van 76.484 kton verwacht, dit is een stijging met 1,3% ten opzichte van 2002.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de CO₂-uitstoot in de diverse sectoren in 1990 en 2002, en de prognoses voor 2010 in een BAU+-scenario.

⁸ Afgeleid uit het indicatief programma van de productiemiddelen voor elektriciteit 2002-2011 van de CREG (dec. 2002)

Tabel 11: Overzicht van de CO₂-uitstoot in de diverse sectoren in 1990 en 2002 in Vlaanderen en de prognoses voor 2010

CO ₂ (kton)	uitstoot 1990	uitstoot 2002	evolutie 2002-1990 (%)	uitstoot 2010 BAU+
Transformatiesector⁹	21.326	22.259	+4	26.510
Elektriciteit en warmte (VER-bedrijven ¹⁰)	16.352	17.348	+6	19.303
Raffinaderijen (VER-bedrijven)	4383	4911	+12	7207
Andere	591	0	-100	0
Industrie	16.928	20.073	+19	25.163
VER-bedrijven: Emissies onderworpen aan de richtlijn				16.251
VER-bedrijven: Emissies niet onderworpen aan de richtlijn				6053
Niet-VER-bedrijven				2859
Niet-industriële sectoren	28.855	33.155	+15	36.577
Huishoudens	11.765	12.322	+5	14.308
Tertiair	2120	3411	+61	4625
Land- en Tuinbouw	2439	2006	-18	1873
Transport	11.665	14.299	+23	
Andere ¹¹	866	1117	+29	
				193
Totaal	67.109	75.487	+12	88.250

Bron: Voortgangsrapport bij het Vlaams klimaatbeleidsplan, 2004

De transformatiesector veroorzaakt 29,5% van de CO₂-uitstoot in 2002. Daarna volgt de industrie met een aandeel van 26,6%. De transportsector komt op de derde plaats met een aandeel van 18,9%. Ook de huishoudens zijn verantwoordelijk voor een aanzienlijk aandeel in de uitstoot (16,3%).

De evoluties tussen 1990 en 2002 in CO₂-emissies zijn te verklaren door de evoluties in het energiegebruik, maar liggen in de meeste sectoren lager door brandstofomschakeling.

De BAU+-prognoses wijzen op een uitstoot van 88.250 kton CO₂ in 2010. Het potentieel van de energiebesparingsmaatregelen en maatregelen ter bevordering van milieuvriendelijke energieopwekking in het Voortgangsrapport 2004, behelzen een reductiepotentieel van 9621 kton CO₂ of 64% van het totaal potentieel voor de reductie van broeikasgassen in 2010.

5 GEMEENTEN

De gemeenten spelen van oudsher een belangrijke rol in de elektriciteits- en gasmarkt. Sinds de vrijmaking van de markt is hun rol sterk gewijzigd, maar belangrijk gebleven. Die rol situeert zich

⁹ De cokesproductie zit vervat onder industrie

¹⁰ VER-richtlijn = EU-richtlijn verhandelbare emissierechten

¹¹ Afvalverbranding zonder elektriciteitsproductie en niet-energetische CO₂-uitstoot in niet-industriële sectoren

voornamelijk op het gebied van netbeheer, en in mindere mate op het vlak van de levering en de productie.

De meeste Vlaamse gemeenten zijn, samen met een privé-partner (Electrabel) aandeelhouder van de gemengde intercommunales (IMEA, IMEWO, INTERGEM, IVERLEK, IVEKA, Gaselwest, SIBELGAS, IGAO en INTERMOSANE), die instaan voor het beheer van de elektriciteits- en aardgasnetten op ongeveer 80% van het Vlaamse grondgebied. De verhouding tussen beide aandeelhouders is momenteel 60% voor Electrabel en 40% voor de gemeenten. Vanaf 2006 zal deze verhouding wijzigen tot 30% voor Electrabel en 70% voor de gemeenten.

Het net gelegen op de overige 20% van het Vlaamse grondgebied, wordt beheerd door de zuivere intercommunales (INTERELECTRA, WVEM, PBE, IVEG en Pligas), waarin enkel gemeenten participeren, (voorlopig nog) drie autonome gemeentebedrijven (Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen, ETIZ (Izegem) en AGEM (Merksplas)), BIAC (DNB Brussel Airport) en Intergas (Baarle-Hertog). Er is een zekere schaalvergroting waar te nemen bij de netbeheerders: de rol van GeDIS, het overkoepelend orgaan van de gemengde netbeheerders, wordt steeds groter en ook binnen de zuivere netbeheerders is een zekere consolidatietendens aanwezig waarbij kleinere netbeheerders (ETIZ (Izegem) en VEM (Nijlen, Vosselaar en Zelzate)) opgenomen worden in de structuur van grotere zuivere netbeheerders.

De gemeenten hebben ook een participatie van 30% in ELIA, de beheerder van het hoogspanningsnet, en een participatie van 25% in Fluxys, de beheerder van het gasvervoernet. Er is een tendens naar de versterking van deze participaties, en tegelijkertijd een vermindering van de participaties van de gemeenten in de leveranciers (o.a. Distrigas).

De gemeenten bezitten aandelen in diverse leveranciers: Electrabel Customer Solutions (4%), SPE (75%) en Luminus (50%). Een buitenbeentje is de gemeente Merksplas. Deze heeft een autonoom gemeentebedrijf EBEM opgericht met het oog op de levering van elektriciteit aan de inwoners van de gemeente Merksplas. Ondertussen levert EBEM ook al buiten het grondgebied van deze gemeente. De gemeenten bezitten ook belangrijke participaties in de elektriciteitsproducenten SPE (75%) en Electrabel NV (4,5%).

Het federale parlement heeft bijzondere wet aangenomen om het mogelijk te maken vanuit het federale niveau aan de gemeenten compensaties te bieden voor de wegvallende inkomsten als gevolg van de vrijmaking van de energiemarkt. Het is logisch dat het federale niveau dat als gevolg van deze vrijmaking een belangrijke bijkomende bron van vennootschapsbelasting aanboort en dat ook belangrijke BTW-inkomsten uit de verkoop van energie genereert aan de gemeenten compensaties biedt. Het is afwachten hoe de federale overheid dit praktisch (via de wijziging aan de electriciteitswet) wil implementeren. Het is belangrijk dat dit transparant gebeurt en dat maximaal die actoren die reëel voordeel hebben gehaald uit de vrijmaking hiervoor zouden bijdragen.

DEEL 3 BELEIDSPRINCIPES

1 MISSIE

In voorbereiding van verdere stappen in de defederalisering van de Belgische energiepolitiek dient Vlaanderen werk te maken van een door de ondernemingen contractueel gewaarborgde en door de overheid reglementair verzekerde energievoorziening in een geliberaliseerde doch tevens ook gereguleerde en zowel sociaal als ecologische gecorrigeerde markt. We zullen consolideren, om burgers en bedrijven rechtszekerheid te bieden, maar ook innoveren waar het nuttig is (techniek en technologie) en faciliteren waar het nodig is (inplantingen en vergunningen). Ondertussen komen we internationale en communautaire verplichtingen na op een omgevingsvriendelijke maar niet ondernemingsvijandige wijze. Energie is immers een belangrijke productiefactor. De energiekost bepaalt mee de concurrentiepositie van onze ondernemingen.

In de mate van het mogelijke willen we de liberalisering van de markten voor elektriciteit en aardgas optimaliseren, zodat niet alleen de klanten kunnen kiezen maar ook de mededinging kan spelen, met als oogmerk een betere dienstverlening en lagere of met het gemiddelde van de buurlanden vergelijkbare prijzen. Inzonderheid voor bestaansonzekere bevolkingsgroepen moet energie zowel beschikbaar als betaalbaar zijn. Niet alleen inzake levering maar ook inzake bevoorrading moet de voorzieningszekerheid gewaarborgd blijven.

Energieproductie gaat vaak gepaard met negatieve gevolgen voor het milieu. Het energieverbruik moet daarom worden beperkt. Te lage energieprijzen leiden tot een toename van het energieverbruik met alle negatieve milieugevolgen vandien. De voorraden aan fossiele brandstoffen zijn bovendien beperkt. Hoe sneller deze voorraden worden afgebouwd, hoe sneller vraag en aanbod in een sterke onevenwichtssituatie zullen terechtkomen en de energieprijzen fors zullen stijgen. De globale energiefactuur wordt bepaald door eenheidskost x verbruik. De uitdaging bestaat erin om de globale energiefactuur minstens constant te houden, door de eenheidskost van energie op een niveau te houden of te brengen dat vergelijkbaar is met de eenheidskost bij de belangrijkste handelspartners, en stimulansen te geven om het verbruik te verlagen.

We willen een energiebeleid voeren waarbij we het economisch en sociaal belang van energie verzoenen met de eindigheid van fossiele brandstoffen en de draagkracht van onze leefomgeving. Aan de stroom- en warmtevraag dient voldaan te worden aan concurrentiële prijzen.

We benaderen elke doelgroep geïntegreerd vanuit diverse beleidsdomeinen, alvast beginnend met de eigen bevoegdheden milieu en energie. Bij de beleidsonwikkeling worden de potentiële impact op bedrijven en de administratieve lasten voorafgaandelijk ingeschat. We plegen regelmatig doelgroepenoverleg in een voldoende vroeg stadium van de beleidsontwikkeling. We realiseren de vastgelegde beleidsdoelstellingen door waar mogelijk gebruik te maken van samenwerkingsovereenkomsten met de doelgroepen.

2 VISIE

Energie is een basisrecht maar ook een basisgoed en een basisdienst. Schaarste, zowel in termen van voorraden als bevoorrading, maakt energie kostbaar en noopt ons tot een duurzaam omgaan met energie. Het rationeel besparen van energie (REG) gaat dan ook voor op het ecologisch opwekken van elektriciteit (HEB). Al moeten vraagbeheersing en aanbodsturing hand in hand gaan. Tegelijk moet energie betaalbaar blijven om zowel economische als sociale redenen. Onze bedrijven moeten competitief en concurrentieel zijn. Onze bestaansonzekere medeburgers moeten beschermd en gesteund worden.

Het energiebeleid dient de energievraag te beheersen via maatregelen gericht op meer energie-efficiëntie en een meer rationeel energiegebruik. De resterende energievraag zal in de mate van het mogelijke worden voldaan op basis van milieuvriendelijke productievormen van energie, namelijk via warmtekrachtkoppeling en op basis van hernieuwbare energiebronnen.

De Vlaamse engagementen inzake 'Kyoto' dienen gerealiseerd te worden, voornamelijk door rationeel energiegebruik, bijkomend door gebruik te maken van hernieuwbare energiebronnen en warmtekrachtkoppeling en aanvullend met flexibele mechanismen.

DEEL 4 DOELSTELLINGEN

1 LIBERALISERING VAN DE VLAAMSE ENERGIEMARKTEN: VAN KEUZE NAAR MEDEDINGING

Gebrek aan productiecapaciteit

De kloof tussen de in Vlaanderen geproduceerde en geconsumeerde elektriciteit draagt, naast andere factoren, bij tot betrekkelijke hoge stroomprijzen.

Om de prijzen te doen dalen, volstaat het niet mededinging te organiseren. Veiling en beurs leveren als zodanig nog geen bijkomende kWh op. Zo zijn de stroomprijzen in Frankrijk lager dan in Nederland, al heeft Frankrijk één zeer dominante speler terwijl in Nederland vier ongeveer even grote spelers actief zijn.

Wel dient oordeelkundig geïnvesteerd te worden in meer productiecapaciteit in het binnenland en meer importcapaciteit uit het buitenland. Beide dragen bij tot de grotere beschikbaarheid van stroom en hebben een milderende invloed op de prijzen. Al is vooral de federale overheid terzake bevoegd, toch dient ook het Vlaamse Gewest werk te maken van een voor elektriciteitsproducenten aantrekkelijk investeringsklimaat.

Onderzocht zal worden hoe, in overleg met zowel de federale overheid als de betrokken sector, incentives gegeven en drempels weggenomen kunnen worden om productiecapaciteit uit te bouwen, met bijzondere aandacht voor nieuwkomers, en rekening houdend met de draagkracht van de leefomgeving.

Gebrek aan concurrentie

Er is nog geen sprake van een goed ontwikkelde Belgische groothandelsmarkt voor elektriciteit. Er is dan ook geen reële concurrentie onder binnenlandse producenten mogelijk. Hiervoor kunnen verschillende redenen aangegeven worden.

Er is een gebrek aan concurrentie op productieniveau in de Belgische elektriciteitsmarkt die de mogelijkheden voor concurrentie op de Vlaamse distributiemarkt beperken.

De importcapaciteit van elektriciteit is beperkt onder andere als gevolg van langlopende termijncontracten die een belangrijk deel van deze importcapaciteit vastleggen. Dit belemmert het alternatief om elektriciteit in te kopen in het buitenland. Door een gebrek aan afstemming tussen de verschillende transmissienetbeheerders is er nood aan grotere betrouwbaarheidsmarges bij het beheer van het transmissienet. Dit leidt tot een situatie waarin de capaciteit van de koppeling tussen nationale transmissienetten onvoldoende is om alle transacties te verwerken.

In afwachting van productie-investeringen door de nieuwkomers op de elektriciteitsmarkt, dient de toegang tot de bestaande productie- en importcapaciteit te worden verbeterd, onder meer via de veiling van een significante hoeveelheid productiecapaciteit. Tevens dient er een gelijk speelveld te worden gecreëerd voor het in evenwicht houden van de geïnjecteerde en verbruikte elektriciteit.

De volatiliteit van de markt en de afgeschreven nucleaire productiecapaciteit houden voor nieuwkomers een investeringsrisico in. Ook langs leveringszijde zien zij zich in hun mogelijkheden beknot, aangezien kleinschalige productie niet de nodige flexibiliteit en schaalvoordelen heeft om in te spelen op de vraagwijzigingen bij hun klanten en de 'balancing' tussen productie en afname die uur per uur nodig is. Vanuit de Vlaamse bevoegdheden kan nochtans vooral de uitbouw van de milieuvriendelijke decentrale elektriciteitsopwekking aanleiding geven tot meer concurrentie. Elke opportuniteit van milieuvriendelijke productie moet dus worden overwogen. Gelet op de minder commerciële 'waarde' van deze decentrale productievormen ten opzichte van centrale productie, moet deze milieuvriendelijke productie worden ondersteund.

Ondersteuning van de milieuvriendelijke elektriciteitsopwekking via de certificaten systemen moet dan ook niet gezien worden als een bedreiging voor de liberalisering omwille van het in eerste instantie kostprijsverhogend effect, maar als een opportuniteit om op termijn tot een geliberaliseerde markt te komen, waarin er effectieve keuzevrijheid voor de verschillende klantencategorieën ontstaat en waarbij tenslotte toch het prijsreducerend effect overheerst.

Zorgen voor een onafhankelijk en slagvaardig distributienetbeheer tegen een aanvaardbare kost

Zoals de onafhankelijkheid van de transmissienetbeheerder ten aanzien van de producenten is ook de onafhankelijkheid van de distributienetbeheerder ten aanzien van de leveranciers een cruciaal punt in de liberalisering van de markten voor elektriciteit en aardgas. De term "neutraliteit" geeft beter aan wat de klant van zijn distributienetbeheerder verwacht. De klant moet er kunnen op rekenen dat de distributienetbeheerder één leverancier niet bevoordeelt. Voor een goede marktwerking is het cruciaal dat het verwisselen van leverancier vlot verloopt en met zo weinig mogelijk administratieve rompslomp gepaard gaat.

De klant verwacht echter ook dat het distributienetbeheer zo kostenefficiënt mogelijk gebeurt. Het is een grote zorg dat de voordelen van de liberalisering voor de klanten niet verloren gaan door stijgende distributiekosten. De relatief grote kostenverschillen tussen distributeurs die door de federale regulator zijn aanvaard/opgelegd dienen de markttransparantie niet.

We moeten zoeken naar manieren om zowel de gemeentelijke autonomie en de voordelen om investeringskeuzes dicht bij de mensen te maken als de nood aan een technisch goed geïntegreerd netwerk en de schaalvoordelen die er op dat vlak zijn te verzoenen met de in de EU-richtlijnen voorziene scheiding tussen productie, verkoop en distributie.

In dit kader dient te worden nagegaan of de tussengemeentelijke samenwerkingsverbanden voor het beheer van het distributienet voor elektriciteit en aardgas niet vatbaar zijn voor vereenvoudiging. Niet zozeer het aantal intercommunales of het onderscheid tussen gemengde en zuivere intercommunales maar vooral de uiteenlopende en onderling geheel of gedeeltelijk onafhankelijke instellingen maken distributienetbeheer amper overzichtelijk en zelfs ondoorzichtig. Naast de koepels van de intercommunales (Intermixt en Inter-Regies) bestaat een reeks min of meer verweven organisaties (GeDIS, GeFIN, ENV, ECS, Indexis enzovoorts) die stuk voor stuk personeels- en werkingskosten met zich meebrengen alsook een ingewikkelde gegevensinzameling en -uitwisseling. Beide worden uiteindelijk verrekend in de prijs voor de eindafnemer. In overleg met de tussengemeentelijke samenwerkingsverbanden en met eerbied voor zowel de lokale autonomie als de Europese regelgeving zal geprobeerd worden om gebruik te maken van schaalvoordelen, gegevensstromen te beperken, duidelijkheid te brengen en kosten te beheersen.

Eveneens in dit kader dient te worden nagedacht over het nut van of de nood aan een meer samenhangend en meer eenvormig beleid inzake tarieven en REG-maatregelen. Voor een zelfde kWh bij een zelfde leverancier betalen klanten met een zelfde profiel qua gezinsomvang en dag- en nachtverbruik verschillende transmissie- en distributietarieven en heffingen, afhankelijk van de woonplaats. En ook voor het besparen van een zelfde kWh met een zelfde REG-techniek ontvangen klanten verschillende voordelen, afhankelijk van de woonplaats. De besteding van de fondsen ter bevordering van de overgang van een- naar tweevoudige meters is een bijkomend voorbeeld.

En zoals reeds gesteld, dienen tarifiering en regulering van de distributie op termijn gewestelijke bevoegdheden te worden, met aandacht voor het bepalen en afstemmen van de grenzen tussen transmissie en distributie respectievelijk tussen federaal domein en regionaal terrein in functie van de technische realiteit. Zo blijkt 30 kV een technisch correct onderscheid tussen distributie en transmissie. Dit staat haaks op de huidige bepaling in de bijzondere wet waar de grens tussen federale en gewestelijke bevoegdheden op de 70 kV lijn werd gelegd.

Benchmarken van de kosten

Het **regeerakkoord** bepaalt:

We scheppen de randvoorwaarden voor een goed werkende energiemarkt. We houden daarbij rekening met de concurrentiepositie van de ondernemingen en met ecologische overwegingen. Eén van de instrumenten is een benchmark van de energiekosten, die zo nodig moet toelaten de concurrentiehandicaps van de Vlaamse bedrijven weg te werken. Deze benchmark vergelijkt de energieproductiekost, de distributiekost en de indirecte kost ten gevolge van heffingen en openbare dienstverplichtingen tussen Vlaanderen en de belangrijkste handelspartners. Het concurrentienadeel, dat zou blijken uit de benchmarking die binnen een redelijke termijn wordt uitgevoerd, zal worden verholpen via kortingen op of plafonnering van de verplichtingen, tenzij er meer adequate methodes worden gevonden.

Openbardienstverplichtingen in nutssectoren als elektriciteit en gas zijn noodzakelijk om een optimale dienstverlening te verzekeren in het belang van iedereen. Liberalisering van de energiemarkten beoogt een kostenreductie en bijgevolg ook lagere energieprijzen. Het risico bestaat dat de kosten dermate worden gereduceerd dat een optimale dienstverlening voor iedereen in het gedrang komt. Langs de andere kant dienen de kosten van de openbardienstverplichtingen en het eruit voortvloeiend prijsverhogend effect tot een aanvaardbaar peil te worden beperkt. Er dient bijgevolg een evenwicht gezocht tussen effectiviteit en kost.

Specifiek voor het bedrijfsleven betekent dit dat de concurrentiepositie van onze ondernemingen tegenover het buitenland niet in het gedrang mag komen. Ook in het buitenland bestaan er openbardienstverplichtingen. Op de Ondernemingsconferentie van eind 2003 is daarom beslist dat een benchmarkingsoefening zou worden uitgevoerd over de industriële eindgebruikerskosten voor elektriciteit in Vlaanderen en de ons omringende landen. Deze benchmark vergelijkt de energieproductiekost, de distributiekost en de indirecte kost ten gevolge van heffingen en openbare dienstverplichtingen tussen Vlaanderen en de belangrijkste handelspartners. Deze studie is nu in uitvoering. Wanneer uit de benchmarkingsoefening een concreet nadeel blijkt, zal de Vlaamse Regering in gesprek treden met de specifieke bedrijfssectoren met het oog op remediëring. De studie zal in 2007 worden geactualiseerd.

Beperken van de kosten

Het **regeerakkoord** bepaalt:

- We houden bij het nastreven en realiseren van de doelstellingen inzake ecologische en ruimtelijke duurzaamheid rekening met de impact op de competitiviteit van de ondernemingen;
- We blijven alert voor de elektriciteitsprijs en stoppen met het verhogen van de energierekening via het doorrekenen van nieuwe initiatieven in de distributievergoeding.

Afgezien van de benchmarking van de kosten voor de industriële eindgebruikers dienen ook de kosten zelf beperkt te worden.

Nieuwe regelgevende initiatieven in de energiesector brengen dikwijls supplementaire kosten voor de eindgebruiker met zich mee. Anderzijds zijn bestaande initiatieven misschien minder nuttig geworden of zijn de kosten ervan niet meer in verhouding tot hun nut.

Daarom zullen nieuwe initiatieven in de toekomst maar kunnen worden gefinancierd via een doorrekening in de distributienettarieven, op voorwaarde dat voor minstens een zelfde bedrag de kostprijs van bestaande verplichtingen wordt gereduceerd of de bestaande verplichtingen zelf worden bijgestuurd. Een monitoring van de kostprijseffecten van de regelgeving moet waken over dit engagement.

Nieuwe beleidsinitiatieven aftoetsen op een mogelijk negatieve impact op de marktwerking

Om een zo efficiënt mogelijke energiemarkt in Vlaanderen te creëren, is de aanwezigheid vereist van een voldoende groot aantal leveranciers die met elkaar in concurrentie treden. Daarom zal continu aandacht worden besteed aan lage intrededrempels om de toegang tot de markt niet te belemmeren.

Indien de Vlaamse Regering een nieuwe energiemaatregel uitwerkt, zal worden afgetoetst op welke wijze deze maatregel de concurrentie op de elektriciteits- of aardgasmarkt aanmoedigt dan wel afremt. Nieuwe energiemaatregelen mogen geen uitgesproken drempelverhogend effect hebben voor nieuwkomers of de marktdominantie, inzonderheid van gevestigde operatoren, nog versterken.

Bijsturen van de marktregulering

De snelle ontwikkeling van concurrentiële praktijken op de markt, vergt het permanent bijsturen van de regulering ervan, zij het op detailniveau en binnen de grenzen van de Vlaamse energiebevoegdheden. Doelstellingen hierbij zijn het verbeteren van de kwaliteit van het markttoezicht, bijvoorbeeld door een efficiëntere toetsing van de capaciteiten van kandidaat-leveranciers, of te komen tot administratieve vereenvoudiging, door het beperken van de rapporteringsvereisten tot de noodzakelijke gegevens. Dit komt onder meer tot uiting in de aanpassingen van het onderzoek van aanvraagdossiers voor een leveringsvergunning en van de opvolging van de vergunde leveranciers. Daarnaast werden aanpassingen doorgevoerd aan de procedure in verband met de investeringsplannen van de netbeheerders, met het oog op het verbeteren van de kwaliteit van de dienstverlening. Het uittekenen van een uniform toegangsreglement als basis voor de individuele toegangscontracten tussen de leveranciers en de netbeheerders, heeft dan weer tot doel de rechten en plichten van beide partijen bij het regelen van de toegang tot de distributienetten beter in evenwicht te brengen, o.a. door het opleggen van bepaalde kwaliteitseisen (Service Level Agreements) aan de dienstverlening door de netbeheerders, en te komen tot een maximale uniformiteit en objectiviteit in de toegangscontracten. Tenslotte dient een zo duidelijk mogelijk regelgevend kader te worden opgezet, om zekerheid te bieden aan (potentiële) investeerders. Een voorbeeld hiervan zijn de recente interpretatieve beslissingen betreffende de erkenning van kwalitatieve warmtekrachtinstallaties, die voor bedrijven die een aanvraag doen tot erkenning van een WKK-installatie een veel duidelijker en objectiever referentiekader opleveren.

Voor een efficiënte regulering is het van belang voeling te houden met de markt. Daarom zal bekeken worden of er meerwaarde zit in het organiseren van overleg met de marktpartijen in zogenaamde klankbordgroepen. Het doel hiervan is het uitwisselen van informatie over de werking van de markt en de technische reglementen, en het geven van toelichting bij bepaalde stellingen. De bedoeling is om meer transparantie te brengen in het overleg, o.m. door publicatie van de discussie en onderliggende nota's op de website, en anderzijds de juiste vertegenwoordigers van de marktpartijen bij elkaar te brengen. Er wordt gestreefd naar permanent overleg met zowel de leveranciers als de netbeheerders bij het implementeren van de wetgeving, o.a. wat de technische processen voor gegevensuitwisseling tussen de marktpartijen betreft.

Daarnaast wordt naar Nederlands voorbeeld een marktmonitoringsysteem opgestart. In Nederland heeft de regulator een monitoringsysteem opgezet (het 'Market Surveillance Committee') om de ontwikkelingen op de Nederlandse elektriciteitsmarkt te volgen. Om te kunnen vaststellen of de

concurrentie op deze markt na de liberalisering goed op gang is gekomen, verzamelt de regulator informatie over de markt en analyseert deze gegevens met het oog op de prijsontwikkeling en het gedrag van de ondernemingen die actief zijn op deze markt. Deze activiteit wordt in Nederland ondersteund door een speciaal hiertoe ingestelde commissie met onafhankelijke deskundigen uit binnen- en buitenland.

2 REALISATIE VAN VLAAMSE KYOTODOELSTELLING

Afstemmen van het energiebeleid op het klimaatbeleid

Inzake de langetermijnplanning bepaalt het **regeerakkoord**:

Bij verdere invulling van het klimaatbeleid zullen we er over waken dat Vlaanderen zowel in Europese als in Belgische context geen overmatige last moet dragen.

De integrale visie en uitvoering van het Vlaams klimaatbeleid komen aan bod in de beleidsnota Leefmilieu 2004-2009. Het lopende Vlaams klimaatbeleidsplan 2002-2005, goedgekeurd op 28 februari 2003, bundelt als strategisch plan 33 Vlaamse beleidsmaatregelen. De maatregelen streven naar het stabiliseren van de uitstoot van broeikasgassen in 2005 tot op het niveau van 1990, als eerste aanzet tot het realiseren van de Vlaamse Kyotodoelstelling (2008-2012). De maatregelen en projecten behoren tot verschillende Vlaamse bevoegdheden en ze betekenen een surplus aan emissiereductie ten opzichte van het (toenmalig) lopend energie- en klimaatbeleid. De betrokken instanties en ministers engageerden zich bij de goedkeuring van het plan om de opgenomen maatregelen uit te voeren zoals beschreven, maar ook waar nodig bij te sturen. Het Vlaams klimaatbeleidsplan is een iteratief strategisch beleidsplan dat permanent word opgevolgd en bijgestuurd via voortgangsrapporten. Daarin wordt getracht telkens een antwoord te geven op de volgende vragen:

- Wat zijn de nieuwe internationale en Europese ontwikkelingen en in welke mate hebben zij invloed op het Vlaams beleid?
- Hoe staat het met de evolutie van de broeikasgasemissies in Vlaanderen?
- Hoe staat het met de uitvoering van beleidsprojecten zoals voorgesteld in het Vlaams klimaatbeleidsplan 2002-2005?
- Waar staat Vlaanderen met het vervullen van haar eigen en internationale doelstellingen?

Op 8 maart 2004 besliste het Overlegcomité de nationale Kyoto lastenverdeling. Het akkoord legt vast dat de gewesten verantwoordelijk zijn voor het neerleggen van de emissierechten onder het Protocol van Kyoto. Onder dit akkoord dient het Vlaamse Gewest een emissieniveau te bereiken dat 5,2% onder het niveau van 1990 ligt, hetzij vandaag geschat op 83,37 miljoen ton CO₂-equivalenten. Deze reductie dient grotendeels te worden ingevuld via het Vlaams klimaatbeleidsplan.

Aangezien de verbranding van fossiele brandstoffen voor energieopwekking instaat voor meer dan 80% van de totale broeikasgasemissies in het Vlaamse Gewest, is het duidelijk dat het zwaartepunt van het Vlaams klimaatbeleidsplan zich in de energiebeleidssfeer situeert.

Zoals eerder aangehaald, ligt de uitdaging in het vinden van een evenwicht tussen enerzijds het vrijmakingsbeleid, met name lagere energiekosten en een optimale energiedienstverlening en anderzijds het stimuleren van een duurzame energiehuishouding, met name het rationeler omgaan met energie en het beter uitbouwen van milieuvriendelijke productievormen van energie.

Naast de kortetermijnbeleidsplanning van het Vlaams klimaatbeleidsplan (cfr. het huidige Vlaams Klimaatbeleidsplan 2002-2005 en de opvolger 2006-2012, zie de beleidsnota Leefmilieu 2004-2009) dient ook een lange termijnbeleidsplanning (horizon 2020) uitgewerkt te worden.

Deze lange termijnbeleidsplanning zal ook de lange termijn doelstellingen inzake verbetering van de energie-efficiëntie en de uitbouw van milieuvriendelijke productievormen van energie omvatten. Zij zal moeten bijdragen tot een onderbouwde input voor de post Kyoto-doelstellingen en inzicht moeten

verschaffen in de problematiek van de bevoorradingszekerheid, rekening houdend met de federale wet op de kernuitstap.

**Bevorderen van een kosteneffectief en efficiënt eindverbruik van energie,
in overeenstemming met de Europese kwantitatieve streefcijfers**

Het **regeerakkoord** bepaalt:

- in uitvoering van het Vlaams klimaatsbeleidsplan gaan we voor een verdere vermindering van het energieverbruik van de gezinnen met 7,5% tegen 2010 in vergelijking tot 1999;
- we stimuleren investeringen in energie-efficiëntie;
- we nemen maatregelen met het oog op een verhoging van de energie-efficiëntie in de industrie en in de dienstensector tegen 2010 in vergelijking tot 2004. We doen dit via de ondersteuning van isolatie van bestaande woningen, de aankoop van energie-efficiënte huishoudtoestellen, resultaatsverplichtingen voor de elektriciteitsnetbeheerders, het opzetten van derde partijfinancieringssystemen met de netbeheerders, benchmarking- en auditconvenanten met bedrijven;
- we maken een energie en milieubalans op bij elke verbouwing of nieuwbouw van een overheidsgebouw. Voor alle grote overheidsgebouwen houden we een energieboekhouding bij en voeren we een energieaudit uit;
- vanaf 2006 voeren we een energieprestatieregelgeving in voor gebouwen;
- vanaf 2006 voeren we energieprestatiecertificaten in voor nieuwe woningen. En, vanaf 2008 voor bestaande woningen die verhuurd worden of verkocht worden;
- we doen de energieprestatie-eisen op nieuwbouw en vernieuwbouw eerbiedigen;
- gekoppeld aan de energieprestatiecertificaten verlagen we het gewestelijk aandeel in de onroerende voorheffing voor lage-energiewoningen.

De Europese Commissie heeft een voorstel van richtlijn voorbereid betreffende de energie-efficiëntie bij het eindgebruik en energiediensten. De twee grote doelstellingen van het voorstel van richtlijn zijn een toename van de energie-efficiëntie ondersteunen en een dynamische en concurrentiekrachtige markt van energiediensten creëren.

Om beide doelstellingen te bereiken, kunnen de lidstaten verschillende maatregelen nemen, namelijk:

- de vraag naar energiediensten promoten;
- een systeem instellen voor de kwalificatie, de erkenning en/of de certificatie van de actoren die de energiediensten leveren;
- wegwerken van de wettelijke hindernissen voor het gebruik van financiële instrumenten die energiebesparingen mogelijk maken;
- de uitvoering van energieaudits stimuleren met de bedoeling de energie-efficiëntie te verbeteren;
- het gebruik aanmoedigen van instrumenten die de consumenten in staat stellen om bewuster met hun verbruik om te gaan, met de bedoeling die beter te beheersen (intelligente tellers, facturen met meer informatie, ...).

Als betreffende dit voorstel van richtlijn een politiek akkoord wordt bereikt, dient in het verdere besluitvormingsproces rekening gehouden te worden met:

- een zo geharmoniseerd mogelijke berekeningswijze voor de gerealiseerde energiebesparingen;
- beperking van de administratieve overlast bij de betrokken actoren;
- ruime delegatie aan de lidstaten om de vooropgestelde beleidsdoelstellingen in te vullen met een gekozen beleidsinstrumentarium dat rekening houdt met overwegingen inzake kostenefficiëntie.

Tegen 2010 wordt 25 % van de in Vlaanderen geleverde elektriciteit opgewekt door het gebruik van hernieuwbare energiebronnen en warmtekrachtkoppeling

Het **regeerakkoord** stelt een totaal aandeel van 25% duurzame elektriciteitsproductie uit hernieuwbare energiebronnen of warmtekrachtkoppeling voorop in de totale elektriciteitsleveringen in Vlaanderen tegen 2010.

Verder stipuleert het **regeerakkoord**:

- We zullen op permanente wijze de toepassing van het instrument groenestroomcertificaten verfijnen en bijsturen om de Europese doelstelling te bereiken;
- Tegen het einde van de legislatuur realiseren we een substantiële verhoging van het gebruik van hernieuwbare energiebronnen in de energievoorziening, overeenkomstig de Europese verbintenissen en rekening houdend met het potentieel in Vlaanderen;
- We kiezen resoluut voor een groter aandeel hernieuwbare energie uit windenergie, biomassa, zonne-energie. We stimuleren gemeenten, provincies en ondernemingen om een maximaal aandeel hernieuwbare energieproductie op hun grondgebied mogelijk te maken. We kiezen voor een realistische toename om, zoals de Europese doelstelling te streven naar 6%;
- In de loop van 2006 leggen we de groenestroomdoelstellingen vast voor de periode tot 2018;
- Vanaf 2005 zullen we warmtekrachtkoppeling extra ondersteunen door de invoering van een systeem van warmtekrachtcertificaten met respect voor het Europees concurrentierecht;
- De bestaande warmtekrachtcertificaten zullen verlengd worden. Bij een positieve evaluatie kunnen we de doelstellingen verhogen voor de periode 2008-2013 en leggen we nieuwe doelstellingen vast voor de periode 2014-2018. Alle binnenlandse geïnstalleerde warmtekrachtinstallaties blijven hiervoor onbeperkt in de tijd meetellen.

DEEL 5 PROJECTEN

1 VRIJMAKING VAN DE ENERGIEMARKTEN

Vlaanderen heeft gekozen voor een snelle liberalisering van de markten voor elektriciteit en aardgas. Hierdoor werden de bedrijven die op deze markt actief zijn, gedwongen tot een snel aanpassingsproces. De vrijmaking van deze markten leidt immers tot grote veranderingen, onder andere op het vlak van de informaticasystemen en de organisatie van deze bedrijven.

Door de relatief laattijdige oprichting van de VREG wogen in de eerste fasen van de vrijmaking nog heel wat onzekerheden op de marktwerking. Maar ook de afhankelijkheid van de Vlaamse energiemarkten van de federale regulator CREG voor duidelijkheid over de distributienettarieven, woog zwaar op het tot stand komen van concurrentie tussen de elektriciteits- en vooral aardgasleveranciers.

Een aantal indicatoren wijzen op gunstige resultaten van deze aanpak: na iets meer dan 1 jaar volledige liberalisering zijn al relatief veel afnemers niet meer toegewezen aan hun standaardleverancier, maar hebben zij een contract ondertekend met één van de energieleveranciers. In september 2004 waren immers al 41,22% elektriciteitsafnemers niet meer toegewezen aan de standaardleveranciers, waarvan 8,51% elektriciteit kocht van een niet-standaardleverancier. De aardgasmarkt ondervindt voorlopig nog nadeel van het zeer laattijdig bekend maken van de aardgasdistributienettarieven door de CREG, maar ook daar zijn tekenen dat reële concurrentie ontstaat. In september 2004 waren immers al 11,05% van de afnemers niet meer toegewezen aan de standaardleveranciers van aardgas, waarvan 7,42% kozen voor een contract met een niet-standaardleverancier.

Om tot werkelijke concurrentie te komen, dienen echter nog een aantal stappen gezet, voornamelijk op federaal vlak. Zo dient de toegang tot elektriciteit voor de nieuwkomers op de markt vergemakkelijkt en verruimd te worden. Toch dient vooral werk gemaakt van het verhogen van de binnenlandse productiecapaciteit en het verruimen van de invoermogelijkheden voor buitenlands geproduceerde stroom.

Daarnaast zou een herverdeling van de bevoegdheden tussen de gewesten en het federale niveau, in het bijzonder wat de tariefbevoegdheid betreft, een belangrijke stap naar een coherente regulering van de Vlaamse energiemarkt betekenen.

Verdere stappen in het verder verfijnen van de liberalisering van de Vlaamse energiemarkten omvatten o.a. de verdere evolutie van de technische reglementen voor de distributie, de decretale regeling van de noodleverancier en bijsturing van de sociale openbardienstverplichtingen.

2 REG VOOR GEBOUWEN

2.1 Energieprestatieregelgeving

Zoals vastgelegd in het **regeerakkoord** zullen we vanaf 2006 een energieprestatieregelgeving voor gebouwen invoeren. We doen de energieprestatie-eisen op nieuwbouw en vernieuwbouw eerbiedigen.

De energieprestatieregelgeving

Op 16 december 2002 werd de Europese richtlijn 2002/91/EG betreffende de energieprestaties van gebouwen goedgekeurd. Deze richtlijn verplicht de lidstaten onder meer om via eigen regelgeving tegen begin 2006 minimum eisen op te leggen aan de energieprestatie van nieuwe en gerenoveerde grote gebouwen.

Hiervoor vervangt Vlaanderen vanaf 1 januari 2006 de huidige isolatieregelgeving door een nieuwe Vlaamse energieprestatieregelgeving, die concrete eisen zal opleggen aan de energieprestaties en het binnenklimaat van nieuwbouw- en renovatieprojecten.

Op 7 mei 2004 bekrachtigde de Vlaamse Regering het Energieprestatiedecreet. Op 30 juli 2004 is het decreet afgekondigd in het Belgisch Staatsblad.

Op 26 maart 2004 heeft de Vlaamse Regering het voorontwerp van besluit tot vaststelling van de eisen op het vlak van de energieprestaties en het binnenklimaat van gebouwen in eerste lezing principieel goedgekeurd. Het legt onder andere de energieprestatie-eisen en de inwerkingtreding vast. De energieprestatieregelgeving zal in werking treden op 1 januari 2006. De definitieve goedkeuring van het uitvoeringsbesluit wordt begin 2005 verwacht.

Het toepassingsgebied en de eisen

De energieprestatieregelgeving is van toepassing op gebouwen en werkzaamheden waarvoor vanaf 1 januari 2006 een stedenbouwkundige vergunning wordt aangevraagd. Het toepassingsgebied is beperkt tot gebouwen waarin energie wordt verbruikt om te verwarmen of te koelen ten behoeve van mensen.

Deze gebouwen en werkzaamheden krijgen eisen opgelegd op het vlak van EnergiePrestatie en Binnenklimaat, of kortweg de EPB-eisen. Deze omvatten eisen op het vlak van thermische isolatie en energieprestatie om het energieverbruik te beperken. Om in de gebouwen ook een goede binnenluchtkwaliteit te waarborgen zijn in het eisenpakket ook binnenklimaat-eisen vervat, namelijk het voorzien van minimale ventilatie en beperken van het risico van oververhitting in de zomer.

Aan welke eisen een project moet voldoen is afhankelijk van de aard van de werkzaamheden (nieuwbouw, verbouwing, functiewijziging,...) en van de bestemming van het gebouw (woongebouw, kantoor- of schoolgebouw, industrieel gebouw of gebouw met andere specifieke bestemming, zoals handel, horeca, sport, ziekenhuizen, musea,...).

Voor nieuwe gebouwen en voor een volledige herbouw, een grote uitbreiding of een grondige renovatie van een bestaand gebouw geldt het meest uitgebreide eisenpakket. Dit zijn immers de meest geschikte momenten om energiebesparende investeringen in te plannen. Als er van bij het ontwerp de nodige aandacht wordt besteed aan energiebesparende maatregelen, kan heel wat energie uitgespaard worden. Dit is een goede zaak voor zowel het leefmilieu als voor het leefcomfort en de portemonnee van de bewoner.

Voor kleinere werkzaamheden aan bestaande gebouwen, zoals een verbouwing, een kleine uitbreiding, een gedeeltelijke herbouw of een functiewijziging zijn minder eisen van toepassing.

Het voldoen aan de eisen en het handhavingskader

Vanaf het ontwerp bepaalt de architect in samenspraak met de opdrachtgever de noodzakelijke maatregelen om aan de eisen van de energieprestatieregelgeving te voldoen. Hij verwerkt deze in het ontwerp, de plannen, de detaillering en de lastenboeken. Bij de stedenbouwkundige aanvraag wordt een EPB-voorstel gevoegd dat een opsomming geeft van de geplande maatregelen om aan de eisen te voldoen.

Vóór de start van de werkzaamheden moet de opdrachtgever een verslaggever aanstellen. Dit kan zowel de architect van het project zelf zijn als een andere architect of ingenieur. Tijdens de werkzaamheden houdt deze nauwkeurig alle zaken bij die de energieprestatie en het binnenklimaat van het gebouw beïnvloeden. De opdrachtgever behoudt de vrijheid om bepaalde materiaal- of installatiekeuzes te veranderen en van het EPB-voorstel af te wijken. Met het softwarepakket, dat gratis ter beschikking zal worden gesteld, kan de architect nagaan of het geheel blijft voldoen aan de eisen en indien nodig kan hij het project bijsturen.

Na de werkzaamheden maakt de verslaggever op basis van de gedane vaststellingen, de technische documenten, de facturen ... door middel van de software de definitieve berekening voor de EPB-aangifte

op. Het is de taak van de verslaggever om correct te rapporteren over de uitvoering. De opdrachtgever dient de EPB-aangifte in als bewijs dat zijn gebouw voldoet aan de eisen.

Als na uitvoering niet aan de geldende eisen is voldaan of als uit een bouwplaatscontrole blijkt dat er niet correct gerapporteerd werd, kan de overheid administratieve boetes hanteren.

2.2 Energieprestatiecertificatie

Het **regeerakkoord** stelt dat we vanaf 2006 energieprestatiecertificaten invoeren voor nieuwe woningen. En, vanaf 2008 voor bestaande woningen die verhuurd worden of verkocht worden.

De onder punt 2.1 genoemde Europese richtlijn over de energieprestaties van gebouwen, legt op dat alle lidstaten een energiecertificaat invoeren. Met het energiecertificaat wordt ingespeeld op het beschikbare energiebesparingpotentieel in bestaande gebouwen. Het energiecertificaat wordt verplicht zowel bij de verkoop, de verhuur en de bouw van gebouwen als voor publieke gebouwen (groter dan 1.000m²).

Het energiecertificaat legt op zich geen eisen op aan het gebouw maar informeert de eigenaar en de gebruiker over de energetische kwaliteit van het gebouw. Naast een evaluatie van de energetische kwaliteit (energielabel) bevat het energiecertificaat ook een opsomming van de energiebesparende maatregelen, die zich op korte termijn terugverdienen.

Bij de verkoop en de verhuur stelt de eigenaar een energiecertificaat ter beschikking. Hierdoor kunnen de potentiële kopers en/of huurders de te koop of de te huur aangeboden gebouwen op basis van hun energetische kwaliteit vergelijken. Een gebouw met een 'goed' energielabel heeft immers een lager energieverbruik.

In het kader van hun voorbeeldfunctie dienen ook de publieke gebouwen (overheidsgebouwen, ziekenhuizen, sportcomplexen, enz) over een energiecertificaat te beschikken. Het energiecertificaat wordt op een voor het publiek zichtbare plaats uitgehangen.

De richtlijn voorziet dat het energiecertificaat vanaf 2006 wordt opgemaakt door een gekwalificeerde of erkende energiedeskundige. Aangezien het niet haalbaar is dat Vlaanderen tegen 2006 over voldoende erkende energiedeskundigen beschikt, zal Vlaanderen beroep doen op de in de richtlijn voorziene uitstelperiode. De bijkomende drie jaar biedt de mogelijkheid om het energiecertificaat in Vlaanderen gefaseerd in te voeren.

Om de markt in deze periode vertrouwd te maken met het energiecertificaat en om het noodzakelijke aantal energiedeskundigen gradueel te kunnen erkennen, opteert de Vlaamse Regering ervoor om, voor de toepassingsgebieden waarvoor we reeds beschikken over een rekenmethode, via een overgangsfase een vereenvoudigd energiecertificaat, gebaseerd op een beperkt aantal parameters, in te voeren.

Concreet betekent dit dat voor nieuwe gebouwen, gelijktijdig met de invoering van de energieprestatie eisen, een energiecertificaat wordt opgelegd. De bijkomende vereisten voor nieuwe gebouwen worden tot een minimum herleid.

Bij publieke gebouwen is een energieboekhouding het meest aangewezen instrument om de energieprestatie van zowel het gebouw als de gebruiker te beoordelen. Om voor publieke gebouwen (groter dan 1.000m²) vanaf 2007 een energiecertificaat te kunnen invoeren, zullen zij worden verplicht een energieboekhouding bij te houden. Verder onderzoek en overleg zal moeten uitwijzen of een gefaseerde invoering van een verplichte energieboekhouding aangewezen is.

Momenteel beschikt Vlaanderen (nog) niet over een berekeningsmethode voor de energieprestatie van bestaande gebouwen (bij verkoop en verhuur). Aangezien nog een aantal ontbrekende Europese normen voor de uitwerking van het energiecertificaat pas in de loop van 2006 worden verwacht, is het aangewezen om niet te ver vooruit te lopen op deze normering. Een invoering van een energiecertificaat voor de verkoop en verhuur van bestaande gebouwen wordt voorzien vanaf 2008. Ondertussen wordt een onderbouwde energiecertificatieprocedure uitgewerkt.

3 REG-ACTIES VAN NETBEHEERDERS

Het besluit van 29 maart 2002, gewijzigd door het besluit van 26 september 2003, verplicht de netbeheerders om jaarlijks een hoeveelheid primaire energie te besparen bij hun afnemers. Deze doelstelling wordt berekend op basis van het aantal kWh dat twee jaar terug werd geleverd. Voor 2003 bedroeg de energiebesparingsdoelstelling zowel voor laag- als voor hoogspanning 1% van de geleverde elektriciteit in 2001. In uitvoering van een resolutie van het Vlaamse Parlement werd de doelstelling voor laagspanning verhoogd tot 2% in 2004, 2,1% in 2005 en 2,2% in 2006 en 2007. Vanaf 2008 wordt de doelstelling opnieuw 1%. Aan de verhoging van de doelstelling is een actieverplichting gekoppeld. De netbeheerders moeten in de periode 2004-2005 aan elk gezinshoofd een energiebon geven die kan worden omgeruild voor een spaarlamp, een spaardouchekop of een energiemeter. In de periode 2006-2007 zouden alle andere gezinsleden nogmaals een energiebon krijgen die kan worden omgeruild voor een spaarlamp.

De resultaten van het eerste werkingsjaar 2003 tonen aan dat de besparingsdoelstellingen vrij gemakkelijk gehaald werden. Nagenoeg alle netbeheerders behaalden en overschreden zelfs de opgelegde doelstelling van 1% primaire energiebesparing. In totaal werd 2% primaire energie of bijna 763 GWh (primaire) bespaard. Bovendien werd deze besparing op een kostenefficiënte manier gerealiseerd: er werd slechts 11,8 miljoen euro besteed i.p.v. de gebudgetteerde 24,8 miljoen euro. Uit de tussentijdse resultaten voor 2004 kan worden afgeleid dat ook in 2004 de doelstellingen door de meeste netbeheerders zonder veel problemen zullen worden gehaald. Een aantal netbeheerders zal de opgelegde doelstellingen zelfs opnieuw overschrijden, ondanks het feit dat de doelstelling voor laagspanning werd opgetrokken tot 2%.

Niettegenstaande het huidige systeem een aantal voordelen heeft, zoals de garantie voor energiebesparing en een duidelijke prikkel om de meest kosteneffectieve acties eerst uit te voeren, zijn er toch al een aantal knelpunten naar voren gekomen.

Een van de meest opvallende knelpunten is dat het subsidielandschap voor de burger ondoorzichtig is. De reden hiervoor is enerzijds dat de netbeheerders vrij hun acties kunnen kiezen, waardoor er geen uniforme acties over Vlaanderen worden gevoerd. Anderzijds mogen de netbeheerders ook zelf de voorwaarden bepalen voor het toekennen van de premies. Dit heeft als gevolg dat voor eenzelfde maatregel verschillende voorwaarden worden toegepast. Bijkomend stemmen de voorwaarden die door de netbeheerders worden gehanteerd niet noodzakelijk overeen met de voorwaarden die gelden voor de fiscale aftrek van energiebesparende maatregelen.

Ten tweede vertonen de REG-actieplannen heel wat overlappings met andere beleidsinstrumenten zoals het benchmarkingconvenant. Het is niet efficiënt en zinvol om met verschillende beleidsinstrumenten op dezelfde doelgroep in te werken. Bovendien kan men zich de vraag stellen of de gerealiseerde energiebesparingen toe te schrijven zijn aan de inspanningen van de netbeheerders of dat deze het gevolg zijn van het benchmarkingconvenant en dat de netbeheerders genieten van het meeneemeffect.

Overigens dient te worden nagegaan of het uitdelen van spaarlampen wel doeltreffend is, gegeven ook de kostprijs van de distributie. Voor beschermde afnemers blijkt deze maatregel zinvol aangezien deze doelgroep moeilijker te bereiken is voor andere maatregelen. Andere acties, zoals hogere tegemoetkomingen voor bepaalde maatregelen, bijvoorbeeld voor het plaatsen van een condenserende ketel, kennen geen succes. Ook de ondersteuning van de gemeenten was in het eerste werkingsjaar bij een aantal netbeheerders onvoldoende.

Deze en andere knelpunten zullen uitgebreid geanalyseerd worden tijdens de evaluatie van de resultaats- en actieverplichtingen, die in 2005 gepland is.

Tijdens deze evaluatie zal, rekening houdend met de ervaringen van twee volledige werkingsjaren, ook worden onderzocht of de doelstellingen moeten worden aangepast in functie van de realisaties in 2003 en 2004. Ook de eerste fase van de energiebonactie zal grondig worden geëvalueerd.

Het is hierbij zeker geen prioriteit om nieuwe subsidiekanalen uit te werken. In eerste instantie lijkt een stroomlijning van de subsidievoorwaarden in de verschillende systemen wenselijk. In de mate van het mogelijke zullen de verschillende subsidiekanalen op elkaar afgestemd worden en zal getracht worden om de administratieve formaliteiten te beperken. Daarnaast zal de overlapping met andere beleidsinstrumenten zo veel mogelijk worden weggewerkt. De netbeheerders zullen worden aangespoord om andere ondersteuningsformules dan premies, bijvoorbeeld derdepartijfinanciering, aan te bieden. Er zal worden onderzocht of een actieverbintenis voor de netbeheerders een geschikt instrument is om het opzetten van derde partijfinancieringssystemen te stimuleren.

Specifiek voor de beschermde afnemers zullen meer geschikte ondersteuningskanalen worden gezocht. Er wordt hierbij in eerste instantie gedacht aan de sociale huisvestingsmaatschappijen.

Tot slot blijkt nu reeds dat het onderscheid tussen laag- en hoogspanning een eerder theoretische opsplitsing is, die weinig toegevoegde waarde heeft. Er zal bekeken worden in hoeverre de doelstellingen kunnen worden geformuleerd in functie van de doelgroep. Op die manier kan een optimale afstemming gebeuren met de andere beleidsinstrumenten.

Naast de evaluatie van de resultaats- en actieverbindingen, zullen de procedures voor het indienen van de actieplannen en de rapporteringen, alsook voor het beoordelen van de berekeningsmethode voor de energiebesparing in het evaluatierapport aan bod komen.

Op basis van deze evaluatie zal eind 2005 een voorstel tot wijziging van het REG-besluit worden voorgelegd aan de Vlaamse Regering.

4 REG VOOR HUISHOUDENS EN GELIJKGESTELDEN

4.1 Energiebeleidsovereenkomsten met brandstofleveranciers

Het REG-decreet voorziet dat de Vlaamse Regering aan brandstofleveranciers verplichtingen kan opleggen met betrekking tot rationeel energiegebruik en het gebruik van hernieuwbare energiebronnen. Enerzijds betreft dit informatieverplichtingen (artikel 18 van het decreet), anderzijds actie- en middelenverplichtingen voor brandstofleveranciers die geen partij zijn in een overeenkomst met de overheid of die deze overeenkomst met de overheid niet naleven (artikel 19, §2).

De betreffende overeenkomst wordt een energiebeleidsovereenkomst genoemd. Deze overeenkomst komt tot stand na onderling overleg tussen de Vlaamse Regering en de brandstoffenleveranciers, waarbij deze een engagement aangaan tot het aanbieden van programma's ter bevordering van het rationeel energiegebruik en het gebruik van hernieuwbare energietechnologieën bij hun klanten.

Met de diverse sectorfederaties van de petroleumsector en met Figas werden reeds de eerste besprekingen aangevat. De nadruk zal in een eerste fase vooral liggen op specifieke acties voor de huishoudelijke sector. Voor de industriële sectoren bestaan reeds dergelijke projecten of andere beleidsinstrumenten (cfr. het benchmarkingconvenant, het auditconvenant, het uitvoeringsbesluit energieplanning,...).

Bijzondere aandachtspunten bij het uitwerken van de actieprogramma's naar de huishoudelijke sector toe zijn:

- een evenwaardige substantiële inspanning van beide sectoren;
- geen overlappingen met de REG-actieplannen van de elektriciteitsdistributienetbeheerders.

4.2 Stimuleren van energieadvies en energiediensten

In tegenstelling tot de industrie, kan de huishoudelijke sector momenteel slechts zeer beperkt een beroep doen op energiediensten die aangeboden worden in een vrije markt.

Dit project beoogt het creëren van een ondersteunend kader voor de versnelde ontwikkeling van een kwaliteitsvolle energiedienstenmarkt in Vlaanderen. Het begrip 'energiediensten' is de verzamelnaam voor een efficiënte energievoorziening bij eindgebruikers (bijv. energiezuinige verwarming incl. onderhoud), REG- en energietechnologieadvies, energieboekhouding en -audits, financiële energiedienstverlening en energiemanagementcontracten zoals toegepast bij Derde Partij Financiering (DPF).

Een eerste krachtlijn betreft het invoeren van een erkenningsregeling voor energiedeskundigen. In het REG-decreet wordt hiervoor de decretale basis gelegd. Bij de uitvoering ervan zal rekening worden gehouden met volgende elementen:

- de huidige markt van energieadviseurs en het huidige vormingsaanbod inzake energieadvies;
- marktontwikkelingsmogelijkheden;
- haalbare erkenningsvoorwaarden voor energiedeskundigen in de diverse toepassingsgebieden;
- de kwaliteitseisen voor energierapporten.

Een tweede krachtlijn is het inzetten van kwaliteitsvolle energiediensten in overheidsgebouwen en het wegwerken van de knelpunten voor DPF en Publiek-Private-Samenwerking (PPS) bij het realiseren van REG-investeringen bij de overheid (voorbeeldrol van de overheid).

Een derde krachtlijn is de uitvoering van het voorstel van richtlijn van de Europese Commissie van 10 december 2003 betreffende energie-efficiëntie bij het eindgebruik en energiediensten. Volgens de huidige inhoud van dit voorstel moeten de lidstaten zorgen voor de erkenning van energiedienstenleveranciers, voor DPF- en energieprestatiecontracten bij overheidsgebouwen, voor modelcontracten betreffende DPF en energieprestatie ten behoeve van de publieke en de private sectoren, voor regelingen voor kwalitatief hoogwaardige energieaudits en voor stimulering van energiediensten aangeboden door de energieverdelers.

4.3 Communicatie

De Vlaming heeft al een lange tijd een hoog energiebewustzijn en denkt dus van zichzelf dat hij zuinig omspringt met energie. Dit bewustzijn blijft de laatste jaren vrij constant. Indien we de Vlaming verder analyseren op zijn effectief energiezuinig gedrag, dan blijkt er nog een groot verschil te liggen tussen het denken en het handelen. Het is vrij moeilijk om de Vlaming te motiveren om zijn gedrag te wijzigen. De Vlaamse Regering heeft de ambitie om die kloof de volgende jaren kleiner te maken. Zij zal hierbij niet alleen de nadruk leggen op het rationeel gebruik van energie, maar evenzeer op de milieuvriendelijke energieproductie.

Om de Vlaming effectief te motiveren tot zuiniger gedrag, zijn er een tweetal basisvereisten. Enerzijds dient de Vlaming ruim en gedetailleerd geïnformeerd te worden over de mogelijkheden om zuinig met energie om te springen. Anderzijds dient de Vlaming op het geschikte moment de nodige prikkels te krijgen om effectief tot de actie over te gaan.

De informatiestroom op het gebied van energiebesparing spitste zich de laatste jaren meer en meer toe op het on-line ter beschikking stellen van informatie via www.energiesparen.be. De volgende jaren zal dit medium nog verder worden uitgebreid. Het is belangrijk om meer gedetailleerde informatie aan te bieden met richtwaarden over zuinige energietoepassingen en waarbij de Vlaming zijn energiegebruik kan toetsen met de rest van de bevolking, het zogenaamd benchmarken.

Naast een uitgebreid informatieaanbod via het internet, zal ook de gedrukte informatie inzake energiebesparing de volgende jaren nog verder worden uitgebreid. Vooral inzake de invoering van de nieuwe energieprestatieregelgeving vanaf 2006 en het energieprestatiecertificaat zal een uitgebreid informatiepakket worden aangemaakt.

De bouwer en de verbouwer zal hierbij een prioritaire doelgroep vormen. Zij moeten binnen een korte tijdspanne belangrijke beslissingen nemen, die een grote invloed hebben op de latere energiefactuur van de woning. Deze doelgroep dient al voor de start van het (ver)bouwproces geïnformeerd te worden betreffende de mogelijke kostenefficiënte maatregelen. De compactheid van de woning en de keuze van isolatiematerialen en verwarmingstechnologie bepalen immers het latere energieverbruik van de woning.

Anderzijds dient de Vlaming op het juiste moment de juiste prikkels te krijgen die hem moeten stimuleren tot energiebesparing. Het verschaffen van een extra financieel voordeel in de vorm van een premie of een belastingvoordeel is hiervoor een geschikt middel. Het verschaffen van een financieel voordeel werkt enerzijds drempelverlagend en zorgt ervoor dat een investering sneller terugverdiend kan worden. Anderzijds zorgt een financieel voordeel ervoor dat de premies sneller door de media worden gecommuniceerd wat zorgt voor een ruimere media-aandacht op het gebied van haalbare energiebesparende investeringen. Het geven van premies zorgt er bovendien voor dat nieuwe energiebesparende technologieën sneller door de markt worden opgepikt dan normaal het geval zou zijn via een normale marktwerking. Voorbeeld hiervan is superisolerende beglazing dat een enorme groei van haar marktaandeel heeft gekend sinds de invoering van het fiscaal voordeel vanaf 2003. Ook de toepassing van condenserende ketels voor verwarming kende een enorme groei dankzij de premies van de netbeheerders.

De Vlaming dient ook meer en meer te worden overtuigd dat een energiezuinige woning een grotere marktwaarde heeft dan een minder zuinige woning op het vlak van energieverbruik. Met de invoering van het energieprestatiecertificaat tijdens de volgende jaren, zal de energiezuinigheid van een woning op een eenvoudige manier kunnen worden aangetoond bij de verhuur of de verkoop van de woning. Wie opteert voor energiebesparende investeringen, wint dus twee keer. Een keer via de lagere jaarlijkse energiefacturen en een tweede keer via de meerwaarde voor zijn woning.

Gezien het ruime aanbod aan premies, via diverse kanalen, moet de informatie zo efficiënt mogelijk ter beschikking komen van zowel de particulier als de vakman. Bovendien moet de administratieve last voor het verkrijgen van de premies zo beperkt mogelijk blijven.

De jongeren en de schoolgaande jeugd vormen ook een belangrijke doelgroep. Via het onderwijs en de jeugdbewegingen zal het educatief aanbod inzake energiebesparing en het gebruik van duurzame energie verder worden uitgebreid. Op een speelse manier kunnen de jongeren zo kennis maken en nadenken over de mogelijkheden om energie te besparen en hen vertrouwd maken met de mogelijkheden om duurzame energie te gebruiken.

5 REG VOOR INDUSTRIE

5.1 Energiebeleidsovereenkomsten

5.1.1 Benchmarkingconvenant

De bijdrage van de industrie aan het Protocol van Kyoto houdt de continue verbetering van de energie-efficiëntie in waarbij rekening wordt gehouden met de technische en economische grenzen.

Het benchmarkingconvenant is operationeel sinds eind 2003.

Basisdoelstelling van deze vrijwillige overeenkomst is dat overheid en een onderneming overeenkomen dat de onderneming tegen 2012 de wereldtop bereikt wat betreft het efficiënt energiegebruik in haar vestigingen en daarvoor tegenprestaties van de overheid mag verwachten.

De wereldtop en het energie-efficiëntieplan worden om de vier jaar herzien.

Iedere onderneming brengt jaarlijks aan het Verificatiebureau verslag uit over het in het voorafgaande kalenderjaar bereikte specifiek energieverbruik in de betrokken vestigingen, evenals de hiermee samenhangende vermeden CO₂-emissies. Daarbij wordt tevens aangegeven in hoeverre die verlagingen in overeenstemming zijn met het energie-efficiëntieplan. Als met de hierboven beschreven maatregelen de wereldtop niet kan worden bereikt vanaf 2008 tot en met 2012, zal de onderneming een andere aanvaardbare benadering of een urgentieplan moeten realiseren met een gelijkwaardig resultaat op het gebied van energie-efficiëntie. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan flexibele mechanismen.

Wat betreft het aantal Vlaamse bedrijven of vestigingen die inmiddels tot het convenant toegetreden zijn, dient gewezen te worden op het feit dat niet alleen de bedrijven met een jaarenergieverbruik vanaf 0,5 PJ, maar ook de bedrijven met een jaarverbruik kleiner dan 0,5 PJ en die onder de Europese richtlijn emissiehandel vallen, tot het convenant werden toegelaten.

Bijna 180 vestigingen zijn tot het benchmarkingconvenant toegetreden. Dit is meer dan een verdubbeling (t.o.v. 80) van hetgeen in het Vlaams klimaatbeleidsplan oorspronkelijk werd voorzien. De exacte modaliteiten van de Europese richtlijn emissiehandel waren toen immers nog niet gekend.

Deze bedrijven zijn samen goed voor ongeveer 80% van het energieverbruik en van de CO₂-emissies van de Vlaamse industrie. Zij moesten tegen 1 juli 2004 hun eerste energie-efficiëntieplan indienen. Resultaten van verificaties van energieplannen wijzen uit dat een groot aandeel van Vlaamse energie-intensieve bedrijven zich reeds op wereldtopniveau bevindt.

Na de verrekening van de resultaten van deze energie-efficiëntieplannen, zal de opstartfase van het benchmarkingconvenant worden geëvalueerd. Eventuele bijsturingsvoorstellen die hieruit voortvloeien, zullen worden overlegd met de betrokken sectoren.

5.1.2 Auditconvenant

Naar analogie van het benchmarkingconvenant voor de grote energie-intensieve vestigingen, wordt er een auditconvenant voor de middelgrote energie-intensieve vestigingen uitgewerkt.

Ondernemingen die het auditconvenant ondertekenen, verbinden er zich toe een audit voor de bepaling van hun energiebesparingspotentieel te laten uitvoeren en al de energiebesparende maatregelen, met een maximale terugverdientijd die in het convenant is vastgelegd, effectief uit te voeren.

Als tegenprestatie engageert de Vlaamse overheid er zich toe om aan deze ondernemingen, voor wat betreft de betrokken vestigingen, geen bijkomende maatregelen of doelstellingen op te leggen inzake het efficiënt gebruik van energie. Het Vlaamse Gewest zal tevens geen specifieke energie- of CO₂-taks met milieu- of energiedoeleinden opleggen. Daarnaast zal alles in het werk gesteld worden om deze ondernemingen vrij te stellen van analoge Belgische of Europese maatregelen.

Aanvullende Vlaamse steun tot de bevordering van energie-efficiëntie, zal in eerste instantie gericht zijn op ondernemingen die zijn toegetreden tot het convenant en ook in de overheidscommunicatie zal aandacht worden besteed aan de positieve medewerking van de convenantondernemingen.

5.1.3 Belasting van energieproducten en elektriciteit

De belasting van energieproducten en elektriciteit is een van de beschikbare instrumenten om de doelstellingen van het Protocol van Kyoto te verwezenlijken. Richtlijn 2003/96/EG van 27 oktober 2003 tot herstructurering van de communautaire regeling voor de belasting van energieproducten en elektriciteit, voorziet een minimumbelasting voor de energieproducten elektriciteit, steenkool, aardgas, minerale olie en afgeleiden.

De richtlijn voorziet tevens een aantal vrijstellingsmogelijkheden van de minimum belastingniveaus. Deze vrijstellingsmodaliteiten zijn echter rechtstreeks gekoppeld aan een aantal exclusief gewestelijke energiebevoegdheden. Zo zijn er onder meer gedeeltelijke of gehele vrijstellingen van de minimumheffingen mogelijk voor de Vlaamse bedrijven die energiebeleidsovereenkomsten afsluiten.

In bovengaaende kader moet de Vlaamse overheid er over waken dat de federale uitvoeringsmodaliteiten van de heffingsvrijstellingen consistent zijn met de engagementen van de Vlaamse Regering binnen het benchmarking- respectievelijk auditconvenant.

Een gevolg van deze richtlijn is tevens dat de betreffende convenanten aangemeld en goedgekeurd moeten worden door de Europese Commissie vooraleer de Vlaamse bedrijven van bovengenoemde vrijstelling kunnen genieten.

5.2 Besluit energieplanning

Op 14 mei 2004 hechtte de Vlaamse Regering haar definitieve goedkeuring aan het besluit inzake energieplanning voor ingedeelde energie-intensieve inrichtingen en tot wijziging van Vlarem I en II.

Het besluit beoogt een verhoging van de energie-efficiëntie in de Vlaamse industrie en als stok achter de deur voor bedrijven die niet deelnemen aan een energiebeleidsovereenkomst. Daartoe zal bij iedere milieuvergunningaanvraag voor een nieuwe inrichting met een totaal jaarlijks energiegebruik van ten minste 0,1 PJ een energiestudie dienen gevoegd te worden die aantoont dat de in bedrijf te stellen inrichting de meest energie-efficiënte inrichting is die economisch haalbaar is. Dergelijke studie zal ook dienen toegevoegd te worden bij iedere vergunningaanvraag tot verandering van een inrichting met een totaal jaarlijks energiegebruik van ten minste 0,1 PJ. Bij de aanvraag voor een hernieuwing van de vergunning voor dergelijke inrichting moet een energieplan worden gevoegd. De opstelling van dergelijk energieplan zal tevens noodzakelijk zijn voor alle bestaande inrichtingen met een jaarlijks energiegebruik van ten minste 0,5 PJ. Dit energieplan moet een analyse bevatten van het specifieke energiegebruik van de inrichting en zal mogelijke maatregelen moeten identificeren om dit specifiek energiegebruik te verminderen. Alle maatregelen met een interne rentevoet van minstens 15 % na belastingen zullen tegen 30 oktober 2007 moeten worden uitgevoerd. Het Energieplan moet elke 4 jaar hernieuwd en conform verklaard worden. Daar staat dan weer tegenover dat een energieplan goedgekeurd in het kader van een energiebeleidsovereenkomst als conform verklaard energieplan geldt. Dit houdt in dat de benchmarkconvenantbedrijven sowieso aan de verplichtingen van dit besluit voldoen en dus geen extra energieplan moeten opmaken.

Het besluit moet dus samen gelezen worden met het bestaande benchmarkingconvenant voor de energie-intensieve industrie in Vlaanderen (cfr. supra), maar ook met het besluit inzake de verhandelbare emissierechten (cfr. infra).

5.3 Verhandelbare emissierechten

Het **regeerakkoord** bepaalt:

We passen het recent goedgekeurde Vlaams allocatieplan voor CO₂ emissierechten toe. We evalueren het in functie van de eventuele bemerkingen van de Europese Commissie.

De toepassing van de Europese richtlijn verhandelbare emissierechten vereist dat het allocatieplan voor de emissierechten past in een globale strategie van de lidstaat om de Kyoto-doelstelling te realiseren. Uit het Voortgangsrapport 2004 blijkt dat de reductiekloof voor het Vlaams gewest minimaal 6 megaton CO₂-equivalenten bedraagt.

Om dit tekort in te vullen, is een duidelijke strategie en een lange termijn engagement van de Vlaamse regering nodig opdat de Europese Commissie de allocatieplannen 2005-2007 en 2008-2012 zal goedkeuren. Globaal gezien zal dit een combinatie zijn van het nauw opvolgen van de uitvoering van de al besliste maatregelen, het nemen van bijkomende interne maatregelen en het inzetten van flexibele mechanismen in het Protocol van Kyoto.

De Vlaamse Regering zal de verder te volgen aanpak vastleggen en een beslissing nemen over de toewijzing van de emissierechten aan de individuele installaties. Deze installaties worden in het ontwerp van Vlaams allocatieplan opgedeeld in twee groepen: de energieproductie en de industrie.

De toewijzing aan installaties van de industrie zal gebeuren op basis van de energieplannen die door de ondernemingen werden uitgewerkt in het kader van het benchmarkingconvenant.

De toewijzing aan installaties van de energieproductiesector zal in twee stappen gebeuren. Eerst wordt de totale beschikbare hoeveelheid emissierechten voor de energieproductie bepaald op basis van een variant 3bis van het Kyoto 7-scenario van het Indicatief Programma van de Productiemiddelen van de CREG. Uit deze totale hoeveelheid zal een aantal emissierechten worden toegewezen aan de individuele installaties op basis van een technologie- en CO₂-efficiëntiecriteria toegepast op de productie uit het referentiejaar.

Voor de uitvoering van Richtlijn 2003/87/EG van 13 oktober 2003 tot vaststelling van een regeling voor de handel in broeikasgasemissiereducties binnen de gemeenschap, wordt verwezen naar de beleidsnota Leefmilieu 2004-2009.

5.4 Samenwerking met bedrijfsfederaties en versterking bedrijfsadvies

Met de energiebeleidsovereenkomsten (benchmarking- en auditconvenant) en het besluit energieplanning dekken we 85 tot 90% van het industriële energiegebruik in Vlaanderen. De voornoemde instrumenten zijn niet geschikt voor de grote groep van ondernemingen met een beperkt energiegebruik. Binnen deze groep is echter ook nog een substantieel besparingspotentieel te realiseren. Voor deze bedrijven is energiezorg minder een aandachtspunt dan voor bedrijven waarvoor de energiekost een substantieel aandeel van de kostenstructuur betekent. Voor deze grote groep bedrijven is externe ondersteuning en begeleiding aangewezen.

In Vlaanderen bestaan er reeds heel wat adviesinstrumenten die de bedrijven ondersteunen of waarop de bedrijven een beroep kunnen doen voor een bedrijfsadvies. In deze vraaggebonden adviesinstrumenten (bijvoorbeeld de adviescheques) krijgt het energiegebeuren bijna geen aandacht. Dit staat in schril contrast met typische economische of leefmilieuvraagstukken die in de huidige adviesverlening wel aan bod komen.

Daarom zal, in plaats van te wachten op de activering van de vraaggebonden adviesinstrumenten, aanbodgericht worden opgetreden op het vlak van de energieadviesverlening. Er zullen middelen voorzien worden om een aantal sectoren, meer bepaald hun bedrijfsfederaties, toe te laten een energieadviesexpert aan te trekken die volgens de door de overheid opgelegde voorwaarden een volledige energieondersteuning zal kunnen geven.

Deze adviseurs zullen de bedrijven informeren, adviseren en begeleiden (ook naar subsidiemogelijkheden) omtrent de haalbaarheid van REG-maatregelen.

De prioriteit zal uitgaan naar de federaties die bedrijfsvestigingen vertegenwoordigen met een verbruik van minder dan 0,1 PJ per jaar omdat die het minst gevat worden door de bestaande instrumenten, met name de energiebeleidsovereenkomsten.

6 MILIEUVRIENDELIJKE ENERGIEPRODUCTIE

6.1 Invulling beleidsdoelstelling

Het **regeerakkoord** stelt voorop:

- tegen het einde van de legislatuur realiseren we een substantiële verhoging van het gebruik van hernieuwbare energiebronnen in de energievoorziening, overeenkomstig de Europese verbintenissen en rekening houdend met het potentieel in Vlaanderen;
- een totaal aandeel van 25% duurzame elektriciteitsproductie uit warmtekrachtkoppeling (WKK) of hernieuwbare energiebronnen in de totale elektriciteitsleveringen in Vlaanderen.

Figuur 15 toont een prognose van de evolutie van de bijdrage van warmtekrachtkoppeling en hernieuwbare energiebronnen in de Vlaamse elektriciteitsleveringen. Deze realistische prognose toont de haalbaarheid van de Vlaamse beleidsdoelstelling aan.

Voor warmtekrachtkoppeling werd een productieprognose gemaakt op basis van de geplande of in aanbouw zijnde projecten, en een ingebruikname vanaf 2006 van 35 megawatt per jaar aan bijkomende motoren en stoomturbines.

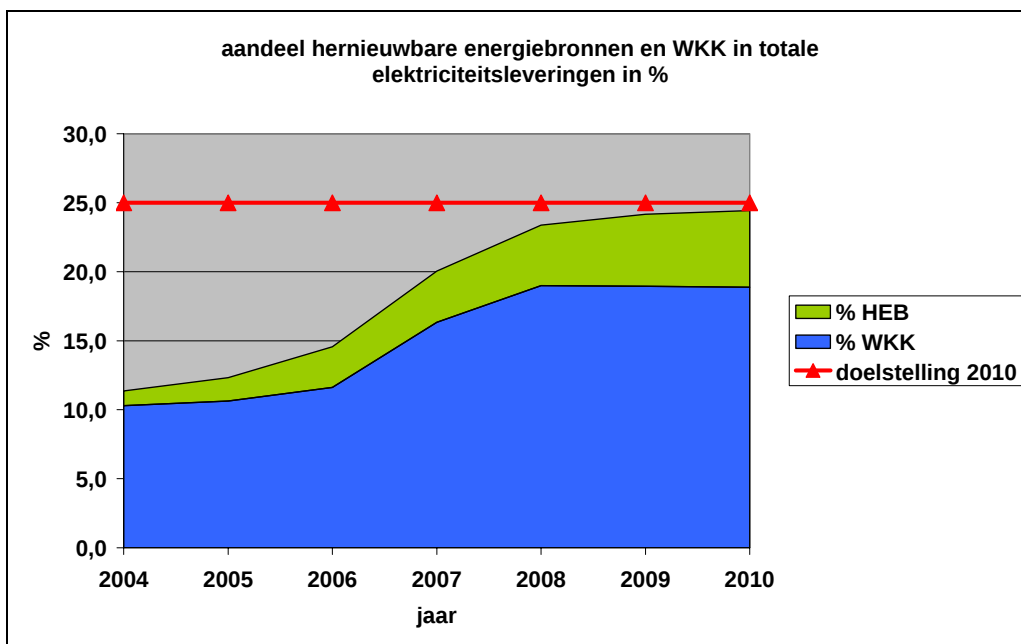
Voor windenergie (op zee én land 1.580 GWh tegen 2010) is uitgegaan van een bottom up benadering, met andere woorden de vergunde projecten en haalbare bekende projectvoorstellen vormen de basis voor de analyse. Enkel projecten met een reële kans op slagen zijn opgenomen. De timing van de projecten werd geschat op basis van de projectfase en nog op te lossen knelpunten. De schattingen voor windenergieprojecten voor 2005 en het overgrote deel van 2006 zijn gebaseerd op reeds vergunde projecten. De schattingen voor de te realiseren windprojecten na 2006 gaan uit van vergunbare projectvoorstellen.

Ongeveer 60% van de windenergieproductie op land kan gerealiseerd worden in havengebieden en grootschalige industriegebieden. Ongeveer 25% van de windenergieproductie op land kan gerealiseerd worden op locaties die reeds in Gewestelijke Ruimtelijke Uitvoeringsplannen (RUP's) voor windturbines zijn voorzien voor de periode 2005-2006, of in bijkomende RUP's die voor de daaropvolgende jaren kunnen opgesteld worden. De overige projecten zijn gepland in kleinschaligere industriegebieden.

Voor de bijdrage van windenergie op zee (528 GWh tegen 2010) wordt verondersteld dat de energetische opbrengst van het off shore windpark van C-Power op de Thorntonbank voor 60% voor de Vlaamse doelstelling kan worden gebruikt. Er wordt vanuit gegaan dat in de beschouwde periode de eerste fase van een tweede off shore project wordt gerealiseerd.

Ook voor biomassa (1.600 GWh tegen 2010) werd een bottom up benadering gevolgd vanuit de bekende en realiseerbare projectvoorstellen. In 2006 en 2007 worden een aantal grootschalige projecten van bijstook in elektriciteitscentrales verwacht. Vanaf 2008 is het bijkomend potentieel toe te schrijven aan vergistingsinstallaties. Het grootste aandeel in de biomassaproductie wordt voorzien uit houtafval, gevolgd door de organisch-biologische fractie van huishoudelijk afval, olijfpulp en plantaardige oliën.

Uit waterkracht en zonne-energie kunnen maximaal een paar tientallen gigawattuur groene stroom worden opgewekt tegen 2010.

Figuur 15: Prognose van aandeel hernieuwbare energiebronnen en WKK in de totale Vlaamse elektriciteitsleveringen**Tabel 12: Geplande projecten voor de elektriciteitsproductie uit hernieuwbare energiebronnen en WKK**

Eerste productiejaar	type	Bijkomend vermogen per jaar (in MW)	Aantal (voor windturbines)
2005	Wind op land	28,6	15
	Biomassa	16,5	
2006	Wind op land	64,2	35
	Biomassa	110	
	WKK	156	
2007	Wind op land	107,2	54
	Wind op zee	21,6	6
	Biomassa	38	
	WKK	420	
2008	Wind op land	134	47
	Wind op zee	64,8	18
	WKK	272	
	Biomassa	4	
2009	Wind op land	116	41
	Wind op zee	129,6	36
	WKK	35	
	Biomassa	5	
2010	Wind op land	60	20
	Wind op zee	54	12
	WKK	35	
	Biomassa	5	
Totaal aantal windturbines			284 (212 op land, 72 op zee)

6.2 Warmtekrachtkoppeling

Het **regeerakkoord** stelt dat we vanaf 2005 warmtekrachtkoppeling (WKK) extra zullen ondersteunen door de invoering van een systeem van warmtekrachtcertificaten met respect voor het Europees concurrentierecht. De bestaande warmtekrachtcertificaten zullen worden verlengd. Bij een positieve evaluatie kunnen we de doelstellingen verhogen voor de periode 2008-2013 en leggen we nieuwe doelstellingen vast voor de periode 2014-2018.

De gezamenlijke productie van elektriciteit en warmte uit warmtekrachtkoppeling wordt ondersteund door het systeem van de warmtekrachtcertificaten, ecologiesteun en fiscale aftrek.

De warmtekrachtcertificaten zijn specifiek gericht op de nieuwe of nog op te bouwen installaties. Enkel WKK-installaties in dienst genomen of ingrijpend gewijzigd na 1 januari 2002 komen in aanmerking. De in het systeem ingebouwde degressiviteit zal worden verminderd teneinde de certificatenmarkt liquider te maken. De Totale WKK-doelstelling blijft gehandhaafd.

De beleidsdoelstelling inzake de uitbouw van kwalitatieve warmtekrachtkoppeling in het Vlaamse Gewest wordt uitgedrukt in eenheden energiebesparing die de betrokken installaties realiseren in vergelijking met een referentiewaarde. De referentiewaarde is het verbruik aan primaire energie die nodig zou zijn voor de gescheiden productie van een zelfde hoeveelheid elektriciteit en warmte in hedendaagse hoogtechnologische productie-installaties. De beleidsdoelstelling wordt dus niet uitgedrukt in aantallen warmtekrachtkoppelingsinstallaties, noch in opgesteld vermogen en evenmin in hoeveelheid geleverde thermische en/of elektrische energie.

Via de jaarlijkse certificatenquotumverplichting komt de beleidsdoelstelling erop neer dat per MWh die door de elektriciteitsleveranciers aan eindklanten wordt geleverd, tegen het jaar 2013 minimum 0,05 MWh primaire energiebesparing moet zijn gerealiseerd in kwalitatieve warmtekrachtinstallaties gelegen in het Vlaamse Gewest.

De Vlaamse overheid is van mening dat het instrument van de certificatenverplichting beter in overeenstemming is met de vrije energiemarkten dan feed-in tarieven of welke andere exploitatiesteun dan ook. Directe investeringssteunmaatregelen onder de vorm van subsidies en fiscale aftrekmogelijkheden blijven bestaan, maar bij het beoordelen van de dossiers wordt met de mogelijke inkomsten van de certificaten rekening gehouden. Voor de exploitatie zelf wordt geen enkele overheidssteun voorzien.

De gebruikte brandstof is bijna uitsluitend aardgas. Als technologie wordt zowel gebruik gemaakt van gasturbines, stoomturbines, als gasmotoren. Het geïnstalleerd elektrisch WKK-vermogen in Vlaanderen bedraagt momenteel 1.121 MW, waarvan 858 MW het kwaliteitscriterium doorstaan.

Tabel 13: Verdeling van capaciteit en productie tussen motoren, gasturbines, STEG's, netgekoppelde stoomturbines en directe mechanische aandrijving (toestand einde 2003)

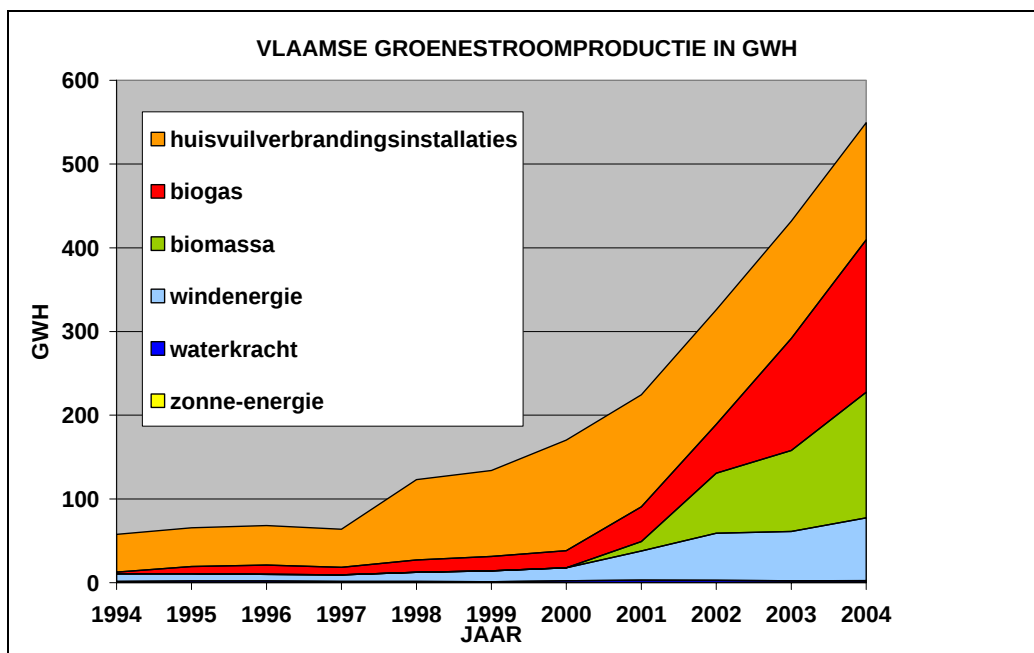
	Motoren	gasturbines	STEG's	stoom-turbines	mechanische aandrijving	totaal
Elektrisch vermogen	151 MW	447 MW	191 MW	203 MW	128 MW	1.121 MW
Elektrisch vermogen kwaliteits-WKK	135 MW	404 MW	112 MW	79 MW	128 MW	858 MW
WKK-elektriciteitsproductie	408 GWh	2.602 GWh	884 GWh	583 GWh	1.032 GWh	5.508 GWh
Warmteproductie	569 GWh	3.493 GWh	1.100 GWh	3.081 GWh	6.723 GWh	14.966 GWh
Primaire besparing kwaliteits-WKK	254 GWh	1.240 GWh	355 GWh	215 GWh	1.430 GWh	3.495 GWh

6.3 Hernieuwbare energiebronnen in Vlaanderen

Het **regeerakkoord** stelt als doelstelling voor de productie van groene stroom in Vlaanderen tegen 2010, conform de Europese richtlijn inzake hernieuwbare energiebronnen, een aandeel van 6% in de totale elektriciteitsleveringen voorop.

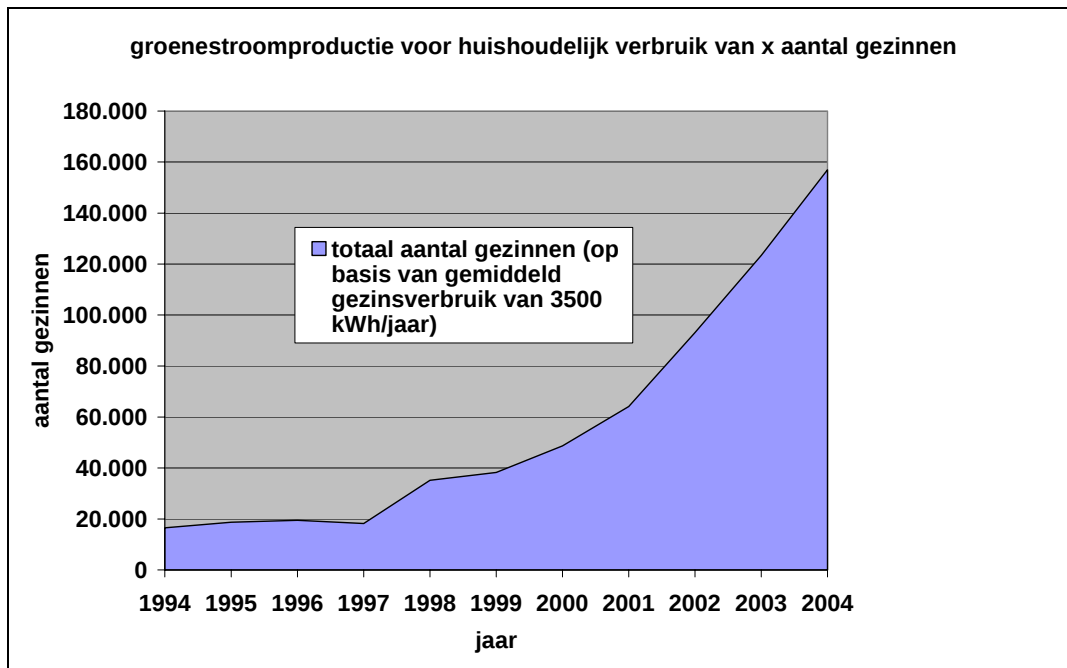
Onderstaande figuur toont aan dat de productie van groene stroom in Vlaanderen sterk gegroeid is. De cijfers voor 2004 werden geëxtrapoleerd op basis van de eerste 7 maanden van 2004.

Figuur 16: Evolutie van de Vlaamse groenestroomproductie

De groenestroomproductie tijdens de eerste 7 maanden in 2004 komt op jaarbasis overeen met het jaarlijks elektriciteitsverbruik van bijna 160.000 gezinnen met een jaarlijks gezinsverbruik van 3.500 kWh.

Figuur 17: Evolutie van de groenestroomproductie uitgedrukt in het verbruik van een modaal Vlaams gezin

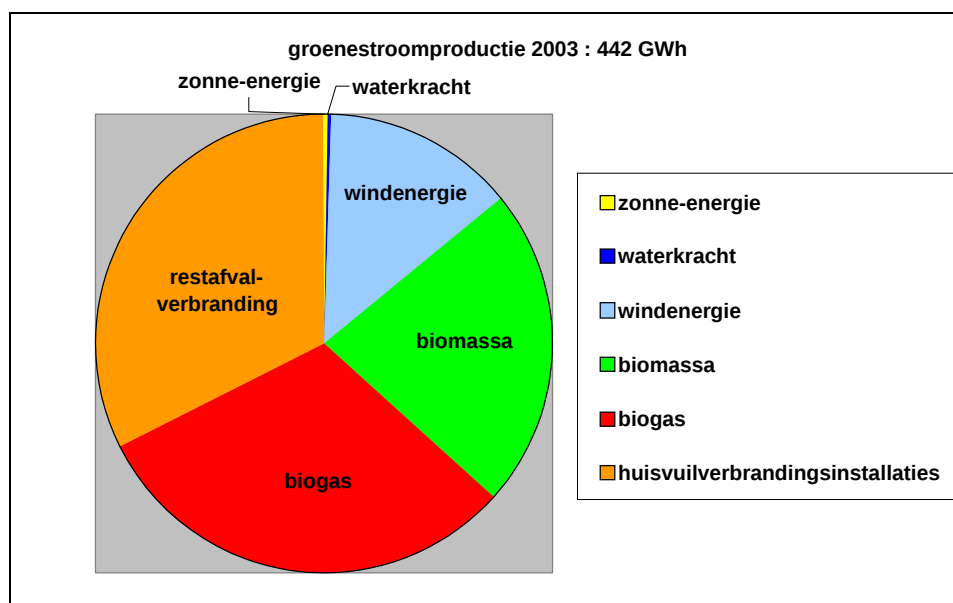

Uit een volgende figuur blijkt duidelijk dat door de sterke groei van de elektriciteitsproductie uit biomassa, biogas en de organische fractie van afval, deze hernieuwbare energiebronnen momenteel instaan voor meer dan 80% van de groenestroomproductie.

Vaak wordt gesteld dat voor hernieuwbare energiebronnen een grote back-up capaciteit aan klassieke centrales nodig is. Dit knelpunt heeft echter voornamelijk betrekking op de “traditionele”, fluctuerende hernieuwbare energiebronnen zoals windenergie, zonne-energie en waterkracht. Deze energiebronnen staan momenteel samen in voor minder dan 20% van de groenestroomproductie.

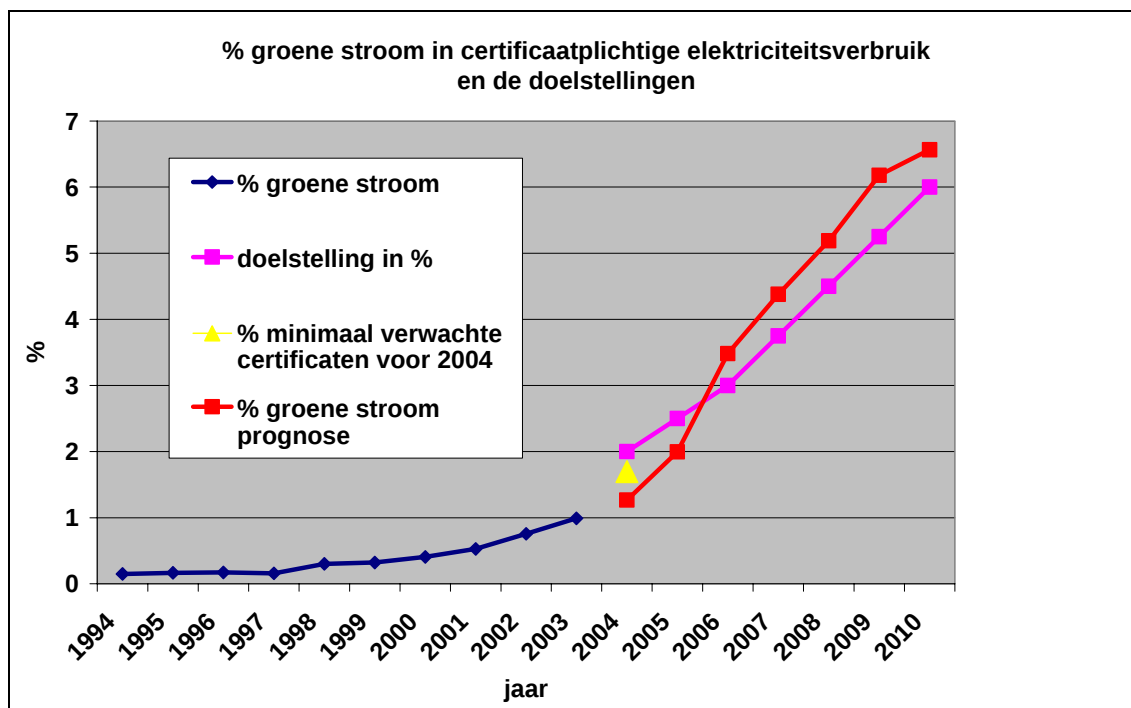
Voor het overgrote deel van de groenestroomproductie zijn dus geen investeringen in back-up capaciteit nodig, en kunnen de installaties geïntegreerd worden in bestaande elektriciteitscentrales, bedrijven of afvalverwerkingsinstallaties.

Figuur 18: Vlaamse groenestroomproductie verdeeld over de hernieuwbare energiebronnen

Om aan de doelstellingen te voldoen, dient de sterke groei de volgende jaren verder gezet te worden. Onderstaande figuur toont de evolutie van de groenestroomproductie in Vlaanderen, en de certificatendoelstellingen die via het Elektriciteitsdecreet tot 2010 werden opgelegd aan de elektriciteitsleveranciers.

Figuur 19: Aftoetsing van de evolutie van de Vlaamse groenestroomproductie aan de groenestroomdoelstelling

De productie van groene stroom loopt voorlopig nog achter op de doelstelling (2.870 GWh groene stroom tegen 2010, rekening houdend met de vrijstellingen voor grootverbruikers en een groei van het elektriciteitsverbruik met 1,3% per jaar). De elektriciteitsleveranciers leverden op 31 maart 2003 en

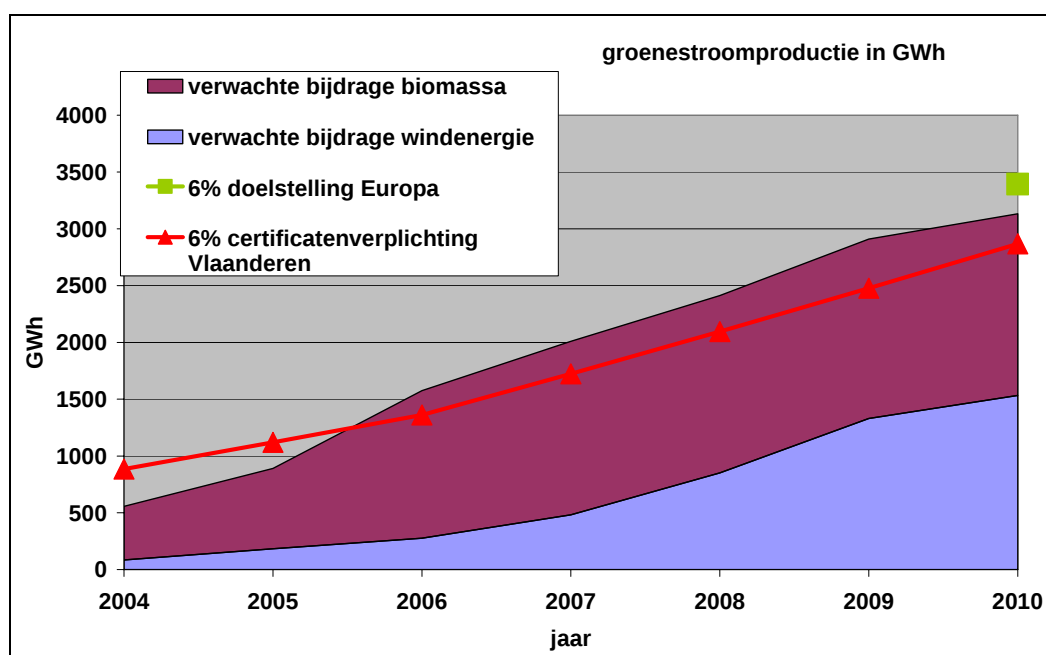
2004 te weinig groenestroomcertificaten in. De VREG vorderde daarom geldboetes ten belope van 14,8 miljoen euro voor de eerste inleveringsronde en 21 miljoen euro voor de tweede inleveringsronde. In 2003 werden boetes betaald ten belope van 2,2 miljoen euro. De overige boetes worden juridisch betwist door sommige elektriciteitsleveranciers. Voor 2004 wordt verwacht dat ongeveer 1 miljoen euro boetes zal worden betaald.

Het totaal aantal certificaten beschikbaar voor inlevering op 31 maart 2004 bedroeg echter ongeveer 95,9% van het aantal in te leveren certificaten op 31 maart 2004. In principe kon dus ongeveer volledig aan de doelstellingen voldaan worden en diende een veel lagere boete (1,7 in plaats van 21 miljoen euro) gevestigd te worden. Een aantal leveranciers verkozen echter om speculatieve redenen certificaten op te sparen, of om de groenestroomverplichting juridisch aan te vechten.

De VREG schat dat voor de inleveringsronde 2005 ongeveer 750.000 certificaten beschikbaar zullen zijn (622.000 certificaten voor de productie in 2004 en 128.000 opgespaarde certificaten). De doelstelling bedraagt volgens de prognoses 888.000 certificaten. Voor de inleveringsronde 2005 zullen dus naar schatting maximaal 138.000 certificaten tekort zijn (overeenstemmend met een boete van maximaal 17,25 miljoen euro). Daarbij is nog geen rekening gehouden met een verwachte verdere stijging van de groenestroomproductie door nieuwe groenestroomprojecten in de periode juni 2004 – februari 2005.

Een realistische inschatting van de groenestroomproductiemogelijkheden op korte termijn (zie punt 6.1, pag. 55) toont aan dat de doelstellingen haalbaar zijn. De voornaamste bijdrage wordt daarbij geleverd door windenergie en biomassa.

Figuur 20: Inschatting van de Vlaamse groenestroomproductiemogelijkheden

Er wordt in bovenstaande tabel een onderscheid gemaakt tussen de Vlaamse groenestroomdoelstelling en de Europese doelstelling. De Vlaamse groenestroomdoelstelling is decretaal vastgelegd in een groeipad voor de certificatenverplichting. Zij ligt enigszins lager dan de Europese doelstelling omdat in het certificatenstelsel een aantal vrijstellingen zijn ingebouwd (cfr. decreet van 7 mei 2004).

De verwachte groei van de bijdrage uit windenergie en biomassa maakt een inhaalbeweging mogelijk in 2004-2005 zodat vanaf 2006 aan het groeipad van de Vlaamse doelstelling (2.870 GWh tegen 2010) kan voldaan worden.

De realisatie van de doelstelling is dus haalbaar, maar vereist een onverminderde voortzetting van de inspanningen op het vlak van groene stroom.

6.4 Specifieke actiepunten

De garanties van oorsprong voor elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen

De Europese richtlijn 2001/77/EG legt elke lidstaat op om tegen uiterlijk 27 oktober 2003 een systeem uit te werken dat de oorsprong van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen garandeert. Hiertoe dient op vraag van de producent een garantie van oorsprong te worden uitgereikt. Het Vlaamse groenestroomcertificaat voldoet aan het eerste aspect van de Europese definitie van de garantie van oorsprong, namelijk 'vermeldt de energiebron, datum en plaats van productie, en geeft in geval van waterkrachtcentrales het vermogen aan'. Het tweede luik van de Europese definitie van garantie van oorsprong is nog niet volledig in Vlaamse wetgeving vertaald, namelijk 'de garantie van oorsprong dient de producent in staat te stellen aan te tonen dat de elektriciteit die hij verkoopt elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen is'.

Op 7 mei 2004 werd door het Vlaams Parlement een decreet goedgekeurd waardoor in het Elektriciteitsdecreet, naast de bruikbaarheid voor de quotumverplichting, een tweede functie voor het groenestroomcertificaat werd voorzien: de verkoop van elektriciteit aan eindafnemers als elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen is enkel toegestaan voorzover de leverancier een overeenstemmend aantal groenestroomcertificaten toont aan de VREG (artikel 23bis van het Elektriciteitsdecreet). Een uitvoeringsbesluit zal, via aanvulling van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 maart 2004 inzake de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen, in uitwerking van artikel 23bis van het Elektriciteitsdecreet, criteria en procedures vaststellen. De Vlaamse groenestroomcertificaten dienen een bijkomende functionaliteit te krijgen (naast de inleverbaarheid voor de quotumverplichting, ook het gebruik als garantie van oorsprong). Ook zullen regels worden vastgelegd voor de aanvaarding van buitenlandse garanties van oorsprong voor de verkoop van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen, en voor de uitvoer van Vlaamse garanties van oorsprong.

De garanties van oorsprong voor elektriciteit uit warmtekrachtinstallaties

De Europese richtlijn 2004/8/EG legt elke lidstaat op om tegen uiterlijk 21 februari 2006 een systeem uit te werken dat de oorsprong van elektriciteit uit kwalitatieve warmtekrachtinstallaties garandeert. Voor de omzetting van deze bepaling van de richtlijn zal dezelfde werkwijze worden gevolgd als voor de garanties van oorsprong van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen. In eerste instantie dient een decretale onderbouw te worden voorzien. De procedures en criteria zullen worden vastgelegd in een uitvoeringsbesluit.

Vastleggen van doelstellingen voor de productie van groene stroom en groene warmte tegen 2020

Op basis van een grondige studie van het technisch en economisch potentieel worden in 2006 doelstellingen vastgelegd voor de productie van groene stroom en groene warmte tegen 2020.

De doelstellingen voor de productie van groene stroom zullen worden vastgelegd als doelstellingen voor het groenestroomcertificatensysteem.

Een stabiel investeringsklimaat garanderen voor de productie van groene stroom

De productie van groene stroom wordt momenteel hoofdzakelijk ondersteund door het systeem van de groenestroomcertificaten, ecologiesteun en fiscale aftrek.

Het ondersteuningsniveau is vergelijkbaar met dat van de koplopers inzake hernieuwbare energiebronnen binnen Europa.

Wanneer één van deze steunmechanismen verminderd of afgeschaft wordt, bijvoorbeeld omdat Europese regelgeving dergelijk ondersteuningsmechanisme niet toelaat, zal in overleg met de sector onderzocht worden hoe structurele hinderpalen die nieuwe investeringen in de productie van hernieuwbare energie in de weg staan, kunnen worden verholpen.

Financiële ondersteuning voor de productie van groene warmte

Om de doelstellingen vastgelegd tegen 2020 te kunnen realiseren, wordt een efficiënt ondersteuningsmechanisme voor de productie van groene warmte ingevoerd.

Een belangrijk deel van de groenewarmteproductie gebeurt onder de vorm van warmtekrachtkoppeling. Daarvoor wordt een belangrijke financiële stimulans geboden onder de vorm van warmtekrachtcertificaten.

Een belangrijke stimulans voor groenewarmteproductie, zowel voor warmtekrachtkoppeling als zuivere warmteproductie, vormt de recent gewijzigde ecologiesteun. De ecologiesteun bedraagt maximaal 40% van de meerkosten ten opzichte van standaard technologieën voor KMO's en maximaal 30% voor grote ondernemingen. De meerkost wordt uitgedrukt als een percentage van de totale investering, hieronder samengevat in een tabel. Om een volledig overzicht te geven, bevat deze tabel ook de meerkosten voor hernieuwbare-energie-technologieën waarbij geen (of niet alleen) groene warmte wordt opgewekt.

Tabel 14: Ecologiesteunpercentages voor investeringen in groenewarmteproductie

	Meerkosten als % van de totale investering	Maximale investeringssteun als % van de totale investering	
		KMO's: 40%	Grote ondernemingen: 30%
Warmteproductie uit verbranding, vergassing, pyrolyse of vergisting van biomassa	80%	32%	24%
Warmtekrachtkoppeling of elektriciteitsproductie op biomassa	50%	20%	15%
Warmteproductie uit bio-olie	80%	32%	24%
Warmtekrachtkoppeling of elektriciteitsproductie op bio-olie	50%	20%	15%
Koudewarmte-opslag	80%	32%	24%
Waterkracht < 10 MW	70%	28%	21%
Thermische zonne-energie	60%	24%	18%
Fotovoltaïsche zonne-energie	70%	28%	21%
Windenergie			%
< 0,5 MW	30%	12%	9%
0,5 tot 1,5 MW	20%	8%	6%
> 1,5 MW	10%	4%	3%

De percentages in bovenstaande tabel zijn vastgelegd in overeenstemming met de Europese kaderregeling die stelt dat bij de berekening van de meerkosten de opbrengsten en/of besparingen in rekening moeten worden gebracht. In de nieuwe steunregeling wordt gewerkt met standaardberekeningen om het meerkostenpercentage te bepalen. De standaardberekeningen werden uitgevoerd door VITO en de administratie en houden rekening met volgende elementen:

- warmteproductie en koudewarmte-opslag: 80% (besparing op brandstof);
- WKK op hernieuwbare energie: 50% (besparingen door gecombineerde productie; opbrengst van de certificaten);
- waterkracht, fotovoltaïsche zonnepanelen: 70% (brandstofbesparing; minimumopbrengst groenestroomcertificaten);
- thermische zonne-energie: 60% (premie van netbeheerder);

- windenergie: 10-30% (brandstofbesparing; minimumopbrengst groenestroomcertificaten; er is een differentiatie gemaakt omdat voor kleinere windturbines de investeringskost in verhouding tot het vermogen groter en de elektriciteitsopbrengst lager is).

Warmtekrachtcertificaten voor warmtekrachtkoppeling op basis van hernieuwbare energiebronnen

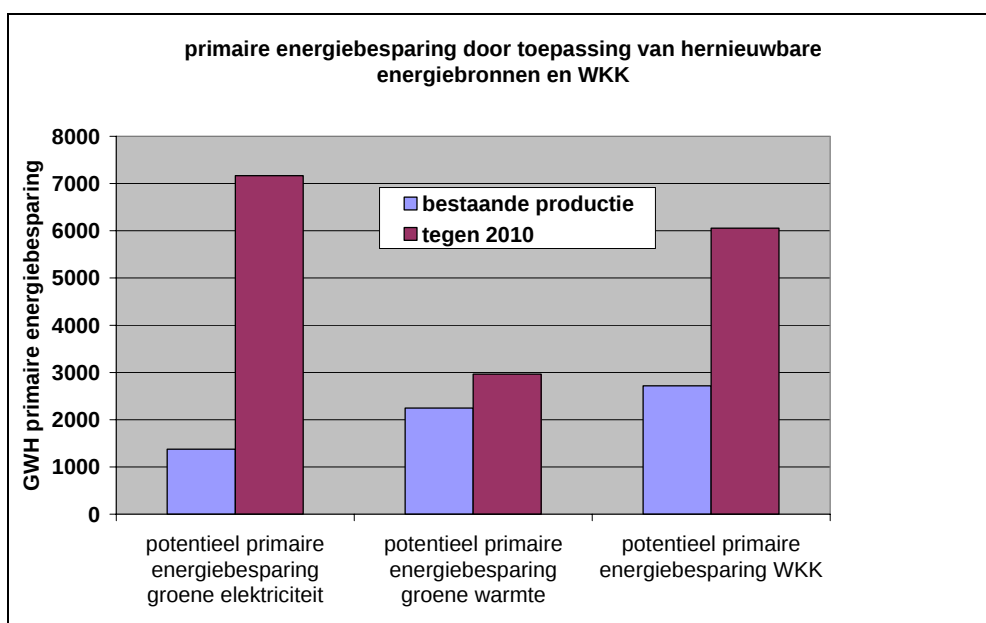
Warmtekrachtcertificaten worden vanaf 1 januari 2005 toegekend voor de warmtekrachtbesparing, dat is de energiebesparing ten opzichte van een referentie elektriciteitscentrale op aardgas (STEG) en ketel (met een referentierendement van 50-55% en 85-90%). Een kwalitatieve warmtekrachtinstallatie dient minstens 5% primaire energie te besparen ten opzichte van deze referentie-installaties.

Warmtekrachtinstallaties op basis van biomassa of biogas besparen soms niet meer dan 5% ten opzichte van gasinstallaties en kunnen dus volgens de huidige definitie niet beschouwd worden als kwalitatieve warmtekrachtinstallatie. Daardoor kunnen ze niet genieten van de ondersteuning via de warmtekrachtcertificaten, hoewel ze veel efficiënter zijn dan een gescheiden biomassaketel en biomassacentrale. De lagere rendementen van bio-warmtekrachtkoppeling ten opzichte van fossiele warmtekrachtkoppeling zijn te wijten aan technische beperkingen gekoppeld aan de biobrandstof, die geen hoge werkingstemperaturen toelaat.

Voor warmtekrachtinstallaties op basis van hernieuwbare energiebronnen zullen daarom de referentierendementen aangepast worden tot haalbare referentierendementen.

Zodoende zullen bio-warmtekrachtinstallaties via de warmtekrachtcertificaten kunnen worden ondersteund om een maximaal rendement te behalen, zodat de biobrandstof optimaal benut wordt, en ook het potentieel aan groene warmte gerealiseerd kan worden.

Figuur 21: Primaire energiebesparing door toepassing van hernieuwbare energiebronnen en WKK in Vlaanderen

Hervorming van de financiële ondersteuning voor fotovoltaïsche zonnepanelen

Het decreet van 7 mei 2004 tot wijziging van het Elektriciteitsdecreet voorziet een gegarandeerde minimumwaarde voor certificaten toegekend voor elektriciteit uit zonne-energie van 450 euro/MWh.

Samen met de uitgespaarde elektriciteitskosten van 150 euro/MWh, verhoogt daardoor de rendabiliteit van zonnepanelen aanzienlijk. De rechtstreekse investeringssteun kan hierdoor worden afgebouwd.

Derde partij financiering door netbeheerders

De elektriciteitsnetbeheerders geven in het kader van hun energiebesparingsverplichtingen reeds premies voor zonneboilers en warmtepompen (en talrijke andere energiebesparingsmaatregelen). Ondanks de financiële steunregelingen, blijft het resterende investeringsbedrag vaak te hoog. In veel gevallen is het ook de verhuurder of eigenaar van het gebouw die dient te investeren, terwijl de huurder voordeel doet via een verlaging van de energiefactuur. Deze drempels kunnen weggewerkt of verminderd worden indien het resterende investeringsbedrag geheel of gedeeltelijk wordt voorgeschoten door de netbeheerder, en terugbetaald wordt met de besparing op de energiefactuur.

De meeste netbeheerders passen dit principe reeds toe voor de financiering van bijvoorbeeld de plaatsing van condensatieketels door gemeentebesturen.

Er zal worden onderzocht of dit principe kan worden uitgebreid naar onder meer hernieuwbare energietoepassingen en de huishoudens.

Sensibilisering

Dankzij de verschillende ondersteuningsmaatregelen zijn hernieuwbare energieprojecten in een groot aantal gevallen rendabel. Vaak stoten projecten echter nog op niet-financiële drempels, in de eerste plaats vergunningsproblemen. Een betere informatieverspreiding en het creëren van een lokaal draagvlak voor het gebruik van hernieuwbare energiebronnen is vereist om een grootschaligere toepassing te realiseren. Er zal worden onderzocht hoe gemeenten en provincies hierbij kunnen worden gestimuleerd.

7 SOCIALE OPENBAREDIENTVERPLICHTINGEN

Energie als basisrecht

Energie is een basisrecht. Om de sociaal zwakkeren ook in een vrijgemaakte markt te beschermen werden al een aantal correcties op de marktwerking ingevoerd om te voorkomen dat mensen die moeilijkheden hebben met de betaling van hun elektriciteits- en aardgasfactuur, afgesloten worden.

Bij niet betaling van de factuur mag de elektriciteits- of aardgastoever niet zomaar worden afgesloten. De leverancier is in eerste instantie verplicht om een procedure bij wanbetaling te volgen. Dit betekent dat hij de klant een herinneringsbrief, gevolgd door een ingebrekestelling moet sturen. Tegelijkertijd wordt aan de klant de mogelijkheid geboden om een afbetalingsplan op te stellen via het OCMW, de erkende schuldbemiddelaar of zijn leverancier. Pas als de gebruiker geen maatregelen treft om binnen de vooropgestelde termijnen zijn schulden af te lossen, mag de leverancier het contract opzeggen. Als de klant geen nieuwe leverancier vindt, dan is de netbeheerder verplicht om elektriciteit of aardgas te blijven leveren.

Voor elektriciteit plaatst de netbeheerder dan een budgetmeter. De plaatsing van een budgetmeter is voor beschermde afnemers, dit zijn o.a. mensen die genieten van het sociaal tarief, gratis. Een budgetmeter werkt met een betaalkaart. De klant moet op voorhand zijn betaalkaart opladen en kan dan voor een deel van het opgeladen bedrag elektriciteit aan het volle vermogen gebruiken. Als het opgeladen bedrag opgebruikt is, valt de budgetmeter via de ingebouwde stroombegrenzer terug op zes ampère. Op die manier blijft een minimale levering van elektriciteit gewaarborgd. Afsluiten kan slechts in uitzonderlijke gevallen, namelijk als er sprake is van "klaarblijkelijke onwil" (wel kunnen, maar niet wil betalen) én als de netbeheerder geen toegang krijgt tot de woning om een budgetmeter te plaatsen. Er zal echter nooit worden afgesloten tijdens de koude wintermaanden (tussen 15 december en 15 februari). Als er enkel sprake is van onwil en de klant dus beschikt over een budgetmeter, zal de stroombegrenzer worden uitgeschakeld. Dat betekent dat men nog steeds elektriciteit kan gebruiken als

men ervoor betaald. In ieder geval kan de afsluiting of de uitschakeling van de stroombegrenzer enkel gebeuren na een advies van de Lokale Adviescommissie (LAC). Om een vlotte oplading van de betaalkaarten mogelijk te maken moet er per gemeente minstens één oplaadpunt komen. Voorlopig kan enkel de netbeheerder via de budgetmeter elektriciteit leveren.

Bij de minimale levering voor aardgas werd rekening gehouden met de specifieke kenmerken van aardgas. Het is immers niet mogelijk om continu een minimum aardgasdebiet ter beschikking te stellen, naar analogie met de zes ampère voor elektriciteit. Bovendien moeten aardgasbudgetmeters vooral uit veiligheidsoverwegingen aan specifieke eisen voldoen. Momenteel is nog niet aan alle technische vereisten voldaan. In afwachting van de aardgasbudgetmeter is de netbeheerder verplicht om aardgas te blijven leveren via de klassieke aardgasmeter. Bovendien mag niemand afgesloten worden in de winterperiode (tussen 1 december en 1 maart).

Verder moet de netbeheerder ervoor zorgen dat ieder gezin per kalenderjaar 100 kWh gratis elektriciteit ontvangt, vermeerderd met 100 kWh per gezinslid. Deze regeling geldt ook voor gezinnen waaraan de netbeheerder elektriciteit levert via een budgetmeter.

Naast het plaatsen van budgetmeters en de toekenning van een hoeveelheid gratis elektriciteit, werden nog een aantal andere sociale openbardienstverplichtingen aan de netbeheerders en de leveranciers opgelegd.

Zo zijn de leveranciers verplicht om één duidelijk leesbare factuur naar de klanten te sturen, waarin naast het tarief voor de levering van elektriciteit en aardgas ook het tarief voor het vervoer wordt aangerekend. Beschermde afnemers kunnen hun factuur ook gratis naar een derde partij laten sturen. Verder moeten de leveranciers inlichtingen verstrekken over de elektriciteits- en aardgasfactuur en klanten de mogelijkheid bieden om klachten in te dienen. Tenslotte moeten ze ook diverse betalingsmogelijkheden aanbieden.

De netbeheerder is verplicht om iedereen aan te sluiten op het elektriciteitsnet op voorwaarde dat er een geldige bouwvergunning is bij nieuwbouw en bij bestaande woningen de woning vergund is. Om misbruiken te vermijden, moet hij ervoor zorgen dat meteropnemers en ander personeel zich ondubbelzinnig kunnen identificeren. Bovendien zal de netbeheerder zonder extra kosten de meterstand om de twee jaar komen aflezen ter plaatse. Voor beschermde afnemers is dit zelfs binnen het jaar. Tenslotte moet de meter voor beschermde klanten gratis naar een goed toegankelijke plaats worden verplaatst.

Om de gevolgen van de liberalisering van de elektriciteit- en gasmarkt en meer in het bijzonder de gevolgen voor mensen die leven in armoede, in te schatten, verzamelt het 'Vlaams Netwerk voor Verenigingen waar Armen het Woord nemen' met de steun van de Vlaamse overheid momenteel praktijkervaringen. Vanuit deze ervaringen zal worden onderzocht hoe klanten toegang krijgen tot (nieuwe) leveranciers en netbeheerders en zal nagegaan worden hoe de openbardienstverplichtingen in de praktijk worden omgezet. Eind 2004 zal door de voornoemde vereniging een evaluatierapport aan de overheid worden bezorgd. Dit rapport zal als basis dienen voor de grondige evaluatie van de sociale openbardienstverplichtingen.

Volgende aspecten zullen alvast bij de evaluatie uitgebreid behandeld worden:

- De communicatie naar de kwetsbare maatschappelijke groepen. Ondanks de inspanningen die reeds geleverd werden om deze doelgroepen te bereiken, blijkt het effectief bereik alsnog beperkt te zijn. Er moet naar meer geschikte kanalen worden gezocht om de soms zeer technische materie niet alleen via een gepaste communicatie, maar ook via aangepaste communicatiekanalen naar de sociaal zwakkere doelgroepen te brengen.
- De oprichting van een specifieke ombudsdienst voor de energiemarkt.
- De werking van de Lokale Adviescommissies, de samenwerking met de OCMW's en de interpretatie van het begrip 'klaarblijkelijke onwil'.
- De automatische toegang tot een aantal gegevens, bijvoorbeeld tot de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid, zodanig dat de bewijslast niet langer bij de beschermde afnemer zelf ligt.
- De procedures en administratieve lasten die voor leveranciers en netbeheerders gepaard gaan met de sociale openbardienstverplichtingen.

- De uitwerking van het systeem voor multivendorbudgetmeters met als belangrijke aandachtspunten een evenwicht tussen de kostprijs en de behoeftes van de markt en de timing van invoering.
- De invoering van de budgetmeters voor aardgas.
- De leemtes in de huidige wetgeving, zoals in geval van verhuis.

De uitgebreide evaluatie met beleidsvoorstellen zal in 2005 worden afgerond. Op basis hiervan zal, indien nodig, een voorstel voor bijsturing van de sociale openbardienstverplichtingen worden uitgewerkt.

Wat de beschermde afnemers betreft, zal worden onderzocht of een afstemming van de definitie op de categorieën van afnemers die in aanmerking komen voor het sociaal tarief niet wenselijk is. Dit zou voor een aanzienlijke vereenvoudiging zorgen van de informatie aan de betrokkenen en voor veel meer duidelijkheid binnen de sector. Maar vooral zou het een einde stellen aan het fenomeen dat een niet-beschermde afnemer, door het stellen van een aantal handelingen, kan evolueren tot een beschermde afnemer, bijvoorbeeld door een budgetbegeleiding aan te gaan bij het OCMW. Hierdoor zou een duidelijk onderscheid aangebracht kunnen worden wat het aanrekenen van de kosten voor de plaatsing van een budgetmeter betreft, wat nu niet het geval is.

Uit de huidige praktijk blijkt dat de rapporteringsverplichtingen m.b.t. de sociale openbardienstverplichtingen, te zwaar wegen op de marktpartijen. Dit komt doordat alle gegevens dienen gerapporteerd te worden op gemeentelijk niveau, opgesplitst tussen elektriciteit en aardgas en tussen beschermde en niet-beschermde afnemers. Hiertegenover staat de aangetoonde meerwaarde van het opvragen van al deze gegevens op gemeentelijk niveau. Vanuit beleidsoogpunt zijn een aantal van de gegevens die het huidige besluit verplicht opvraagt, weinig relevant. Tenslotte lijkt het objectieve karakter van de gegevens die door de leveranciers dienen gerapporteerd te worden, niet gegarandeerd te kunnen worden. We onderzoeken dan ook of de rapportering niet beperkt kan worden tot gegevens die enkel door de netbeheerders kunnen overgemaakt worden. In overleg met de sector zal dan ook een sterke vereenvoudiging voorgesteld worden, gebaseerd op het selectiever opvragen van informatie en het tot het absolute minimum beperken van de gegevens die op gemeentelijk niveau moeten worden overgemaakt. Op deze basis kan beleidsrelevante informatie verzameld worden, zonder hiertegenover een onevenredige last te leggen op het vlak van de rapporteringsvereisten.

Informatie, offertes en facturen van energieleveranciers

De vergelijking van de leveringsvoorwaarden en prijzen gehanteerd door de leveranciers van elektriciteit en aardgas aan Vlaamse huishoudelijke en kleine professionele afnemers, zoals beschikbaar op de VREG-website, leverde een essentiële bijdrage aan het transparanter maken van de energiemarkt. Toch volstaat deze duidelijk niet voor het wegnemen van de drempelvrees die bij veel afnemers nog aanwezig is. Daarom dienen verdere inspanningen geleverd op vlak van de begrijpbaarheid en vergelijkbaarheid van de offertes en de informatieve kwaliteit en objectiviteit van het promotiemateriaal dat door de leveranciers gebruikt wordt.

Duidelijkheid over de samenstellende delen van de factuur en de offerte, volledigheid van de prijsformules die gehanteerd worden, inclusief de stand van eventueel gehanteerde parameters in de prijsformule en de wijze waarop deze parameters de prijs beïnvloeden, dit zijn voorbeelden van elementen die via wetgevende weg zullen opgelegd worden, indien de leveranciers er niet in slagen hierin spontaan duidelijkheid te creëren. Alle communicatie die het gevolg is van een leverancierswissel moet duidelijk zijn voor de afnemer, ook wat de timing ervan betreft.

Voorzieningszekerheid

De Vlaamse overheid moet de financiële positie van de leveranciers van nabij opvolgen, ook na de toekenning van de leveringsvergunning, vooral wanneer het gaat om nieuwe en onervaren bedrijven. De opvolging van deze leveranciers is van groot belang om het vertrouwen in de markt te bekomen bij de afnemers van elektriciteit en gas. Hierbij dienen de leveranciers op gelijke voet behandeld te worden, met inachtnaam van de specificiteit van hun bedrijf.

De afnemers moeten tevens de zekerheid krijgen dat bij de stopzetting van de activiteiten van een leverancier de gevolgen voor hen zoveel mogelijk beperkt blijven. Centraal hierbij staat de opmaak van een noodleveranciersregeling, die eindafnemers garandeert dat er continuïteit van energielevering is ingeval hun leverancier zijn activiteiten moet stopzetten. Dit wordt best gekoppeld aan een knipperlichtsysteem, dat de Vlaamse overheid in staat stelt tijdig te achterhalen dat de continuïteit van een leverancier in het gedrang komt.

8 UITBOUWEN VAN DE DISTRIBUTIENETWERKEN EN KWALITEITSTOEZICHT

Het **regeerakkoord** bepaalt dat we een actieplan maken om de aardgasnetten versneld uit te breiden. Onze doelstelling is een aansluitbaarheidsgraad in woongebieden van 95% in 2010 en van 100% in 2020. Dit gebeurt in overleg met de sector.

De Vlaamse Regering zal criteria opstellen voor de uitbreiding van de aardgasnetten. Op die wijze moet er meer duidelijkheid worden geschapen over de planning van de uitbreidingswerkzaamheden. Er is nood bij potentiële eindafnemers om correcte informatie te verkrijgen van de aardgasnetbeheerder, en een tijdige en gemotiveerde weigering indien geen aansluiting kan worden bekomen.

Met het oog op het efficiënt gebruik van de aardgasdistributienetten is het van groot belang dat de uitbreiding van de netten ook effectief aanleiding geeft tot een hogere aansluitingsgraad. Dit zou kunnen worden bekomen door een beperking van de aansluitingskost tot ongeveer 250 euro voor een eenvoudige aansluiting. Dit is het bedrag dat voor de liberalisering van de aardgasmarkt werd aangerekend.

Daarnaast is het ook van belang om de kwaliteit van de distributienetten te bewaken. Dit kan door toetsing van kwaliteitscriteria en de investeringsplanning van de distributienetbeheerders. Hierbij dient een aanvaardbaar evenwicht tussen kosten en kwaliteit te worden nagestreefd, waarbij de eindafnemer op zijn minst dezelfde kwaliteit van dienstverlening als voor de vrijmaking moet worden aangeboden.

9 BESTUURLIJKE ORGANISATIE

Energiedecreet

Tot het einde van de jaren negentig was de energiewetgeving inzake de geregionaliseerde energiebevoegdheden zeer beperkt.

Twee belangrijke ontwikkelingen, met name de liberalisering van de Europese elektriciteits- en gasmarkt en internationale afspraken in verband met het terugdringen van de broeikasgasemissies (het Protocol van Kyoto), hebben de voorbije jaren aanleiding gegeven tot volgende nieuwe wetgeving:

- Elektriciteitsdecreet van 17 juli 2000;
- Aardgasdecreet van 6 juli 2001;
- REG-decreet van 2 april 2004;
- Oprichtingsdecreet van de VREG van 30 april 2004;
- Energieprestatiedecreet van 7 mei 2004.

Deze verschillende nieuwe regelgevingen werken voor een groot stuk op elkaar in. De liberaliseringsdecreten bevatten een decretale basis voor het opleggen van REG-acties (openbare dienstverplichtingen inzake REG) en een ondersteuningsmechanisme voor investeringen in hernieuwbare energiebronnen (groenestroomcertificatensysteem). Ook het REG-decreet bevat bepalingen om energie-

efficiëntie en milieuvriendelijke productievormen van energie te ondersteunen. Het Energieprestatiedecreet is erop gericht om de energieprestaties van gebouwen te verbeteren.

Het Elektriciteitsdecreet heeft inmiddels reeds verschillende wijzigingen ondergaan die de transparantie van de regelgeving heeft aangetast.

In het kader van het Actieplan Wetsmatiging 2003-2004 werd de coördinatie van de Vlaamse energiewetgeving als project opgenomen.

De verantwoording van dit project is de volgende:

‘Onder impuls van de liberalisering van de energiemarkten enerzijds en de toenemende bewustwording van de klimaatproblematiek anderzijds, is in Vlaanderen op korte tijd zeer veel nieuwe energieregelgeving tot stand gekomen. Die wetgeving werd gefaseerd uitgewerkt om snel de meeste noodzakelijke bepalingen te regelen. De keerzijde is echter dat de betrokken decreten reeds herhaaldelijk zijn gewijzigd en dat de uitvoeringsregeling versnipperd is over een vijftiental besluiten. Dit gaat ten koste van de toegankelijkheid, de legistieke kwaliteit en inhoudelijke samenhang van de reglementering. Via coördinatie en codificatie van deze regelgeving (decreten en besluiten) kunnen deze problemen worden verholpen. Daarom zullen het Elektriciteits- en Aardgasdecreet worden geïntegreerd in één decreet en wordt de bijbehorende uitvoeringsreglementering opgenomen in één uitvoeringsbesluit. Bij die coördinatie zal bovendien reeds rekening worden gehouden met de latere uitbreiding van het project tot redactie van één Energiedecreet en één Energiebesluit waarin alle regelgeving zal worden geïntegreerd (vrijmaking van de markt, rationeel energiegebruik, hernieuwbare energiebronnen,...). Het project moet leiden tot een beter samenhangende en meer transparante energiewetgeving. Er wordt gezorgd voor een logische opbouw van de hoofdstukken. Procedures worden op elkaar afgestemd. Beperkte inhoudelijke wijzigingen moeten het geheel coherenter maken. Onder meer door schrapping van overgangsbepalingen die niet langer van toepassing zijn, zal ook de omvang van de reglementering worden gereduceerd.’

In een eerste fase zal het decreet houdende algemene bepalingen van het energiebeleid, het zogenaamde Energiedecreet, worden uitgewerkt. Dit Energiedecreet zal zich niet beperken tot de coördinatie van het Elektriciteits- en Aardgasdecreet. Het zal de bepalingen van alle bovenstaande decreten bevatten. Verouderde of overbodige bepalingen van deze decreten zullen worden opgeheven. Formuleringen zullen worden gepreciseerd en geactualiseerd. Er zal plaats zijn voor de invoering van nieuwe beleidsinzichten en lacunes in bestaande decreten zullen erin worden weggewerkt.

De VREG zal als piloot optreden voor de coördinatie van de wetgeving in verband met de vrijmaking van de elektriciteits- en aardgasmarkten. ANRE zal instaan voor de coördinatie van de decretale bepalingen in verband met de andere aspecten van het energiebeleid. De cel Wetsmatiging zal ondersteuning verlenen bij de procesuitvoering. Het voorontwerp van Energiedecreet zal voor principiële goedkeuring in 2005 aan de Vlaamse Regering worden voorgelegd. De bekrachtiging en afkondiging van dit Energiedecreet wordt verwacht in 2006.

In een tweede fase zal een project worden overwogen om de uitvoeringsbesluiten inzake de energiewetgeving te coördineren en op te nemen in een Energiebesluit. Dit project zal worden onderzocht na de principiële goedkeuring van het voorontwerp van Energiedecreet.

Het Vlaams Energieagentschap

Bij de uitvoering van het Vlaams energiebeleid zijn verschillende organisaties betrokken:

- Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie (ANRE). Beleidsondersteuning en –uitvoering inzake de bevordering van het rationeel energiegebruik en de bevordering van de milieuvriendelijke energieproductie. Afdeling van de administratie Economie van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (37 personeelsleden)
- Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG). Toezicht op de werking van de geliberaliseerde elektriciteits- en gasmarkt. Vlaamse Openbare Instelling (19 personeelsleden)
- Verificatiebureau. Monitoring van het benchmarkingconvenant. Volledige financiering met overheidsmiddelen (via dotatie VITO – referentieopdracht) (6 personeelsleden)

- Vzw ODE Vlaanderen. Informatiezender in verband met hernieuwbare energie. Voor 70 à 75% gefinancierd met overheidsmiddelen (jaarlijkse werkingssubsidie op basis van een goedgekeurd werkprogramma) (3 personeelsleden)
- Vzw Cogen Vlaanderen. Informatiezender in verband met WKK. Voor 2/3 gefinancierd met overheidsmiddelen (jaarlijkse werkingssubsidie op basis van een goedgekeurd werkprogramma) (5 personeelsleden)
- GOM's. Aan elke GOM worden, via de opdrachtenfunctie, jaarlijks financiële middelen verstrekt voor de financiering van een energieconsulent. Twee GOM's (Oost- en West-Vlaanderen) hebben een energieconsulent in vast dienstverband. Eén GOM (Limburg) heeft een energieconsulent ingeschakeld op zelfstandige basis.
- VITO. Kleine cellen bij VITO staan in voor de opmaak van de Vlaamse Energiebalans en beleidsondersteunend onderzoek inzake energieaspecten die verband houden met het klimaatbeleid. Volledige financiering met overheidsmiddelen (via dotatie VITO – referentieopdracht).

Het besluit van de Vlaamse Regering tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap, het Vlaams Energieagentschap, werd definitief goedgekeurd op 16 april 2004.

De Vlaamse Regering dient de datum van inwerkingtreding nog vast te leggen.

De missie van het Vlaams Energieagentschap bestaat uit het uitvoeren van een op duurzaamheid gericht energiebeleid door het inzetten van de beleidsinstrumenten op een kostenefficiënte en kwaliteitsvolle manier.

Het Vlaams Energieagentschap zal in hoofdzaak de activiteiten van de energiecel van ANRE voortzetten.

De activiteiten van de energieconsulenten van de GOM's zullen eveneens in het Vlaams Energieagentschap worden geïntegreerd zodat ook voor de doelgroep 'bedrijven' het Vlaams Energieagentschap de centrale actor wordt betreffende de beleidsacties. Het Vlaams Agentschap Ondernemen (VAO) zal ondersteunend werken door een eerstelijnsadvies- en doorverwijzingsfunctie op zich te nemen.

De algemene sensibiliseringsopdrachten inzake hernieuwbare energie en WKK die momenteel door de vzw ODE Vlaanderen en de vzw Cogen Vlaanderen worden uitgevoerd, worden eveneens ondergebracht bij het Vlaams Energieagentschap.

VREG

De Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt, afgekort VREG, werd opgericht in het Elektriciteitsdecreet als een Vlaamse Openbare Instelling. In het kader van het project Beter Bestuurlijk Beleid tot hervorming van de Vlaamse overheid, werd ervoor gekozen om de VREG om te vormen tot een Publiekrechtelijk vormgegeven Extern Verzelfstandigd Agentschap.

Dit bleek niet evident, gegeven de criteria die BBB voorziet voor het statuut van een EVA. Toch was de keuze voor dit statuut voor de VREG onvermijdelijk. Het onafhankelijke karakter van een regulator maakt immers dat de instelling het EVA-statuuut moet krijgen om geloofwaardig haar rol te kunnen spelen.

De vormvereisten van een EVA passen echter niet goed bij de VREG. Het lijkt immers bijzonder zwaar voor een instelling met minder dan 20 personeelsleden een raad van bestuur te moeten oprichten. De bekommernis moet dan ook zijn de slagkracht en snelheid van handelen van de instelling niet te fnuiken door onaangepaste besluitvormingsprocessen of -structuren. Daarom dienen zeker de taken die het operationeel beleid van de instelling uitmaken, toevertrouwd te worden aan het Directiecomité van de VREG.

Voor de controle door de voogdijoverheid op de werking van de VREG is de beheersovereenkomst het aangewezen instrument. Hierin worden immers duidelijk doelstellingen opgenomen en afspraken over de wijze waarop deze dienen nagestreefd te worden.

De omvorming tot een Publiekrechtelijk vormgegeven Extern Verzelfstandigd Agentschap werd geregeld in het decreet van 30 april 2004. De Vlaamse Regering dient de datum van de inwerkingtreding van dit decreet nog vast te leggen.

Als gevolg van de omvorming van de VREG tot EVA, dienen de bestuurs- en beheersstructuren van de VREG te worden aangepast. Er zal een Raad van Bestuur dienen te worden opgericht, bestaande uit minstens drie bestuurders, die zal worden aangeduid door de Vlaamse Regering. De bestuurders dienen te voldoen aan strenge onafhankelijkheidsvereisten, zowel ten opzichte van de energiesector als de politieke overheden.

Het dagelijks bestuur van de VREG zal in handen liggen van een gedelegeerd bestuurder, aan te stellen door de Vlaamse regering. De relatie tussen de Raad van Bestuur en de gedelegeerd bestuurder zal worden vastgesteld in een huishoudelijk reglement.

De VREG heeft als missie de regulering, de controle en de bevordering van de transparantie van de elektriciteits- en gasmarkt in het Vlaamse Gewest. De uitvoering van deze missie zal het voorwerp uitmaken van een beheersovereenkomst die zal afgesloten worden tussen de VREG en de Vlaamse Regering.

DEEL 6 NAAR EEN INCLUSIEF BELEID

Naast een voortgezette defederalisering dient ook zorg te worden besteed aan horizontale bevoegdheidssamenwerking. Het **regeerakkoord** stelt: “We zorgen ervoor dat de bevoegde ministers inzake leefmilieu, ruimtelijke ordening, energie en economie, landbouw, volksgezondheid en mobiliteit, en landschapszorg met hun respectieve administraties een gecoördineerd en goed afgestemd beleid voeren.” Hieronder volgen de belangrijkste aandachtspunten voor deze legislatuur.

1 ENERGIEONDERZOEK EN -ONTWIKKELING

Het **regeerakkoord** stipuleert:

- We stimuleren onderzoek in hernieuwbare energie.
- We versterken het onderzoeks- en innovatiepotentieel binnen het beleidsdomein landbouw en visserij met specifieke aandacht voor het toepassingsgericht, praktijkgericht en beleidsgericht onderzoek onder meer met het oog op de introductie en verbetering van teelten gericht op het opwekken van groene energie of de productie van grondstoffen.

De voorwaarden inzake het milieutechnologisch en met name vooral ook het energietechnologisch onderzoek, worden vastgelegd via de IWT-maatregel ‘Duurzame Technologische Ontwikkeling’ (DTO) dat algemeen, over alle IWT-programma’s heen, de modaliteiten vastlegt voor de subsidiëring van onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten inzake energiebesparing en de hernieuwbare energiebronnen. Binnen de IWT-programma’s wordt extra steun toegekend indien voldaan wordt aan de voorwaarden van de maatregel Duurzame en Technologische Ontwikkeling.

VITO is op het vlak van innovatie actief in drie belangrijke onderzoeksdomeinen, respectievelijk de materiaaltechnologie, de milieu- en procestechnologie en ten slotte de energietechnologie. Deze drie onderzoeksdomeinen weerspiegelen zich ook in de organisatie van VITO en dus ook in de inzet van haar middelen. Binnen haar onderzoeksdomein energietechnologie, biedt VITO aan energieleveranciers, apparatenbouwers, eindgebruikers en de overheid ondersteuning in hun streven naar rationeel energiegebruik, het optimaal inzetten van beschikbare of hernieuwbare energiebronnen en de daaraan gekoppelde vermindering van de CO₂-emissies.

Op het gebied van energietechnologie, concentreren de onderzoeksactiviteiten van IMEC zich op het onderzoek en de ontwikkeling van fotonvoltaïsche zonnecellen voor de productie van elektriciteit uit

zonlicht. Het onderzoek richt zich zowel naar de zonnecellen op basis van silicium, als naar de organische zonnecellen.

In het kader van het Vlaams klimaatbeleidsplan werd het Milieu-innovatieplatform (MIP) opgericht (goedkeuring Vlaamse Regering op 7 mei 2004). Het MIP zal alle spelers samenbrengen die in Vlaanderen actief zijn inzake ontwikkeling van milieu- en energietechnologie. Door het samenbrengen en onderling afstemmen van hun bevoegdheden en overheidsinstrumenten wil de Vlaamse Regering de Vlaamse milieu- en energietechnologie meer kansen geven op effectieve marktpenetratie en innovatie. Het opzet beoogt in eerste instantie de onderlinge afstemming van het Vlaamse innovatiebeleid, het milieubeleid en het energiebeleid. Het platform voorziet ook een aantal effect- en prestatie-indicatoren en effect- en prestatieingen in te voeren.

2 ECOLOGIESTEUN

Het **regeerakkoord** stipuleert:

- We stimuleren investeringen in hernieuwbare energie.
- We stimuleren investeringen in energie-efficiëntie.

De Vlaamse Regering keurde het besluit tot toekenning van steun aan ondernemingen voor ecologie-investeringen in Vlaanderen definitief goed op 1 oktober 2004. Het besluit geeft invulling aan het ecologieliik, opgenomen in het decreet van 31 januari 2003 over het economisch ondersteuningsbeleid. Een limitatieve technologieënlijst met milieuperformantiefactoren zal de grootte van de investeringssteun mee bepalen. De premie is een belangrijke hulp voor bedrijven om de Kyoto-doelstelling te halen.

In het najaar van 2004 zal de nieuwe ecologieregelgeving – ecologiepremie genaamd – gelanceerd worden.

Naast de administratieve vereenvoudiging die zal gebeuren door het on-line indienen van een dossier is vooral de selectiviteit in de nieuwe regelgeving belangrijk. Enerzijds zullen veel minder technieken in aanmerking komen maar anderzijds zullen de aanvaarde technieken van een hoger steunpercentage kunnen genieten. Zo zal de ecologiepremie een extra stimulans vormen om in deze technieken te investeren.

Investeringen in REG, WKK en hernieuwbare energie vormen een essentieel onderdeel van de technieken die vallen binnen de ecologiepremie.

Zo wordt voor energiebesparende investeringen de steunhoogte afhankelijk gemaakt van de energiebesparing of beter gezegd de CO₂-emissiereductie. Hoe hoger de reductie, hoe hoger de steun. Bovendien wordt de steun slechts uitbetaald wanneer bewezen is dat de reductie effectief is gerealiseerd.

Naast de steun voor REG-investeringen wordt ook steun voorzien voor investeringen in WKK en hernieuwbare energie. Het nadeel dat deze technieken ondervinden binnen de ecologiepremie door het feit dat – omwille van de Europese regelgeving – de opbrengsten van certificaten en alle andere besparingen, voordelen of opbrengsten in mindering dienen gebracht te worden, wordt gedeeltelijk ondervangen door voor deze technieken een hoger steunplafond te voorzien.

3 REG EN HET LANDBOUWBELEID

Het **regeerakkoord** stipuleert:

Er moet een flankerend beleid gevoerd worden om tot een duurzame energievoorziening van de glastuinbouwsector te komen en haar concurrentiepositie te versterken.

De energieprijzen zijn van grote invloed op de rendabiliteit en de concurrentiepositie van de Vlaamse glastuinbouwbedrijven. Door instabiliteit op de oliemarkten is de olieprijs sterk gestegen. De glastuinbouwsector wordt ook geconfronteerd met stijgende aardgasprijzen. Voor de liberalisering van de aardgasmarkt gold voor de tuinbouwsector een gunsttarief. Deze gunstige tarieven gaven evenwel aanleiding tot kruissubsidies die in een vrijgemaakte markt onhoudbaar zijn.

Vanuit het bevoegdheidsdomein Landbouw en meer bepaald vanuit het Landbouwklimaatactieplan, worden via het VLIF (Vlaams Landbouwinvesteringsfonds) energiebesparende investeringen in de glastuinbouw tot 40% betaald. De administratie Land- en Tuinbouw (ALT) zorgt via demonstratieprojecten eveneens voor sensibilisering rond energiebesparende technieken in de glastuinbouw. Daarnaast kan de glastuinbouwsector ook genieten van fiscale voordelen bij investeringen in energiebesparende maatregelen. In opdracht van de administratie Land- en Tuinbouw loopt een demonstratieproject naar houtige biomassateelt en een onderzoek naar de juridische, economische, sociale, ecologische en technische aspecten van korte-termijnomloopbossen voor energieproductie in Vlaanderen.

Op 14 maart 2003 werd het actieplan "Naar een duurzamere glastuinbouw in Vlaanderen" door de Vlaamse Regering bevestigd. Dit actieplan is het resultaat van de visievorming door de landbouwsector en de overheid omtrent de toekomst van de glastuinbouw. Een werkgroep 'energievoorziening' werd opgericht met als doel na te gaan op welke wijze met de aardgasnetbeheerders tot afspraken kan worden gekomen om het distributienet aan te passen of uit te breiden zodat meer glastuinbouwbedrijven kunnen aansluiten op het net. De werkgroep 'vestiging van glastuinbouwbedrijven' wil de voorwaarden creëren om nieuwbouw van energie-efficiënte en milieuvriendelijke kassen mogelijk te maken en glastuinbouwbedrijvenszones te stimuleren (met extra voordelen op het vlak van energieclustering).

De betrokkenheid van het bevoegdheidsdomein Energie situeert zich verder op het vlak van het ondersteunen van warmtekrachtkoppeling via motoren in deze sector. Vanaf 2005 treedt het ondersteuningsmechanisme voor WKK in werking.

Het bevoegdheidsdomein Landbouw organiseert regelmatig rondetafelgesprekken met de sector en de andere bevoegdheidsdomeinen om de uitwerking van het actieplan met betrekking tot een duurzamere glastuinbouw, waaronder energie-efficiëntie, in Vlaanderen verder te zetten.

4 REG EN HET MOBILITEITSBELEID

Het **regeerakkoord** stipuleert dat we het voortouw zullen nemen om nieuwe technologieën te integreren in het voertuigenpark van de overheid.

Eén van de doelstellingen van een duurzaam mobiliteitsbeleid in Vlaanderen is het terugdringen van de schade aan milieu en natuur, ook al neemt de mobiliteit verder toe. In het Vlaams klimaatbeleidsplan 2000-2005 zijn 3 projecten opgenomen die rechtstreeks invloed hebben op het energiegebruik voor verkeer en vervoer. Project 17 handelt over de introductie van CO₂-arme brandstoffen en alternatieve voertuigen voor het wegverkeer. Project 22 beoogt het stimuleren, aanleren en introduceren van een energiezuinige rijstijl. In project 27 wordt de implementatie van het Mobiliteitsplan Vlaanderen beschreven. Het ontwerp mobiliteitsplan Vlaanderen werd principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering in oktober 2003 en beschrijft de ontwikkeling van de mobiliteit in de komende jaren. De uitgewerkte strategie in het Mobiliteitsplan zal eveneens bijdragen tot een verminderd energieverbruik.

In de strategie en projecten rond een energiezuinig en milieuvriendelijk mobiliteitsbeleid zijn verschillende actoren betrokken, waaronder ANRE, WIM, Mobiliteitscel (LIN), Aminal, AWV, AWZ, VVM-De Lijn, Arohm, AOSO, gemeenten en provincies, wetenschappelijke instellingen en de federale overheid.

De uitvoering van Richtlijn 2003/30/EG van 8 mei 2003 ter bevordering van gebruik van biobrandstoffen of andere hernieuwbare brandstoffen in het vervoer is verdeeld over gewestelijke en federale

bevoegdheden. Op gewestelijk vlak bevinden de bevoegdheden zich bij landbouw voor de energieteelten en bij mobiliteit voor de promotie of bevordering van de erkende biobrandstoffen. De federale bevoegdheden hebben hoofdzakelijk betrekking op fiscaliteit, de brandstofkwaliteit en het bijmengen in klassieke brandstoffen (productnormering). De richtlijn stelt dat de lidstaten zorg moeten dragen dat een minimaal aandeel van biobrandstoffen én andere hernieuwbare brandstoffen op de markt aangeboden wordt. De federale overheid moet onderzoeken welk streefpercentage voor biobrandstoffen België kan voorop stellen. In overleg met de gewesten moet vastgelegd worden in welke mate biobrandstoffen intern geproduceerd kunnen worden, dan wel ingevoerd moeten worden. Op fiscaal vlak dienen vloeibare biobrandstoffen in ieder geval vrijgesteld te worden van accijnzen om concurrentieel te zijn met fossiele brandstoffen.

5 REG EN HET HUISVESTINGSBELEID

Het **regeerakkoord** stipuleert dat we, gekoppeld aan de energieprestatiecertificaten, het gewestelijk aandeel in de onroerende voorheffing voor lage-energiewoningen verlagen.

De verlaging van het gewestelijk deel van de onroerende voorheffing voor lage-energiewoningen zal gelijktijdig met de gefaseerde invoering van het energieprestatiecertificaat moeten verlopen: vanaf 2006 voor nieuwbouwwoningen, vanaf 2008 voor bestaande lage-energiewoningen. De Europese richtlijn legt de invoering van het energieprestatiecertificaat niet op voor bestaande woningen die niet verkocht of verhuurd worden. De gefaseerde invoering voor bestaande lage-energiewoningen zal vertrekken van certificaten voor woningen die aan zeer strenge energieprestatie-eisen voldoen (passiefhuizen), waarna jaar na jaar, afhankelijk van het aantal certificaten dat door de markt kan worden afgeleverd, deze energieprestatie-eis zal worden afgezwakt tot op het eiseniveau van een 'normale' lage-energiewoning.

Een van de doelstellingen van het Vlaamse woonbeleid is het realiseren van het recht op wonen voor iedereen door het ter beschikking stellen van aangepaste, kwaliteitsvolle woningen. Vlaanderen blijft echter kampen met een groot aantal woningen van slechte kwaliteit. De kwaliteit van een woning omvat vele facetten waaronder de constructie (volume, bouwtechnische toestand, isolatie, ...), de binneninrichting (basisuitrusting, verwarming, ...) en de algemene condities inzake veiligheid en gezondheid. Een aantal van deze aspecten zijn gerelateerd aan het beleidsdomein energie.

In het Vlaams klimaatbeleidsplan 2000-2005 zijn 5 projecten opgenomen die een invloed hebben op het energiegebruik van woningen.

Project 19 omvat een aantal demonstratieprojecten ter bevordering van REG in de sociale woningbouw.

Project 20 beschrijft een aantal energiebesparende maatregelen die genomen werden bij het bouwen van nieuwe en het renoveren van oude sociale woningen. Zo werd de K55-norm verstrengd tot K45 voor alle nieuwbouwwoningen. Aan buitenwanden werden maximale U-waarden opgelegd bij nieuwbouw en renovatie. Bijkomend worden er eisen gesteld inzake koudebruggen, ventilatie en het rendement van verwarmingsinstallaties. Naast deze opgelegde eisen worden er ook aanbevelingen gegeven om REG in de sociale woningbouw uit te bouwen. Het gaat ondermeer over het plaatsen van condensatieketels op aardgas, het optimaliseren van installaties voor verwarming en sanitair warm water en de aanwending van zonne-energie.

Project 36 omschrijft de sensibiliserings- en informatiecampagnes die gevoerd worden om duurzaam bouwen en meer bepaald REG te promoten bij de sociale huisvestingsmaatschappijen.

Project N2 behandelt de wijziging van het besluit dat de verbeterings- en aanpassingspremies regelt. Hierbij werden de forfaitaire premiebedragen opgetrokken en werd het lijstje met subsidieerbare verbeteringswerken uitgebreid, onder andere met een aantal isolatiemaatregelen en verbeteringen aan de verwarmingsinstallatie.

Tot slot omvat project N5 een beschrijving van een studie die opgestart werd om het energievoordeel van collectieve stookinstallaties in sociale huisvestingsprojecten in kaart te brengen, evenals de opties die bestaan om deze te promoten in een geliberaliseerde energiemarkt.

6 REG IN OVERHEIDSGEBOUWEN

Het **regeerakkoord** stipuleert dat we een energie- en milieubalans opmaken bij elke verbouwing of nieuwbouw van een overheidsgebouw. Voor alle grote overheidsgebouwen houden we een energieboekhouding bij en voeren we een energieaudit uit.

In het kader van de Europese richtlijn betreffende de energieprestaties van gebouwen dienen alle grote publieke gebouwen over een energieprestatiecertificaat te beschikken. Deze verplichting zal in het Vlaamse Gewest gefaseerd worden ingevoerd vanaf 2007.

Een certificaat zal op basis van de gegevens van een energieboekhouding worden verstrekt. De verplichting om een energieboekhouding voor publieke gebouwen bij te houden, is dus vrij dringend.

Op basis van de gegevens van deze energieboekhouding zal het energieprestatiecertificaat worden afgeleverd dat op een zichtbare plaats in het gebouw dient te worden opgehangen (voorbeeldfunctie).

De Vlaamse overheid werkt een actieplan 2005-2010 voor het thema energie uit. Dit actieplan is gericht naar de gehele Vlaamse overheid en omvat minstens volgende elementen:

- een overzicht van de huidige situatie en acties rond energiezorg;
- een analyse van de nog te ondernemen acties;
- duidelijke afspraken in verband met de verdeling van taken en verantwoordelijkheden.

De bestaande omzendbrieven rond rationeel energiegebruik (in casu “Maatregelen bestemd om het energieverbruik der verwarmings- en verlichtingsinstallaties te verminderen”) worden geactualiseerd.

De aanspreekpunten en sleutelfiguren zoals gebouwverantwoordelijken en verantwoordelijken voor aankoop, krijgen bijkomende vorming om de nodige aandacht te besteden aan het thema energie bij de uitvoering van hun taken.

Er wordt een communicatie- en sensibilisatiecampagne opgezet. Doel is:

- een draagvlak voor energiezorg creëren;
- een mentaliteits- en vooral ook een gedragsverandering van alle betrokkenen;
- het personeel informeren over de geplande en uitgevoerde activiteiten en hun resultaten;
- het personeel de nodige informatie verstrekken om hun bijdrage te leveren aan de geplande acties en het behalen van de vooropgestelde doelen;
- informeren van derden (burgers e.d.) over de inspanningen die de Vlaamse overheid in haar eigen diensten onderneemt op vlak van energie. Dit past in de voorbeeldfunctie van de Vlaamse overheid.

Alle entiteiten zullen in hun actieplan milieuzorg 2005 specifiek aandacht aan het thema energie moeten besteden. Alle entiteiten dienen systematisch rekening te houden met energiecriteriën bij de aankoop van goederen en diensten. Alle entiteiten zullen de nodige gegevens registreren om hun energieverbruik permanent te kunnen opvolgen.

7 REG IN ONDERWIJS

Onderwijs vormt een zeer belangrijke doelgroep binnen het energiebeleid. Enerzijds zijn de leerlingen van vandaag de energiegebruikers, maar ook de wetenschappers, technici en beleidsmakers van morgen. Zij zullen een energiebeleid uitstippelen en milieuvriendelijke technieken en productiemethoden ontwikkelen. Anderzijds kan er in schoolgebouwen nog heel wat energie worden bespaard. Vanuit deze twee invalshoeken zullen dan ook een aantal acties ondernomen worden.

Het is van belang dat kinderen reeds in hun opleiding bewust gemaakt worden van het energieprobleem en dat hen al vroeg een energiebesparend gedrag aangeleerd wordt. Energie is echter een zeer technische en complexe materie. Om de leerkrachten te ondersteunen om het thema energie uit te werken in hun lessen, zullen de huidige educatieve pakketten voor het lager en secundair onderwijs op regelmatige basis worden geëvalueerd en bijgestuurd. Een van de belangrijke aandachtspunten hierbij is het uitwerken van een specifiek pakket voor het technisch en het bijzonder onderwijs. Bovendien zullen een aantal meer ludieke acties, zoals de wedstrijd voor de “Meest energiebewuste klas” en de bezoeken aan installaties op hernieuwbare energie worden verder gezet.

Het **regeerakkoord** stelt dat we ruimere mogelijkheden geven aan scholen om de schoolinfrastructuur weer volledig in orde te brengen en aan te passen aan de huidige verwachtingen en normen. Hierbij worden de alternatieve financieringsmogelijkheden ingeschakeld. Vanaf 1 januari 2006 zijn nieuwe schoolgebouwen verplicht om aan de energieprestatieregelinggeving te voldoen. In bestaande schoolgebouwen kan dikwijls echter zeer veel energie worden bespaard. Het grootste probleem om energiezuinige investeringen door te voeren, is een gebrek aan financiële middelen. Alternatieve financieringsmogelijkheden zouden hiervoor een oplossing kunnen bieden. De mogelijkheden voor derdepartijfinanciering voor scholen zullen worden onderzocht. Als dit een haalbaar alternatief blijkt, dan zullen een aantal voorbeeldprojecten opgestart worden. Daarnaast vormt ook het gebrek aan technische kennis dikwijls een probleem. In samenwerking met de koepelorganisaties zal worden bekeken of het mogelijk is om voor een bepaalde periode een energieconsulent voor de scholen aan te stellen. Deze consulent zou de scholen kunnen adviseren bij de implementatie van kostenefficiënte energiezuinige maatregelen.

8 MILIEUVRIENDELIJKE ENERGIEPRODUCTIE EN ANDERE BELEIDSVELDEN

Het **regeerakkoord** stelt als doelstelling voor de productie van groene stroom in Vlaanderen tegen 2010, conform de Europese richtlijn inzake hernieuwbare energiebronnen, een aandeel van 6% in de totale elektriciteitsleveringen voorop.

Op 1 oktober 2004 heeft de Vlaamse Regering de Vlaamse minister, bevoegd voor het energiebeleid, ermee gelast om in overleg met de sector de juridische en praktische belemmeringen voor de groenestroomproductie in het Vlaamse gewest in kaart te brengen en in samenspraak met de bevoegde ministers voorstellen voor te bereiden om op termijn deze belemmeringen ongedaan te maken.

De omzendbrief betreffende de inplanting van windturbines dateert van 2000. Op basis van de inmiddels opgedane ervaring kan deze omzendbrief in de loop van deze legislatuur verfijnd en geactualiseerd worden.

Ook de omzendbrief inzake de inplanting van mestbe- en verwerkingsinstallaties dateert van 2000. Uit de nieuwe inzichten rond de energetische valorisatie van mest is gebleken dat deze omzendbrief op dit gebied verder verfijnd en geactualiseerd kan worden.

Ruimtelijke ordening

In de komende jaren moet prioritair onderzocht worden waar bijkomende gewestelijke Ruimtelijke Uitvoeringsplannen voor de inplanting van windturbines mogelijk zijn.

Havens

Het grootste potentieel voor windturbines op land (60%) situeert zich in de havengebieden. Er zijn dan ook reeds grootschalige projecten in alle havengebieden opgestart. Het ter beschikking stellen van gronden voor windenergieprojecten is ook financieel interessant voor de havenbedrijven. Het potentieel in havengebieden zal dan ook verder prioritair onderzocht worden.

Ook bij de actualisatie van de omzendbrief zullen de mogelijkheden voor de inplanting van windturbines in havengebieden prioritair voorzien worden.

Leefmilieu

Verbranding van biomassa of biogas gaat gepaard met de emissies van schadelijke stoffen die onder controle moeten gehouden worden via de emissiereggeving. Bij de omzetting van de LCP- en NEC-richtlijnen (Large Combustion Plants en National Emission Ceilings-richtlijnen) in de Vlaamse regelgeving werden voor stookinstallaties op biomassa, biogas en stortgas soepelere emissienormen voorzien die rekening houden met de mogelijkheden van deze installaties. In dit kader is het tevens belangrijk het onderscheid tussen biomassa als brandstof en biomassa als afval scherp te stellen, en zelfs voor biomassa-afval emissiegrenswaarden te hanteren die rekening houden met de hele impact op het milieu, inclusief vermeden fossiel brandstofgebruik.

In het kader van de administratieve vereenvoudiging moet bekeken worden in hoeverre de procedures van vergunningen en/of milieueffectenrapportering soepeler kunnen worden doorlopen.

9 OVERLEG MET HET FEDERALE EN EUROPESE NIVEAU

Er is niet alleen binnen de Vlaamse bevoegdheidsdomeinen beleidsafstemming nodig, maar ook met het federale niveau dient een aantal specifieke elementen of energiedossiers voor overleg te worden voorgelegd. In het huidige kader, en dus behoudens verdere stappen in de staatshervorming, worden deze dossiers illustratief en niet-limitatief weergegeven in ondergaande tabel.

Tabel 15: Energiedossiers voor federaal overleg

Actie	Huidige stand van zaken / te ondernemen acties
Om tot een betere werking van de vrijgemaakte elektriciteitsmarkt te komen dringen wij bij de federale overheid aan om effectieve maatregelen om het aanbod aan vrij beschikbare elektriciteit op de markt te verhogen.	Opgenomen in Vlaams regeerakkoord.
Aanvaarden van de volledige kostprijs van de openbardienstverplichtingen van de netbeheerders in de distributie- en transporttarieven: wettelijk initiatief om de opdracht van de CREG duidelijk te maken	Wettelijk initiatief nog op te starten.
Wijze van uitvoering van de Europese (ontwerp)richtlijnen inzake biobrandstoffen (accijnzen en normering)	Op Europees niveau is op 8 mei de Richtlijn 2003/30/EG ter bevordering van het gebruik van biobrandstoffen in het vervoer en op 27 oktober 2003 de Richtlijn 2003/96/EG tot herstructurering van de communautaire regeling voor de belasting van energieproducten en elektriciteit (PB L 283/51) goedgekeurd. De federale minister bevoegd voor het leefmilieu heeft de verantwoordelijkheid op zich genomen voor de omzetting en uitvoering van de richtlijn ter bevordering van het gebruik van biobrandstoffen. De regelgeving omtrent een verlaagd accijnstarief op biobrandstoffen op basis van Richtlijn 2003/96/EG wordt opgesteld door de federale minister bevoegd voor Financiën. Het Vlaamse Gewest wenst duidelijkheid over de acties die worden gepland naar aanleiding van deze richtlijnen en wenst op de hoogte te worden gebracht van de Belgische rapportage inzake de richtlijn ter bevordering van het gebruik van biobrandstoffen aan de Europese Commissie.

Voorstel wijziging plafondbedrag fiscale aftrek energiebesparende investeringen door personen	In de federale superministerraad van Oostende werd een aanpassing van de huidige fiscale voordelen vastgelegd, waarbij Vlaamse eisen gedeeltelijk werden meegenomen: - belastingsvermindering steeds 40% - totaal bedrag opgetrokken tot maximaal 600 euro - ook huurders komen in aanmerking - Deze maatregel treedt in voege voor inkomsten van het jaar 2005. Het verhoogd maximumbedrag wordt echter niet toegepast voor nieuwbouw die dus onder de vroegere regeling valt. De Vlaamse Regering vroeg om het maximumbedrag op te trekken tot 1000 euro zowel voor nieuw- als vernieuwbouw.
Permanente regeling van BTW van renovatiewerken op 6%	Verlengd tot eind 2005.
Bebakeningvoorschriften windturbines	Het ontwerp van de circulaire federale GDF-03 is intussen in een finale fase maar de gewesten worden niet geïnformeerd over de laatste ontwikkelingen of betrokken bij het lopende overleg.
Productbeleid	Het federaal klimaatplan beschrijft de uitbreiding van het systeem van labeling huishoudtoestellen, met omzetting van richtlijn 2003/66/EG tegen 30 juni 2004. Bijkomende acties: - identificatie prioritaire producten klimaatbeleid - labels banden
Herziening energiefiscaliteit	Er zijn diverse KB's en federale beslissingen die vrijstellingen verlenen van de Europese minimale energiebelasting voor bedrijven die een gewestelijke energiebeleidsovereenkomst hebben. Met betrekking tot dit dossier heeft de Vlaamse overheid bijkomend een aantal aandachtspunten geformuleerd.
Labelling ICT-toestellen (productnormering)	Op basis van labels is het voeren van REG-maatregelen in de ICT-sector mogelijk. REG-inspanningen inzake ICT kunnen opgenomen worden in het milieulogo voor bedrijven.

Om adequaat en accuraat uitvoering te kunnen geven aan Europese regelgeving wenst het Vlaamse Gewest van bij de aanvang een actievere rol te spelen bij de communautaire besluitvorming.

DEEL 7 BEGROTINGSMIDDELEN

De reguliere begroting Energie (exclusief begrotingsfondsen)

Voor de uitvoering van het energiebeleid belopen de in de reguliere begroting voorziene beleidskredieten voor 2005 7,7 miljoen euro.

De voornaamste uitgavenposten worden gevormd door:

- dotatie aan de VREG (2,5 miljoen euro)
- subsidieprogramma fotovoltaische zonnepanelen (1,56 miljoen euro)
- ontwikkeling Energieprestatiedatabank (1,5 miljoen euro)
- subsidies, incl. subsidies ODE en COGEN (0,9 miljoen euro)
- beleidsvoorbereidende en -uitvoerende studies (0,6 miljoen euro)
- communicatieacties (0,3 miljoen euro)
- werkings- en investeringskosten (0,2 miljoen euro)

Het Fonds Hernieuwbare Energiebronnen

Het Elektriciteitsdecreet van 17 juli 2000 voorziet in de oprichting van een Fonds Hernieuwbare Energiebronnen.

Aan dit begrotingsfonds worden rechtstreeks de inkomsten toegewezen voortvloeiend uit:

- de opbrengst van de administratieve geldboeten die betrekking hebben op het systeem van groenestroomcertificaten;

- de aan dit fonds toegewezen opbrengsten uit concessies voor energieprojecten die gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen.

De Vlaamse Regering beschikt over de kredieten van het Fonds Hernieuwbare Energiebronnen voor al wat dienen kan in het raam van het beleid inzake de hernieuwbare energiebronnen.

Het groenestroomcertificatensysteem is in voege sinds 1 januari 2002.

Er werden voor het behalen van de doelstelling voor 2002 199.014 groenestroomcertificaten uitgereikt, wat overeenkomt met 199 GWh groene stroom. Het beleidstekort voor de doelstelling 2002 bedroeg 114.178 groenestroomcertificaten.

Voor het behalen van de doelstelling voor 2003 werden 291.568 groenestroomcertificaten uitgereikt, wat overeenkomt met 291 GWh groene stroom. Het beleidstekort voor de doelstelling 2003 bedroeg 118.391 groenestroomcertificaten.

Niet alle toegekende certificaten werden ook effectief ingeleverd, aangezien de certificaten ook in beperkte mate kunnen opgespaard worden voor het volgende jaar. Op basis van de ingeleverde certificaten op 31 maart 2003 bedroeg de in 2003 te betalen boete 14,8 miljoen euro. Op basis van de op 31 maart 2004 ingeleverde certificaten bedraagt de gevestigde boete 21,1 miljoen euro.

Van de in 2003 gevestigde totale boete, werd 2,2 miljoen euro effectief gestort. Het saldo wordt door de betrokken leveranciers betwist via juridische weg. Deze leveranciers kregen in 2004 ook het grootste gedeelte van de gevestigde boete opgelegd. Deze leveranciers betwisten opnieuw via juridische weg de gevestigde boetes zodat de effectieve inkomst in 2004 ongeveer 900.000 euro zal bedragen.

De prognoses van de VREG aangaande de volgende inleveringsronde (31 maart 2005) geven aan dat er waarschijnlijk 100.000 certificaten te weinig in omloop zullen zijn om aan de globale doelstelling te kunnen voldoen. Vermenigvuldigd met de boete van 125 euro per ontbrekend certificaat, betekent dit een geraamd te vestigen boetebedrag van 12,5 miljoen euro. Of dit boetebedrag effectief zal worden betaald, zal voornamelijk afhangen van het feit of al dan niet al een uitspraak is gedaan in de juridische procedures die naar aanleiding van de voorgaande inleveringsrondes werden opgestart. Gezien de globale boetes in dezelfde orde van grootte liggen, is het realistisch ervan uit te gaan dat de effectieve inkomst in 2005 op het niveau zal liggen van de raming voor 2004, m.n. 900.000 euro.

Voor de inleveringsronde van 31 maart 2006 wordt nog een beperkt tekort verwacht. Vanaf het productiejaar 2006 zouden de certificatenplichtingen de opgelopen achterstand ten opzichte van het decretaal vastgelegde groeipad voor de Vlaamse groenestroomproductie hebben ingehaald zodat vanaf de inleveringsronde van 31 maart 2007 geen boetes meer dienen gevestigd te worden.

De besteding van bovengenoemde verwachte beschikbare middelen wordt verdeeld over de volgende actieplannen:

- Verbreden van het maatschappelijk draagvlak voor hernieuwbare energie
- Sectorbegeleidende maatregelen
- Demonstratieprojecten – marktintroductieprojecten inzake hernieuwbare energie
- Demonstratieprogramma – fotovoltaïsche zonnepanelen

Ondertussen is reeds een deel van beschikbare middelen besteed (subsidie sectorplatform Biogas-E, PV-subsidies, code van goede praktijk, ...) zodat het Fonds nog ongeveer 1,2 miljoen euro beschikbaar heeft.

Er zal worden onderzocht of het handhavingssysteem voor het groenestroomcertificaten dat gebaseerd is op administratieve geldboetes, kan worden omgevormd tot een meer productieondersteunend mechanisme via kapitalisatie van een overheidsfonds dat bijv. wordt ondergebracht bij de nv PMV.

Het Energiefonds

Het Elektriciteitsdecreet van 17 juli 2000 voorziet in de oprichting van een Energiefonds.

Aan dit Energiefonds worden volgende inkomsten toegewezen:

- opbrengsten uit heffingen die decretaal aan het Energiefonds worden toegewezen;
- middelen voor de financiering van openbaredienstverplichtingen van de energiesector toegewezen aan het Energiefonds uit hoofde van wettelijke of conventionele bepalingen;
- middelen voor de financiering van het sociale energiebeleid en het beleid inzake het rationeel energiegebruik van de Vlaamse regering toegewezen aan het Energiefonds uit hoofde van wettelijke of conventionele bepalingen.

De Vlaamse Regering bepaalt waarvoor de middelen van het fonds gebruikt zullen worden. Het begrotingsfonds zal opgedeeld worden in luiken (subrubrieken) waarbij een duidelijk onderscheid gemaakt zal worden volgens de bestemming van de middelen:

- middelen bestemd voor de financiering van openbaredienstverplichtingen;
- middelen ter financiering van het beleid van de Vlaamse Regering inzake de bevordering van het rationeel energiegebruik.

Met het besluit van de Vlaamse Regering van 29 maart 2002 inzake de openbaredienstverplichtingen ter bevordering van het rationeel energiegebruik, wordt aan de netbeheerders een resultaatsverplichting opgelegd om een jaarlijkse energiebesparing te realiseren bij de afnemers die aangesloten zijn op hun netten. De te realiseren jaarlijkse besparing wordt uitgedrukt in primaire energie en moest per categorie van afnemers in 2003 minstens gelijk zijn aan 1 % van het elektrische eindverbruik van de gezamenlijke afnemers die tot deze categorie behoren. De resultaatsverplichting is in werking getreden vanaf 2003. De eerste rapportering is gebeurd in 2004. Uit de evaluatie blijkt dat de netbeheerders hun resultaatverplichting hebben gerealiseerd. Zij zullen in 2004 bijgevolg geen boetes moeten storten in het Energiefonds. Ook voor 2005 wordt verwacht dat de netbeheerders hun resultaatsverbintenis zullen nakomen.

Eventuele inkomsten uit de invoering van een systeem van certificaten voor de bevordering van warmtekrachtkoppeling worden ook niet in 2005 verwacht omdat het ondersteuningsmechanisme pas in werking treedt vanaf 1 januari 2005. De evaluatie van de eerste inleveringsronde vindt zodoende pas plaats in 2006.

Inkomsten uit de niet-naleving van de energieprestatieregelgeving worden niet verwacht voor eind 2007. Het Energieprestatiedecreet heeft betrekking op stedenbouwkundige vergunningen die worden aangevraagd vanaf 1 januari 2006. Rekening houdend met de vergunningstermijn en de tijd die nodig is voor de uitvoering van een bouwproject, worden de eerste EPB-aangiftes pas verwacht in de tweede helft van 2007.

Voor de eerstvolgende jaren worden er bijgevolg nog geen substantiële inkomsten voor het Energiefonds verwacht.

In het kader van de uitwerking van het Energiedecreet (cfr. project 9 op pag. 68), zal een samenvoeging van het Fonds Hernieuwbare Energiebronnen en het Energiefonds worden onderzocht.

BELEIDSVELD NATUURLIJKE RIJKDOMMEN

DEEL 1 BEVOEGDHEDEN

Als gevolg van artikel 6, § 1, VI, 5° van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen werd de bevoegdheid betreffende het beheer van de natuurlijke rijkdommen overgedragen aan de gewesten.

Talrijke bestaande wetten en decreten hebben raakvlakken met de ontginning van de oppervlakedelfstoffen. Een decretaal kader met specifieke regelingen voor het oppervlakedelfstoffenbeleid is pas in 2004 tot stand gekomen met de inwerkingtreding van het Oppervlakedelfstoffendecreet.

Hierna volgt een overzicht van de van kracht zijnde wetten en decreten die raakvlakken blijven hebben met het beleidsveld natuurlijke rijkdommen.

- Het koninklijk besluit van 15 september 1919 coördineerde de wetten op de mijnen, de graverijen en de groeven en vormt de basis voor winningen in de ondergrond.
- De wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en de stedenbouw heeft als doelstelling de ruimtelijke kwaliteit van onze leefomgeving te verbeteren. In het kader van deze wet werden specifieke ontginningsgebieden op de gewestplannen ingekleurd. Na het beëindigen van de ontginning dient de bestemming, die door de grondkleur op het plan is aangegeven, te worden geëerbiedigd.
- In de bouwvergunning worden voorwaarden opgelegd m.b.t. de reliëfwijziging. Het decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening bevat geen fundamentele wijzigingen dienaangaande. Wel is er sprake van gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen i.p.v. gewestplannen.
- Het decreet van 28 juni 1985 betreffende de milieuvergunning vereist dat iedere milieuvergunningsaanvraag wordt voorafgegaan door een openbaar onderzoek. Ter uitvoering van dit decreet kwam onder meer het besluit van de Vlaamse Regering van 23 maart 1989 houdende de organisatie van de milieueffectbeoordeling van bepaalde categorieën van hinderlijke inrichtingen tot stand. In artikel 3.10 van dit besluit worden de graverijen, groeven, uitgravingen van de industriële winning van zand, grind, klei, enz..., met een totale voor winning bestemde oppervlakte van meer dan 10 ha, gerangschikt bij de inrichtingen waarvoor een milieueffectrapport is vereist.
- Met het besluit van de Vlaamse Regering houdende vaststelling van het Vlaams Reglement betreffende de milieuvergunning (Vlarem I) van 6 februari 1991 (uitvoeringsbesluit in het kader van artikel 3 van het decreet van 28 juni 1985 betreffende de milieuvergunning) en het besluit van de Vlaamse Regering van 1 juni 1995 houdende algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne, werden de uitgebreide technische voorschriften van de Vlarem-wetgeving rechtstreeks van toepassing op de ingedeelde hinderlijke inrichtingen binnen ontginningsgebieden.
- Het decreet van 14 juli 1993 tot oprichting van het Grindfonds en tot regeling van de grindwinning bepaalt een aparte regeling voor de grindwinningen. Ter uitvoering van het decreet moeten in de periode 1995-2005 de grindwinningactiviteiten (m.u.v. de grindwinning als nevenactiviteit) worden afgebouwd.
- Het stijgend belang van delfstoffen, afkomstig uit werken buiten ontginningsgebieden, en secundaire grondstoffen in het kader van een duurzaam voorraadbeheer, brengt een groot aantal decretale en andere regelgevende initiatieven rechtstreeks in verband met de delfstoffenproblematiek.

- Belangrijke juridische aanknopingspunten zijn het decreet van 2 juli 1981 betreffende het beheer van afvalstoffen en het Bodemsaneringsdecreet van 22 februari 1995. Het decreet bestuurlijk beleid van 12 december 1990 vulde de bevoegdheid van OVAM aan met het “identificeren, inventariseren en onderzoeken van verontreinigde bodems (...) die een risico inhouden voor het leefmilieu en de volksgezondheid, en de ambtshalve sanering ervan.”
- Met het Bodemsaneringsdecreet werd voor het Vlaamse Gewest een wettelijk kader in het leven geroepen om de bodemverontreiniging aan te pakken. Dit decreet werd gewijzigd bij decreet van 26 mei 1998, inzonderheid m.b.t. het artikel 48 bis dat de decretale basis is voor het regelen van het milieuhygiënisch gebruik van uitgegraven bodem. Het besluit van de Vlaamse Regering van 5 maart 1996 (Vlarebo – VLAams REglement betreffende de BOdem-sanering) werkt het decreet verder uit. Het begrip bodem wordt daarin ruim opgevat en bevat het vaste deel van de aarde met inbegrip van het grondwater en de andere bestanddelen en organismen die er zich in bevinden. Delfstoffen, afkomstig uit werken buiten ontginningsgebieden worden dus beschouwd als “uitgegraven bodem” en de toepassing ervoor zal geregeld worden in Vlarebo.
- Gebruik van afvalstoffen als secundaire grondstof valt onder de bepalingen van Vlarea (VLAams REglement inzake Afvalvoorkoming en -beheer) dat door de Vlaamse Regering werd aangenomen op 5 december 2003.
- De Europese Unie heeft tot op heden geen specifieke regeling uitgewerkt voor de organisatie en de winning van delfstoffen. Wel is er een Europese richtlijn rond mijnbouwafval in voorbereiding.

DEEL 2 OMGEVINGSANALYSE

Van oudsher heeft de mens voor zijn economische ontwikkeling gebruik gemaakt van de in de ondergrond aanwezige natuurlijke rijkdommen. Delfstoffen zijn dus een belangrijke bron van welvaart.

Sinds de sluiting van de steenkoolmijnen zijn oppervlakedelfstoffen de enige natuurlijke rijkdommen die in Vlaanderen ontgonnen en gecommercialiseerd worden.

Oppervlakedelfstoffen zijn onontbeerlijke grondstoffen voor de economisch en maatschappelijk belangrijke sectoren van de woningbouw en infrastructuurwerken. Ook steenbakkerijen, de glasnijverheid en de kunststoffensector hangen van een verzekerde bevoorrading van delfstoffen af. Bakstenen, dakpannen, argexkorrels, glas, mortel, beton, kunststoffen en grèsbuizen worden allen met Vlaamse oppervlakedelfstoffen vervaardigd. Globaal zijn er in Vlaanderen ca. 94.000 werknemers tewerkgesteld in sectoren die aangewezen zijn op een continue bevoorrading van oppervlakedelfstoffen. De directe tewerkstelling die gepaard gaat met de ontginningssector bedraagt ca. 3500 werknemers.

Een overzicht van de ontgonnen hoeveelheden oppervlakedelfstoffen in de voorbije jaren wordt in onderstaande tabel aangegeven.

Tabel 16: Evolutie van de ontgonnen hoeveelheden oppervlaktedelfstoffen in Vlaanderen

in kton	1998	1999	2000	2001	2002	Gemiddelde
Grind	5795	6931	6889	6373	5990	6395
Klei en leem	3385	2655	3092	2103	2028	2653
Kwartzand	4266	3989	3970	4031	3798	4011
Bouwzand	1488	1351	2274	1752	1577	1688
Vulzand	3455	4214	3604	1948	2623	2286
Zand uit grindwinningen	2359	2831	2806	2614	2447	2611
Totaal	22.746	23.970	24.633	20.822	20.465	22.527

Bron: ANRE

Een terugblik in het verleden leert dat ontginningen onvoldoende door een specifieke wetgeving omkaderd waren. Het beleid inzake het beheer van de Vlaamse natuurlijke rijkdommen werd en wordt voornamelijk gedomineerd vanuit andere beleidsdomeinen, vnl. ruimtelijke ordening en leefmilieu. De beleidsinstrumenten uit deze wetgeving hebben hun eigen invalshoek die op het vlak van het ontginningsbeleid soms tekortschieten.

Eén van de knelpunten bijvoorbeeld is dat de geologisch meest geschikte gebieden niet steeds als ontginningsgebied kunnen worden ingepast in de bestaande ruimtelijke structuur. Ook bieden bestaande ontginningsgebieden onvoldoende rechtszekerheid of geraken zij uitgeput waardoor voor een aantal belangrijke delfstoffen beperkte reserves ontstaan en de bevoorradingszekerheid in het gedrang kan komen.

Voorbeelden zijn de lemen, de grove bouwzanden en grind.

Voornamelijk omwille van de emissieproblematiek is er in de keramische sector een stijgende behoefte aan leem ontstaan. Tegelijkertijd zullen een aantal grote opportuniteiten uit grote graafwerken, zoals de HST-werken, zich niet meer voordoen, zodat moet kunnen teruggevallen worden op rechtszekere ontginningsgebieden.

Bouwzand komt geologisch enkel voor in Limburg. Bij een gelijkblijvend Vlaams aanbod van bouwzand is Vlaanderen nu reeds afhankelijk van het buitenland voor ca de helft van de behoeften. Omdat ca 34% van de behoefte aan bouwzand momenteel ingevuld wordt door bouwzand afkomstig uit grindwinningen, zal de stopzetting van grindwinningen een sterke vermindering betekenen van het aanbod aan binnenlands bouwzand. Hierdoor zal dan weer een sterke toename ontstaan van de buitenlandse afhankelijkheid.

Om de grondstofvoorziening op een economisch en ecologisch verantwoorde wijze voor de toekomst veilig te stellen, moeten er in Vlaanderen nochtans blijvend voldoende delfstoffen ontginbaar gemaakt worden omdat:

- het louter betrekken van delfstoffen uit het buitenland een onverantwoord doorschuiven betekent van een maatschappelijk knelpunt inzake milieu en ruimtebeslag;
- heel wat industriële activiteiten zijn opgebouwd rond de specifieke eigenschappen van de Vlaamse delfstoffen;
- bepaalde relatief laagwaardige maar toch noodzakelijke delfstoffen niet over grote afstanden getransporteerd kunnen worden.

DEEL 3 MISSIE EN VISIE

1 VISIE

Primaire oppervlakedelfstoffen zijn tot stand gekomen na natuurlijke processen die miljoenen jaren gevergd hebben. Hoewel Vlaanderen geologisch rijk is aan losse gesteenten is de voorraad eindig en noopt schaarste tot een duurzaam omgaan met oppervlakedelfstoffen.

2 MISSIE

Gelet op het groot maatschappelijk belang van oppervlakedelfstoffen dient Vlaanderen ten behoeve van de huidige en toekomstige generaties op een duurzame manier werk te maken van een verzekerde delfstoffenbevoorrading.

Naast het grondstoffenvoorraadbeheer moet een betere kennis van de diepere ondergrond het mogelijk maken een overzicht te bekomen van de valorisatiemogelijkheden en moet deze kennis ter beschikking worden gesteld aan geïnteresseerden zoals bv. studiebureaus, de wetenschappelijke wereld, de industrie, de overheid en ook particulieren.

DEEL 4 STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN

Bij het uittekenen van de strategische doelstellingen dient ruime aandacht besteed aan het in overeenstemming brengen van de beleidsopties en het duurzaamheidsbeginsel. De omzetting van het duurzaamheidsbeginsel in een praktisch beleid betekent dat in dezelfde mate rekening moet worden gehouden met economische, ecologische en sociale aspecten, meer nog, dat er moet gestreefd worden naar een synergetisch effect tussen deze drie componenten.

Het verzekeren van de ontwikkelingsperspectieven voor de sector, met inachtneming van de bedrijfseconomische rechtszekerheid, met het oog op socio-economisch aanvaardbare ontginningsmogelijkheden op lange termijn om te voldoen aan de maatschappelijke behoeften

Het beleid moet erop gericht zijn om, rekening houdend met de beschikbaarheid van vervangende materialen, het ontginnen van voldoende oppervlakedelfstoffen mogelijk te maken.

Om zicht te krijgen op de toekomstige grondstoffenbehoeften in Vlaanderen moeten op geregelde tijdstippen behoefteberamingen worden opgesteld die getoetst worden aan beschikbare ontginningsgebieden.

Deze doelstelling houdt een streven in naar economisch en maatschappelijk verantwoorde delfstoffenontginning en handhaving van de werkgelegenheid in de plaatselijke grondstofleverende en -

verwerkende sector. Dat betekent dat in beginsel zorg zal worden gedragen voor voldoende economisch aanvaardbare ontginningsmogelijkheden voor een lange termijn.

Het zuinig en doelmatig aanwenden van oppervlakedelfstoffen

De kwaliteit van de delfstof moet in verhouding staan tot de toepassing ervan. De meest hoogwaardige toepassing moet worden nagestreefd. Een voorbeeld is het onderzoek naar de valorisatiemogelijkheden van fijne zanden in beton- en metseltoepassingen.

Het optimaal ontginnen binnen ontginningsgebieden op basis van een zuinig ruimtegebruik

Maximale ontginning kan een uitgraving betekenen die de nabestemming kan hypothekeren. Het kan het landschap en de grondwaterhuishouding te sterk verstoren en de maatschappelijke aanvaardbaarheid van de ontginning in de streek belemmeren. Een maximale benutting van het ontginningsgebied is dan ook niet de beleidsdoelstelling.

Een optimale ontginning van een ontginningsgebied wil zeggen dat, rekening houdende met de draagkracht van het gebied en de nabestemming, een maximale hoeveelheid nuttige grondstof (al dan niet verschillende soorten afhankelijk van de geologische structuur) ontgonnen wordt.

Een optimale ontginning is noodzakelijk om de ontginningsgebieden vanuit een economisch oogpunt zo efficiënt en doelmatig mogelijk te benutten en draagt in zijn globaliteit bij tot het minimaliseren van het ruimtelijk beslag en de beperking van nadelige ecologische gevolgen.

Optimale ontginning kan ook inhouden dat nevenproducten optimaal worden gevaloriseerd zoals grind bij de zandwinning of betonzand bij de glaszandwinning.

Het aanmoedigen van het gebruik van volwaardige alternatieven voor primaire oppervlakedelfstoffen en het maximaal hergebruik van afvalstoffen, zodat de behoefte aan primaire oppervlakedelfstoffen ingeperkt wordt

Vanuit een duurzaam voorraadbeheer is het vanzelfsprekend dat het gebruik van volwaardige alternatieven in zo groot mogelijke mate wordt aangemoedigd.

Substitutiematerialen kunnen o.a. zijn : uitgegraven bodem, afvalstoffen die secundaire grondstoffen worden en andere niet-minerale producten.

Een duurzaam beheer impliceert de inzet van volwaardige alternatieven. Enige voorzichtigheid is hier op zijn plaats omdat de inzet van sommige alternatieven mogelijks meer energie vraagt, mogelijks meer nadelige milieugevolgen heeft, deze alternatieven mogelijks ook eindige grondstoffen zijn en de vraag dus steeds rijst in welke mate de inzet van een alternatief wel degelijk invulling geeft aan het concept van duurzame ontwikkeling. Zo is het antwoord op de vraag of een stalen balk duurzamer is dan een betonnen balk niet noodzakelijk bevestigend. Het stimuleren van verder onderzoek treedt hier dan ook op de voorgrond.

De voordelen van de inzet van volwaardige alternatieven zijn:

- hun aanwending leidt automatisch tot een spaarzamer gebruik van primaire delfstoffen;
- een deel van de afvalstroom of van restgronden kan nuttig aangewend worden en aldus worden verminderd.

Door besparing op het voor ontginning benodigd ruimtebeslag is dit een maatschappelijk aanvaardbare en weinig bezwarende optie. Aanmoedigingscampagnes of –maatregelen zijn ten volle verantwoord.

Het maximale behoud en de ontwikkeling van de natuur en het natuurlijk milieu

Het beleid moet erop gericht zijn de nadelige gevolgen van ontginningen voor de ruimtelijke ordening, de waterhuishouding en het milieu zoveel mogelijk tegen te gaan zodat de aantasting van sociale, landbouwkundige, landschappelijke en natuurwetenschappelijke waarden in de omgeving van de ontginning tot een minimum worden beperkt.

Voor de aanvang van een nieuwe ontginning dient nadrukkelijk rekening te worden gehouden met de maatschappelijk meest aangewezen nabestemming, dit om het terrein na de ontginning een zo groot mogelijke maatschappelijke meerwaarde te geven. Naast de valorisatie van de ondergrond dient de nabestemming ook zo maximaal mogelijk in te spelen op maatschappelijke behoeften (natuur, recreatie, landbouw,...).

DEEL 5 PROJECTEN

1 HET OPPERVLAKTEDELFSTOFFENDECREET EN ZIJN UITVOERINGSBESLUIT VLAREOP

Een specifiek decretaal kader voor het oppervlakedelfstoffenbeleid kwam tot stand met de inwerkingtreding van het Oppervlakedelfstoffen decreet en zijn uitvoeringsbesluit VLAREOP op 8 juli 2004.

De beleidsdoelstellingen van het decreet zijn gericht op:

- het structureren van de delfstoffenbehoefteplanning;
- het afdwingbaar maken van een optimale ontginning;
- de realisatie van de nabestemming vergemakkelijken via een opgelegde eindafwerking;
- het garanderen van de milieuhygiënische kwaliteit van de oppervlakedelfstoffen via een certificaat van herkomst;
- een zo maximaal mogelijk gebruik van alternatieve materialen via de opmaak van een actieplan alternatieven.

Het uitvoeringsbesluit legt vast:

- de inhoud en procedure van het algemeen en de bijzondere oppervlakedelfstoffenplannen;
- het toetsingskader voor de natuurlijke samenstelling van de Vlaamse oppervlakedelfstoffen;
- verplichtingen in functie van het efficiënt en doelmatig benutten van ontginningsgebieden;
- de procedure voor financiële zekerheden die de eindafwerking moeten waarborgen.

2 IMPLEMENTATIE VAN HET OPPERVLAKTEDELSTOFFENDECREET EN ZIJN UITVOERINGSBESLUIT VLAREOP

De inwerkingtreding van het Oppervlakedelfstoffendecreet en zijn uitvoeringsbesluit VLAREOP geeft aanleiding tot de verwerking van concrete uitvoeringsdossiers, namelijk het behandelen van aanvragen:

- voor een certificaat van herkomst;
- voor het stellen van financiële zekerheden in het kader van de overgangsmaatregel voor bestaande vergunningen;
- voor het stellen van financiële zekerheden in het kader van vergunningen, afgeleverd na 8 juli 2004, zijnde de datum van inwerkingtreding van VLAREOP;
- voor de afbouw van financiële zekerheden;
- voor een ontginningsmachtiging of onteigening.

De besluitvormingsprocedure en bijhorende termijnen, verbonden aan de behandeling van deze aanvragen, zijn duidelijk vastgelegd in VLAREOP zodat er geen noemenswaardige problemen verwacht worden bij de uitvoering ervan.

De grote uitdaging is echter gelegen in de opmaak van de oppervlakedelfstoffenplannen die een basis vormen voor de opmaak van de gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen met betrekking tot ontginningen.

De Vlaamse Regering zal het instrument van de oppervlakedelfstoffenplanning gebruiken om uitvoering te geven aan de doelstellingen van het Oppervlakedelfstoffendecreet en inzonderheid om op een maatschappelijk aanvaardbare wijze voldoende ontwikkelingsperspectieven te bieden aan de ontginningssector en de delfstoffenverwerkende sectoren in Vlaanderen.

Een planhorizon van minimaal 25 jaar wordt zowel vanuit geologisch als economisch uitgangspunt als noodzakelijk ervaren. Dit kan een enorm lange periode lijken maar men mag niet vergeten dat een bepaalde delfstof maar kan ontgonnen worden op plaatsen waar deze delfstof ook geologisch voorkomt. Zo is het bij de opmaak van delfstoffenplannen, zeker voor de zeldzamere en hoogwaardigere delfstoffen, aangewezen geologisch gunstige sites te reserveren teneinde de erin aanwezige delfstoffen door andere bestemmingen niet definitief verloren te laten gaan. Gelet op het onherroepelijk karakter van andere bestemmingen, is een lange termijn denken dan ook op zijn plaats.

De behoefte-invulling houdt niet alleen in dat enkel primaire oppervlakedelfstoffen beschikbaar worden gesteld via nieuwe ontginningsgebieden. Het geheel van bevoorradingsbronnen moet onderzocht en geëvalueerd worden en de inzet van alternatieven moet worden aangemoedigd. Verder worden oppervlakedelfstoffenplannen plan-MER waardig opgesteld.

De opmaak van oppervlakedelfstoffenplannen is reeds in volle voorbereiding.

Het Algemeen Oppervlakedelfstoffenplan (AOD) zal nog in 2004 voorgelegd worden aan de Vlaamse Regering met het oog op de principiële vaststelling ervan. Het AOD zal een beschrijvend gedeelte op niveau van Vlaanderen bevatten dat de delfstoffenbehoeftebepalingen motiveert en algemene gegevens bevat over in- en uitvoer van delfstoffen en het gebruik van alternatieven en de mate waarin ze invulling geven aan de totale oppervlakedelfstoffenbehoefte. Daarnaast zal het AOD een gedeelte bevatten met maatregelen en acties, waaronder het actieplan alternatieven op het niveau van het Vlaamse Gewest.

De Bijzondere Oppervlakedelfstoffenplannen zullen worden opgesteld voor volgende samenhangende delfstoffengebieden:

- Klei van de Kempen.

- Leemgordel van Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant tot Zuid-Limburg.
- Boomse klei in de Rupelstreek en het Waasland
- Klei van Ieper.
- Alluviale klei.
- Dakpannenklei in het Kortrijkse.
- Bouw- en vulzanden in Limburg.
- Zandwinningen in Antwerpen.
- Tertiair zand in Vlaams-Brabant.
- Tertiair zand in Oost-Vlaanderen en Centraal-West-Vlaanderen.
- Zandwinningen in de Vlaamse vallei, Schelde- en Leievallei.
- Zand in de kustvlakte.

Een Bijzonder Oppervlaktedelfstoffenplan zal enerzijds een beschrijvend gedeelte bevatten waarin een onderbouwde dynamische behoefte wordt bepaald voor de beschouwde oppervlaktedelfstof, rekening houdend met de in- en uitvoer en de aanwendingsmogelijkheden van alternatieven. Anderzijds zal een BOD ook een gedeelte bevatten met acties en maatregelen zoals de concrete voorstellen voor de afbakening van ontginningsgebieden, die gebaseerd zijn op de onderbouwde behoefte die door primaire oppervlaktedelfstoffen moet worden gedekt.

Een voorontwerp van BOD zal worden opgesteld na vooroverleg met alle betrokken overheidsdiensten en instanties.

3 HET GRINDDECREET

3.1 Evaluatie van het Grinddecreet van 14 juli 1993

Het Grinddecreet van 14 juli 1993 is in wezen de decretale vertaling van een beleidsoptie die in het begin van de jaren negentig werd genomen op basis van de op dat moment beschikbare gegevens.

Men heeft toen geoordeeld dat economische baten van grindontginning niet opwogen tegen de aangerichte schade op ecologisch vlak en de maatschappelijke weerstand in het algemeen. Men ging er toen ook vanuit dat binnen het vastgestelde tijdsperspectief grind als grondstof vervangen kon worden door substitutiematerialen en het saldo ingevoerd kon worden.

Vanuit die optiek werd er via het Grinddecreet een concreet sectoraal afbouwscenario ingesteld, waarbij de effectieve grindwinning in het kader van het Grinddecreet tegen 1 januari 2006 zou worden beëindigd. Tot die datum werd een globaal productiequotum van 59,5 miljoen ton valleigrind en 41,4 miljoen ton berggrind vooropgesteld.

Anno 2004 is het duidelijk dat deze oorspronkelijke beleidsvisie niet houdbaar is.

De planmatige en geleidelijke afbouw van de grindwinning tegen 1 januari 2006, zoals vooropgesteld in het Grinddecreet van 14 juli 1993, werd doorkruist door vertragingen bij het operationeel maken van de ontginningsgebieden. Door de opgelopen vertragingen in het vrijgeven van ontginningsgronden en het afleveren van de nodige vergunningen, konden de verleende quotumtonnen in de voorbije jaren niet gerealiseerd worden. In de praktijk betekent dit dat op het ogenblik dat de afbouw moest plaatsvinden, de winning na een periode van sterk verminderde productie momenteel verder gaat op een continu hoog niveau. Volgens het huidige Grinddecreet zou eind 2005 een abrupte afbouw van de grindwinning moeten plaatsvinden, zonder dat alle toegekende quotumtonnen gerealiseerd zullen zijn.

De praktijk leert dus dat het onmogelijk is om vóór de in het Grinddecreet gestelde deadline de globaal vooropgestelde productie te halen, namelijk 59,5 miljoen ton valleigrind en 41,4 miljoen ton berggrind, hetgeen nochtans als een engagement van de overheid naar de sector toe beschouwd kan worden.

De uitvoering van de oorspronkelijke beleidsvisie komt verder nog in het gedrang om volgende redenen:

- De verwachtingen die gesteld werden in substitutiemogelijkheden kunnen slechts beperkt worden ingelost. Dit blijkt niet alleen uit de bevindingen van het Onderzoekscomité maar ook uit een studie naar substitutiemogelijkheden van Vlaamse primaire oppervlakedelfstoffen uitgevoerd door Resource Analysis in opdracht van de administratie.
- De ecologische en maatschappelijke weerslag van grindontginningen is geen alleenstaand feit in Belgisch-Limburg. In Nederlands-Limburg en ook in de Duitse regio heeft men te maken met analoge problemen waardoor een kettingreactie kan ontstaan door een verhoogde druk op de invoer naar Vlaanderen vanuit deze landen. In dat geval moet Vlaanderen rekenen op nieuwe bronnen en zal de bevoorrading slechts voldoende zijn als:
 - De reeds toegezegde vergunningen op het Belgisch Continentaal Plat geëxploiteerd worden. Indien deze onvoldoende capaciteit bieden, dient de federale overheid extra ontginningen te vergunnen.
 - De productie op het Frans en Engels Continentaal Plat sterk verhoogt en deze productie ook effectief naar Vlaanderen komt;
 - Er extra potentieel uit Wallonië, de Scandinavische landen en Schotland naar Vlaanderen komt.

3.2 Aanpassingen aan het Grinddecreet ter uitvoering van haar initiële doelstelling

Gelet op bovenstaande overwegingen is er een duidelijke noodzaak om de werking van het Grinddecreet te verlengen zodat de realisatie van de destijds voorziene quota mogelijk wordt. Het is niet aangewezen om deze inhaaloperatie op een versnelde manier af te wikkelen. Naast het feit dat daarvoor wellicht de productiecapaciteit niet aanwezig is, is een inhaaloperatie ook vanuit marktoverwegingen niet gewenst. Zij zou leiden tot een oververzadiging van de markt en wellicht tot dumping in minderwaardige producten of extra uitvoer, wat haaks staat op de visie op het gebied van duurzaam gebruik van delfstoffen van de Vlaamse overheid.

De verlenging van het Grinddecreet zou het mogelijk maken om de aanvankelijk voorziene grindquota aan de sector toe te kennen. Dit kan bekomen worden door enkele artikelen in het Grinddecreet aan te passen, zodat de daarin vermelde einddatum verdwijnt en de werking van het Grinddecreet te beperken tot de aanvankelijk voorziene grindquota en de eraan gekoppelde ontginningsgebieden. Tegelijkertijd kan een antwoord gegeven worden aan de Vlaamse grindbehoefte.

Een kleine aanpassing van het Grinddecreet laat verder de grindheffing en het Grindcomité ongemoeid, zodat de financiële en structurele werking van het Grinddecreet verder kan bestaan, maar geleidelijk uitdooft.

3.3 Grindwinning na afronding van het Grinddecreet

De krachtlijnen voor een maatschappelijk verantwoorde grindwinning na afronding van het Grinddecreet zijn:

- behoud van de positieve invloed die het Grinddecreet heeft gehad op het structureren van de grindwinning in Limburg zodat de grindwinning ook in de toekomst op een maatschappelijk verantwoorde wijze plaatsvindt;
- afstemming van de grindwinning op lokale behoeften, wat een duidelijke inkrimping van het geëxploiteerde tonnage impliceert;
- grindwinning op basis van delfstoffenplanning, zoals voorzien in het Oppervlakedelfstoffendecreet van 4 april 2003;
- invulling in de ruimtelijke context door de opmaak van een Gewestelijk Ruimtelijk Uitvoeringsplan op basis van een Bijzonder Oppervlakedelfstoffenplan voor grind.

Het Oppervlakedelfstoffendecreet van 4 april 2003 biedt het decretaal kader waarbinnen de grindwinning, buiten de gebieden die in het Grinddecreet zijn afgebakend, op een maatschappelijk verantwoorde wijze kan plaatsvinden.

Het uitvoeringsbesluit van 26 maart 2004 bij het Oppervlakedelfstoffendecreet zal daarvoor op een aantal punten moeten worden aangevuld, onder meer:

- moeten de bepalingen m.b.t. het certificaat van herkomst geëvalueerd worden rekening houdende met het feit dat het toetsingskader niet van toepassing is op losse gesteenten en fracties groter of gelijk aan 4 mm;
- moet er m.b.t. grindwinningen bijzondere aandacht worden besteed aan de nabestemmingsproblematiek en de eraan gekoppelde waarborgen omdat de in het Oppervlakedelfstoffendecreet opgenomen bepalingen inzake financiële zekerheden voor de eindafwerking van ontginningsgebieden wellicht onvoldoende adequaat zijn voor en zeker niet afgestemd zijn op de schaal van grindwinningen;
- moet er m.b.t. grindwinningen vastgelegd worden welke instantie of overheid (in vervanging van het herstructureringscomité) de bevoegdheid krijgt om voor de grindwinningsgebieden de structuurvisie en dus de bijhorende nabestemming in het GRUP vast te leggen. Deze structuurvisie zal bepalen welk reliëf er kan vergund worden met betrekking tot de eindafwerking. Dit reliëf zal bovendien in grote mate de hierboven genoemde waarborgen bepalen.

In het Oppervlakedelfstoffendecreet worden Bijzondere Oppervlakedelfstoffenplannen geïntroduceerd als het instrument bij uitstek om uitvoering te geven aan de doelstelling om, ten behoeve van de huidige en toekomstige generaties, op een duurzame wijze te voorzien in de behoefte aan oppervlakedelfstoffen.

Ook voor grind zou een Bijzonder Oppervlakedelfstoffenplan kunnen worden uitgewerkt volgens dezelfde methodiek die wordt gehanteerd voor de andere delfstoffen. Het concept van de oppervlakedelfstoffenplanning is immers perfect bruikbaar om de grindontginning onder maatschappelijk verantwoorde voorwaarden verder te laten zetten.

Het Oppervlakedelfstoffendecreet zou bijgevolg in de toekomst ook van toepassing moeten gesteld worden op de grindwinning na afronding van het Grinddecreet, mits eventueel de hierboven vermelde aanpassingen aan het uitvoeringsbesluit van 26 maart 2004 waardoor de huidige kwaliteiten van de grindwinning met betrekking tot de nazorg bestendig blijven.

4 KENNIS VAN DE DIEPERE ONDERGROND

Een betere kennis van de diepe ondergrond moet het mogelijk maken een overzicht te bekomen van de economisch valoriseerbare toepassingen.

In het verleden werd in de schoot van de VITO een kenniscentrum opgericht met als doel o.a. het verzamelen van informatie over de Vlaamse ondergrond.

Dit Vlaams Kenniscentrum voor de Ondergrond (VLAKO) zal in het kader van een raamcontract verder onderzoekstaken uitvoeren ter ondersteuning van het beleid inzake natuurlijke rijkdommen.

De taken die het kenniscentrum zal uitvoeren, kunnen in drie groepen worden onderverdeeld:

- Taken die bijdragen tot de ondersteuning en verdere uitbouw van de Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV).
- Ondersteuning van de administratie bij de periodieke evaluatie van de oppervlakedelfstoffenplannen en onderzoek naar de stimulering van (her)gebruik van secundaire grondstoffen ter vervanging van primaire grondstoffen. In dit kader wordt de evaluatie van het potentieel van 3 stromen van secundaire grondstoffen als prioritair naar voren geschoven:

- potentieel van mijnsteen als alternatief voor kleien;
 - gebruiksmogelijkheden van baggerspecie;
 - aanwending van steenachtige slakken (staalslakken, non-ferroslakken en bodemassen) in het licht van een optimaal hergebruik.
- De valorisatie van de diepe ondergrond. In dit kader beschikt het VLAKO over een expertise betreffende de gasinhoud van het steenkoolterrein en de mogelijkheden tot ondergrondse opslag van CO₂. Deze expertise kan verder uitgebouwd worden indien in het kader van het behalen van de Kyoto-doelstellingen hiertoe noodzaak zou ontstaan.

5 DATABASEHEER VAN DE ONDERGROND

5.1 Huidige stand van zaken

Sinds 22 mei 1996 werken de departementen LIN en EWBL in het kader van een bilateraal samenwerkingsprotocol samen aan de ontwikkeling van de Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV). De drie betrokken afdelingen zijn de afdeling Geotechniek en de afdeling Water, beide van het departement LIN, en de afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie, van het departement Economie, Werkgelegenheid, Binnenlandse Aangelegenheden en Landbouw.

DOV staat in voor de centralisatie, verwerking, interpretatie en valorisatie van de historische en recente ondergrondgegevens op een gedigitaliseerde manier.

De voorbije jaren is DOV uitgegroeid tot hét informatiecentrum van Vlaanderen betreffende geologische, geotechnische en hydrogeologische gegevens. Ze brengt de volgende voordelen met zich mee:

- de vorming van één centraal infoloket met vlot raadpleegbare gegevens;
- de gegevens kunnen optimaal benut worden door de verschillende overheidsdiensten, maar ook ter beschikking gesteld worden van instellingen, bedrijven en de burger;
- de kwalitatieve verbetering van de adviesverlening door de overheid voor materies waarbij gegevens van de ondergrond belangrijk zijn;
- het bekomen van een meerwaarde door de integratie van de verschillende gegevens;
- de opsporingstijd van gegevens en afgeleiden kan drastisch ingekort worden;
- belangrijke besparingen door de gemakkelijke toegang tot alle basisgegevens van de ondergrond; bijvoorbeeld dure boorcampagnes kunnen vermeden worden of kunnen efficiënter ingeplant worden, besparingen die ook de burger ten goede komen.

DOV bestaat momenteel uit vier modules: DOV-Invoer, DOV-Raadpleging, DOV-Rapportering en DOV-Internet. Deze modules maken het mogelijk om gegevens in te voeren, ze op een geïntegreerde manier te bevragen, allerhande rapporten te distilleren en de gegevens voor iedereen beschikbaar te maken op het internet. Het aantal bezoekers van de site (DOV-Internet, <http://dov.vlaanderen.be>) stijgt jaarlijks. De website kent momenteel dagelijks gemiddeld 200 bezoekers. Het feit dat ieder bedrijf, dienst of geïnteresseerde in Vlaanderen kostenlos detailinformatie kan opvragen over de ondergrond via DOV-Internet is een faciliteit die enkel door een overheidsdienst kwaliteitsvol en belangenloos kan worden aangeboden.

De continue uitbouw van het geologische informatiesysteem is nodig om de met geologische gegevens gerelateerde beleidsaspecten optimaal te kunnen ondersteunen. De kennis van de geologische lagen is van belang voor toekomstige ontginningen, de aanleg van infrastructuur, de ondersteuning van een duurzaam oppervlaktedelfstoffenbeleid en de evaluatie van aanvraagdossiers voor een 'certificaat van herkomst'.

De voorbije jaren werden in DOV reeds heel wat geologische puntgegevens ingebracht, namelijk meer dan 82.000 boringen en 180 sonderingen die eveneens verscheidene interpretaties en beschrijvingen bevatten.

5.2 Verdere uitbouw van DOV

1. Verdere uitwerking van het e-government concept, via:
 - integratie van de huidige DOV-modules naar een webgerichte en beveiligde architectuur.
 - toegang voor externe partners buiten het huidige samenwerkingsverband die hen de mogelijkheid biedt om gegevens van DOV te raadplegen en/of te beheren.
2. Opbouw van een kenniscentrum rond DOV door middel van:
 - de consolidatie van een vaste personeelskern die opgebouwd is uit geologen, ingenieurs, informatici en technisch-administratieve krachten.
 - een platform dat ruimte biedt voor geavanceerde technieken, namelijk het manipuleren, integreren en modelleren van de DOV-data.
3. Kwalitatieve en kwantitatieve uitbreiding van de gegevens.
4. Uitbreiding van zowel de interne als de externe gebruikerskern.

5.3 Specifieke actiepunten vanuit het bevoegdheidsdomein natuurlijke rijkdommen

- Cartografische data
 - Een geologische kaart is een momentopname op basis van de voorhanden zijnde gegevens op het tijdstip waarop ze gemaakt werd. De Tertiairkaart is momenteel reeds enige tijd afgerond en kan dus geoptimaliseerd en aangevuld worden met recente gegevens. De Quartairkaart van Vlaanderen zal in 2004 worden afgerond, een project dat reeds 10 jaar geleden werd opgestart. Het is dan ook aangewezen de oudste deelkaarten te evalueren en te toetsen aan de huidige kennis wat betreft Tertiair- en Quartairgeologie.
 - Invoer van de kaarten van de diepe ondergrond van Vlaanderen.
- Alfanummerieke data
 - Finalisatie van de digitalisatie en invoer van archiefgegevens die gebruikt werden bij de geologische kartering.
 - Conceptuitwerking en realisatie van het uitbreiden van de databank voor het invoeren van nieuwe gegevenstypes.
 - Ondersteuning bij de uitvoering van het Oppervlakedelfstoffendecreet. Belangrijk is dat de ondergrondgegevens die verkregen worden tijdens de uitvoering van het Oppervlakedelfstoffendecreet geïntegreerd worden in DOV om zo de toekomstige evaluatie van dossiers te kunnen vereenvoudigen en te versnellen.
 - Er zal een systematische codering van data worden doorgevoerd om zo relatief snel themakaarten te kunnen distilleren, analyses te doen van de samenstelling van de ondergrond, ... Deze analyses kunnen beleidsondersteunend werken, bijvoorbeeld bij infrastructuurwerken.
 - De gegevensset aan korrelgrootteanalyses zal verder uitgebreid worden met recente en historische datasets van instellingen, universiteiten, ... Dit onder andere ter ondersteuning van de uitvoering het Oppervlakedelfstoffendecreet.
- Samenwerkingsverbanden
 - Het potentieel aan gegevens buiten de overheidsdiensten, Belgische Geologische Dienst (BGD) en VITO, die momenteel reeds aangesproken werden, moet groot zijn. Het is dan ook nuttig de

- (huidige) samenwerkingsverbanden (verder) te gaan uitbreiden naar bijvoorbeeld SCK, NIRAS, WTCB, universiteiten.
- Samenwerking met de buurlanden kan ideeën creëren om de databank te optimaliseren en om eventueel samen te werken. Dit kan zijn dienst bewijzen bij het aaneensluiten van geologische kaarten, opstellen van modellen,....
 - Uitwerken van standaarden
 - Bijblijven met recente wetenschappelijke ontwikkelingen en inzichten.
 - Verder uitwerken van het coderen van boorbeschrijvingen, zodat ze door iedereen op dezelfde manier worden opgesteld en geïnterpreteerd.
 - Kenbaar maken van DOV
 - De website kent een stijging van dagelijkse bezoekers met 30% ten opzichte van vorig jaar. In de komende vijf jaar zal ervoor gezorgd worden dat deze stijgende trend zich blijft verder zetten door middel van publicaties, presentaties en het kenbaar maken van de nieuwe DOV-omgeving.

DEEL 6 ONDERSTEUNING VAN HET BELEID INZAKE HET BEHEER VAN DE NATUURLIJKE RIJKDOMMEN

1 MIDDELEN

Voor de uitvoering van het beleid inzake natuurlijke rijkdommen belopen de beleidskredieten voor 2004 528.000 euro. De implementatie van het Oppervlakedelfstoffendecreet zal vooral budgettaire middelen vereisen voor de uitvoering van het actieplan alternatieven.

Het Grindfonds bevat momenteel 27,7 miljoen euro. Zodoende zijn voldoende middelen beschikbaar voor de afwerking van de ontgrinde terreinen en zijn er eveneens voldoende middelen gereserveerd voor het sociale luik en het onderzoeksluik van het Grinddecreet.

2 BETROKKEN OVERHEIDSORGANISATIES

Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie (ANRE)

De beleidsvoorbereidende, -evaluerende en –uitvoerende taken inzake natuurlijke rijkdommen worden momenteel uitgevoerd door de afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie (ANRE) van de administratie Economie (20 VTE).

Vlaams Kenniscentrum Ondergrond (VLAKO)

Dit kenniscentrum werd opgericht in de schoot van de Vito en voert onderzoekstaken uit ter ondersteuning van het beleid inzake natuurlijke rijkdommen (5 VTE).

Grindcel

Deze cel wordt aangestuurd door de GOM-Limburg en verzorgt de materiële voorbereiding en uitvoering van de beslissingen van het Grindcomité en de subcomités (7 VTE).

3 BETER BESTUURLIJK BELEID

Het kaderdecreet Bestuurlijk Beleid van 18 juli 2003 laat de Vlaamse administratie toe zich te organiseren volgens het principe van de homogene beleidsdomeinen.

Van de wijziging van het Grinddecreet, zoals bedoeld in punt 5.3.2, dient gebruik te worden gemaakt om de grindcel, die momenteel wordt aangestuurd vanuit de GOM-Limburg, te integreren binnen de administratie, waar zich ook ambtenaren met de grindproblematiek bezig houden. De opbouw van meer kritische massa zal zowel voor de grindcel als voor de administratie versterkend werken.

De grindcel zal als dusdanig kunnen functioneren als een beter samenhangend geheel met een duidelijkere aansturing vanuit het beleid. Deze hergroepering van personeelsleden moet toelaten een veel dynamischer team uit te bouwen, de belangen van het Grindfonds optimaal te behartigen, de neutrale en kwaliteitsvolle administratieve ondersteuning van alle comités en het Grindfonds te garanderen en de éénduidige leiding te verzekeren.

De werkings- en personeelskosten kunnen, via een jaarlijkse overdracht van de benodigde middelen naar de algemene uitgavenbegroting, ten laste worden gelegd van het Grindfonds.

Deze hergroepering sluit volledig aan bij de nieuwe organisatiestructuur zoals deze in het kader van het project Beter Bestuurlijk Beleid is uitgetekend. In de nieuwe structuur dient de grindcel volledig te worden overgeheveld van de GOM naar het departement van een ministerie, entiteit natuurlijke rijkdommen.

Kris Peeters

Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur

Terminologische verduidelijkingen

Primair energieverbruik: dit is de totale hoeveelheid energie die een geografische entiteit nodig heeft om aan de energiebehoefte te voldoen. Het is gelijk aan de som van de energie die de regio zelf produceert en de netto-invoer van energie.

Transformatiesector: dit is de verzamelnaam voor de bedrijven die energie van één vorm in een andere vorm omzetten. In Vlaanderen zijn dit de elektriciteitscentrales, de raffinaderijen en de cokesproductie.

Finaal energieverbruik: dit is de hoeveelheid geïmporteerde en getransformeerde energie die de eindverbruikers consumeren. Dit zijn de industrie, de transportsector, de huishoudelijke en de tertiaire sectoren (handel, kantoren, horeca, verzorgingsinstellingen,...).

Vaste brandstoffen: dit zijn kolen, koolteer en cokes.

J: Joule, dit is de eenheid van energie. **MJ**= 10^6 J, **GJ**= 10^9 J, **TJ**= 10^{12} J, **PJ**= 10^{15} J

Mtoe: miljoen ton olie-equivalent. 1 ton olie-equivalent = 41,86 GJ

BAU: Business-as-usual. Dit is de autonome evolutie van de uitstoot van broeikasgasemissies of de evolutie in een scenario waarin geen emissiereducerende beleidsmaatregelen worden genomen.

VER: Verhandelbare emissierechten. Het systeem van verhandelbare emissierechten is door middel van de EU-richtlijn van 13 oktober 2003 in het leven geroepen als kostenefficiënt instrument voor de lidstaten om de Kyotodoelstelling te halen. Elke lidstaat verleent in het zogenaamde 'allocatieplan' emissierechten aan bedrijven. Als een bedrijf ziet dat de initiële toekenning van rechten onvoldoende is om zijn uitstoot te dekken, kan het een overschot bij een ander bedrijf in Europa kopen.

UNFCCC: United Nations Framework Convention on Climate Change. Dit is het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering dat in Rio in 1992 ondertekend werd door 154 landen, waaronder België. Met dit verdrag streven de Verenigde Naties naar een stabilisatie van de broeikasgasemissies in de atmosfeer op een niveau waarbij een gevaarlijke antropogene verstoring van het klimaatsysteem wordt vermeden.

Figuren en tabellen

Lijst van figuren

<i>Figuur 1: Marktaandeel van de verschillende geografische zones in het mondiaal energieverbruik in 1990 en 2002</i>	<i>10</i>
<i>Figuur 2: Brandstofmix voor elektriciteitsproductie in de regio's van de wereld.....</i>	<i>13</i>
<i>Figuur 3: Opbouw van de brandstofmix in het primaire energieverbruik in de lidstaten van de EU-15</i>	<i>16</i>
<i>Figuur 4: Aandelen van de grote subsectoren in het finaal energieverbruik per lidstaat.....</i>	<i>17</i>
<i>Figuur 5: Structuur van de elektriciteitsproductie in de verschillende lidstaten (2001).....</i>	<i>18</i>
<i>Figuur 6: Afwijking in 2000 en 2001 t.o.v. de Kyotodoelstelling in de EU-15.....</i>	<i>20</i>
<i>Figuur 7: Historische evolutie primaire energie-intensiteit in België</i>	<i>23</i>
<i>Figuur 8: Finaal energiegebruik in België per subsector</i>	<i>23</i>
<i>Figuur 9: Belgische CO₂-uitstoot verdeeld over de grote sectoren</i>	<i>26</i>
<i>Figuur 10: Primair energieverbruik in Vlaanderen verdeeld naar energiedrager in 1990 en 2002</i>	<i>28</i>
<i>Figuur 11: Evolutie van de primaire energie-intensiteit in Vlaanderen.....</i>	<i>29</i>
<i>Figuur 12: Evolutie van het finaal energiegebruik in de diverse sectoren in Vlaanderen.....</i>	<i>30</i>
<i>Figuur 13: Verdeling van de energiedragers in de netto-elektriciteitsproductie in Vlaanderen in 2003</i>	<i>31</i>
<i>Figuur 14: Wijziging van de Belgische CO₂-uitstoot tussen 1990-2002 per sector</i>	<i>32</i>
<i>Figuur 15: Prognose van aandeel hernieuwbare energiebronnen en WKK in de totale Vlaamse elektriciteitsleveringen.....</i>	<i>56</i>
<i>Figuur 16: Evolutie van de Vlaamse groenestroomproductie.....</i>	<i>58</i>
<i>Figuur 17: Evolutie van de groenestroomproductie uitgedrukt in het verbruik van een modaal Vlaams gezin.....</i>	<i>59</i>
<i>Figuur 18: Vlaamse groenestroomproductie verdeeld over de hernieuwbare energiebronnen.....</i>	<i>60</i>
<i>Figuur 19: Aftoetsing van de evolutie van de Vlaamse groenestroomproductie aan de groenestroomdoelstelling.....</i>	<i>60</i>
<i>Figuur 20: Inschatting van de Vlaamse groenestroomproductiemogelijkheden</i>	<i>61</i>
<i>Figuur 21: Primaire energiebesparing door toepassing van hernieuwbare energiebronnen en WKK in Vlaanderen</i>	<i>64</i>

Lijst van tabellen

<i>Tabel 1: Primair energieverbruik (in Mtoe) per regio in de wereld.....</i>	<i>9</i>
<i>Tabel 2: Marktaandeel van de energiebronnen in 2002 in de wereld</i>	<i>11</i>
<i>Tabel 3: Verdeling van de elektriciteitsproductie per regio in de wereld.....</i>	<i>12</i>
<i>Tabel 4: Primair energieverbruik en energie-intensiteit in de lidstaten van de EU-15</i>	<i>15</i>
<i>Tabel 5: Graad van vrijmaking elektriciteits- en aardgasmarkt in de verschillende EU-lidstaten (2003).....</i>	<i>18</i>
<i>Tabel 6: Verdeling van het primair energieverbruik naar energiebron in België in 1990 en 2002.....</i>	<i>22</i>
<i>Tabel 7: Energiedragers die in de eindgebruikssectoren worden aangewend in België.....</i>	<i>24</i>
<i>Tabel 8: Opsplitsing van de productie per energiebron in België in 1990 en in 2003.....</i>	<i>25</i>
<i>Tabel 9: Doelstellingen per gewest, volgens het lastenverdelingsakkoord van 8 maart 2004, en de laatst beschikbare cijfers over de huidige toestand</i>	<i>26</i>
<i>Tabel 10: Inschatting haalbaarheid Vlaamse CO₂-doelstellingen.....</i>	<i>32</i>
<i>Tabel 11: Overzicht van de CO₂-uitstoot in de diverse sectoren in 1990 en 2002 in Vlaanderen en de prognoses voor 2010</i>	<i>34</i>
<i>Tabel 12: Geplande projecten voor de elektriciteitsproductie uit hernieuwbare energiebronnen en WKK.....</i>	<i>56</i>
<i>Tabel 13: Verdeling van capaciteit en productie tussen motoren, gasturbines, STEG's, netgekoppelde stoomturbines en directe mechanische aandrijving (toestand einde 2003).....</i>	<i>57</i>
<i>Tabel 14: Ecologische steunpercentages voor investeringen in groenewarmteproductie</i>	<i>63</i>
<i>Tabel 15: Energiedossiers voor federaal overleg.....</i>	<i>77</i>
<i>Tabel 16: Evolutie van de ontgonnen hoeveelheden oppervlaktedelfstoffen in Vlaanderen</i>	<i>85</i>